

Anàlisi-diagnòstic per al Pla de Desenvolupament Local de Móra d'Ebre

Grup de Recerca d'Anàlisi Territorial
i Estudis Turístics
Departament de Geografia
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Realització:

Grup de Recerca d'Anàlisi Territorial
i Estudis Turístics
Departament de Geografia
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Direcció:

Jordi Blay Boqué

Coordinació:

Josep Oliveras Samitier

Redacció:

Jordi Padrell Benet
Jaume Salvat Salvat
Òscar Saladié Borraz

Col·laboració

Nilo Nágera Porres

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	3
1. EL SECTOR TERCIARI (SUBSECTORS DE COMERÇ I SERVEIS) 4	
1.1.- INTRODUCCIÓ A L'ACTIVITAT TERCIÀRIA.....	4
1.2.- EL MERCAT DE TREBALL.....	8
1.2.1.- La població ocupada	8
1.2.2.- L'atur.....	13
1.3.- L'ACTIVITAT COMERCIAL.....	15
1.3.1.- El comerç minorista i el comerç majorista	15
1.3.2.- Conclusions de l'activitat comercial.....	21
1.3.3.- Associacionisme i promoció comercial	22
1.3.4.- Efectes i oportunitats de la instal·lació de Mercadona.....	23
1.4.- ELS SERVEIS	24
1.4.1.- Serveis a les empreses.....	25
1.4.2.- Ensenyament	25
1.4.3.- Sanitat	27
1.4.4.- Serveis a les persones.....	27
1.4.5.- Transports	29
2.- ANÀLISI TURÍSTICA.....	31
2.1.- ANÀLISI PRÈVIA	31
2.2.- ELS FACTORS DE DESENVOLUPAMENT DEL TURISME	32
2.2.1.- Els recursos turístics	32
2.2.2.- Les rutes turístiques de Móra d'Ebre	47
2.2.3.- Entorn turístic de la Ribera d'Ebre	53
2.2.4.- Els equipaments i els serveis.....	60
2.2.4.- Avaluació del potencial turístic de Móra d'Ebre	61
3.- LES ALTRES ACTIVITATS ECONÒMIQUES, INFRASTRUCTURES I MEDI AMBIENT	64
3.1.- EL SECTOR PRIMARI.....	64
3.1.1.- El pes del sector primari: generació de riquesa i població ocupada	64
3.1.2.- La superfície agrària útil: explotacions i conreus	66
3.1.3.- Caps d'explotació: edat, sexe i formació	68
3.1.4.- La ramaderia	68
3.2.- EL SECTOR INDUSTRIAL	69
3.2.1.- El pes del sector secundari: generació de riquesa i població ocupada.....	69
3.2.2.- Empreses i polígons industrials	71
3.3.- LA CONSTRUCCIÓ I L'URBANISME	74
3.3.1.- El pes del sector de la construcció: generació de riquesa i població ocupada.....	74
3.3.2.- Cens d'habitatges (2001) i construcció d'habitatges (2002-2011)	76
3.3.3.- Desenvolupament urbà i planejament urbanístic	77
3.3.4.- Pla de barris.....	80
3.4.- BREU DESCRIPCIÓ DE LES INFRASTRUCTURES DE TRANSPORT.....	81

3.5.- ANÀLISI DEL MEDI AMBIENT	82
3.5.1.- El medi ambient urbà	82
3.5.2.- L'entorn del nucli urbà.....	84
4.- DIAGNÒSTIC.....	85
4.1.- EL SECTOR DE COMERÇ I SERVEIS.....	87
4.1.1.- Debilitats	87
4.1.2.- Amenaces	88
4.1.3.- Fortaleses	89
4.1.4.- Oportunitats.....	90
4.2.- EL TURISME	92
4.2.1.- Debilitats	92
4.2.2.- Amenaces	92
4.2.3.- Fortaleses	93
4.2.4.- Oportunitats.....	93
4.3.- LES ALTRES ACTIVITATS ECONÒMIQUES, INFRASTRUCTURES I MEDI AMBIENT.....	95
4.3.1.- Debilitats	95
4.3.2.- Amenaces	96
4.3.3.- Fortaleses	97
4.3.4.- Oportunitats.....	98
5.- PROPOSTA DE LÍNIES ESTRATÈGIQUES I PRIMERA APROXIMACIÓ A LA DEFINICIÓ D'OBJECTIUS	99
5.1.- INTRODUCCIÓ	99
5.2.- EL COMERÇ.....	100
5.3.- SERVEIS PÚBLICS I PRIVATS	103
5.4.- TURISME	106
5.5.- ALTRES SECTORS D'ACTIVITAT	111

INTRODUCCIÓ

El present informe d'anàlisi i diagnòstic s'emmarca dins dels treballs conduents a l'elaboració d'un Pla Estratègic de Desenvolupament Local del municipi de Móra d'Ebre, impulsat per l'Ajuntament de la capital de la Ribera d'Ebre, i, per encàrrec, s'ha elaborat per part del Departament de Geografia de la Universitat Rovira i Virgili.

L'objectiu d'aquesta diagnosi és oferir als responsables, tant polítics com tècnics, del municipi de Móra d'Ebre, un estat del territori i l'economia local oferint els punts forts i febles, les amenaces i les oportunitats per tal d'identificar els problemes amb què s'enfronten el territori, les empreses i la població local. A partir d'aquí cal generar debat entre la societat per tal de possibilitar el desenvolupament de noves polítiques de creació d'ocupació per al municipi.

D'acord amb la conversa mantinguda abans de l'inici dels treballs amb l'ajuntament de Móra d'Ebre, s'ha donat força importància en el treball al sector terciari, en considerar que les principals actuacions futures a fer per al desenvolupament local s'havien de basar, d'una banda, en l'aprofitament del caràcter de centre comercial i de serveis del nucli i, d'altra banda, en el potencial turístic local, fins ara poc aprofitat. És per això que les dues primeres parts de l'informe corresponen precisament al Comerç i Serveis, en primer lloc, i al Turisme, en segon. En una tercera part s'han exposat de forma breu les característiques principals dels altres sectors econòmics i també de l'urbanisme, les infraestructures de transport i el medi ambient, que han d'ajudar a conèixer la realitat de Móra de forma global i a poder plantejar, a partir d'aquest informe, les principals línies estratègiques de desenvolupament.

L'anàlisi dels sectors s'ha realitzat tant a partir de dades estadístiques com d'entrevistes a persones coneixedores dels diferents aspectes d'interès per al desenvolupament local. Aquesta informació és la base per a la definició del diagnòstic local i de les línies estratègiques i els objectius necessaris per assolir aquestes estratègies de futur.

Una segona part del document, doncs, inclou el diagnòstic local: una aproximació als punts forts i als punts febles, les amenaces i les oportunitats que s'han detectat al municipi, fruit de les entrevistes a persones coneixedores dels sectors analitzats i dels treballs de recollida d'informació. Aquesta relació no pretén ser exhaustiva, però sí plantejar els principals punts que han de servir per centrar el debat cara a promoure la recerca de solucions als problemes que es plantegen.

Finalment, com a resultat dels treballs anteriors, es presenten de forma genèrica diverses línies estratègiques que poden també orientar el debat necessari per a articular línies i programes d'actuació concrets. Per a cadascuna s'han definit i comentat una sèrie d'objectius a assolir.

1. EL SECTOR TERCIARI (SUBSECTORS DE COMERÇ I SERVEIS)

En aquesta part del treball s'aborda el sector terciari de Móra d'Ebre, excloent de l'anàlisi el turisme, que serà tingut en compte de forma específica en el segon capítol. Després de la introducció a l'activitat terciària, s'analitza el mercat laboral d'aquest sector, per una banda, a través del nombre de les persones afiliades a la Seguretat Social i per l'altra, de les xifres sobre treballadors en règim d'autònoms. També s'observa el comportament del mercat laboral mitjançant el nombre de persones desocupades i la seva incidència en el municipi. Seguidament, s'estudia el pes del comerç majorista i minorista de Móra d'Ebre. Després d'unes conclusions sobre l'activitat comercial, es fa una especial atenció al paper de la Unió de Botiguers de Móra d'Ebre, en la seva contribució a la millora del comerç local. A continuació, ens centrem en els efectes de la instal·lació de Mercadona sobre el comerç local. D'altra banda, es recull informació sobre alguns serveis que s'ofereixen en el municipi: serveis a les empreses, ensenyament, sanitat, serveis a les persones i transports.

1.1.- INTRODUCCIÓ A L'ACTIVITAT TERCIÀRIA

Les Terres de l'Ebre, tal i com indica el seu nom, vertebraren la seva identitat al voltant del curs del riu Ebre i comprenen les comarques del Baix Ebre, el Montsià, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre.

La Ribera d'Ebre és el territori més septentrional de les Terres de l'Ebre. Al nord limita amb les comarques lleidatanes del Segrià i les Garrigues, a l'est amb les del Priorat i del Baix Camp, al sud amb el Baix Ebre i a l'oest amb la Terra Alta i la comarca aragonesa de la Matarranya.

La comarca de la Ribera d'Ebre s'estén a banda i banda del riu Ebre, en la seva entrada a Catalunya, provinent de la Comunitat d'Aragó. Aquesta comarca està formada per catorze municipis i Móra d'Ebre n'és la capital, amb una població registrada pel 2011 de 5.699 habitants, i una densitat de població de 126,3 habitants per quilòmetre quadrat. Mentre que la comarca de la Ribera d'Ebre té una població de 23.889 habitants i una densitat de població de 28,9 habitants per quilòmetre quadrat.

Les vies de comunicació viàries existents, faciliten la comunicació amb la resta de municipis de la comarca i amb àrees supracomarcals. En aquesta xarxa viària de carreteres hi destaquen la carretera nacional N-420, la comarcal C-12 i la T-324 cap a Benissanet. Aquestes vies de comunicació beneficien en gran mesura el tema que ens ocupa, la significació de les activitats terciàries que operen a Móra d'Ebre.

L'activitat terciària cada cop més es constitueix com el sector productiu més significatiu en les economies modernes. El procés de terciarització de l'economia és una de les característiques més destacades de les economies desenvolupades. En l'anàlisi del sector terciari podem distingir dues activitats, per una part, una orientada al consum de les persones i l'altra cap a les empreses. Cadascuna amb unes característiques pròpies i ben diferenciades que expliquen el comportament desigual de les mateixes.

A nivell estadístic, el sector comerç s'inclou en el sector terciari, el qual és la principal branca d'activitat del conjunt de l'economia catalana, tal i com es desprèn de les principals dades macroeconòmiques.

Un dels indicadors que evidencia la significació del sector serveis en l'economia, és el percentatge de participació del sector en el Producte Interior Brut (PIB)¹ total. D'acord amb les dades del PIB per sectors econòmics, podem observar com el sector terciari és el més important dins de l'estructura econòmica del conjunt català i en especial de la comarca de la Ribera d'Ebre, tal i com ho demostra el percentatge de participació d'aquest sector en el PIB total que assoleix el 29,85%, tal i com podem observar en el Quadre 1.1.

**Quadre 1.1.- Pes del sector serveis sobre el total del PIB comarcal.
2006-2010**

Any	Ribera d'Ebre	Catalunya
2010	29,85%	70,80%
2009	32,21%	70,40%
2008	29,86%	68,28%
2007	23,80%	65,37%
2006	23,95%	64,90%

Font: *Anuari Econòmic Comarcal*, diversos anys.

Així, el sector serveis del conjunt de Catalunya va aportar un 70,80% al total del PIB català l'any 2010, la qual cosa registra un augment d'aquesta aportació des del 2006 que va ser del 64,90%. D'altra banda, també podem observar el pes del sector serveis a la comarca de la Ribera d'Ebre amb un percentatge que assoleix el 29,85% al 2010, mentre que al 2006 aquest percentatge va ser del 23,95%, la qual cosa ens indica la creixent importància del sector serveis dins de l'economia riberenca tal i com també succeeix en el conjunt català. Per tant, ratifica aquest procés de terciarització de l'economia en detriment d'altres sector productius, fet que genera que cada cop més el comerç i els serveis agafin protagonisme en la base productiva de l'àrea.

Una de les fonts utilitzades per analitzar el creixement econòmic comarcal és l'*Anuari Econòmic Comarcal* publicat anualment per CatalunyaCaixa. D'acord amb aquest informe, el creixement econòmic² de la Ribera d'Ebre al 2010 va ser d'un 4,4% per sobre de la mitjana de Catalunya amb un registre del 0,1%. Cal destacar que aquest creixement situa a la Ribera d'Ebre en la primera comarca catalana en el rànquing de creixements al 2010. La causa d'aquesta xifra tan positiva, la trobem en la dinàmica industrial de la comarca experimentada en aquest període respecte a la resta de comarques catalanes, mentre que la resta de sectors econòmics analitzats van registrar contraccions en el mateix període. En el cas del sector terciari, l'activitat

¹ El **Producte Interior Brut (PIB)** és el conjunt de l'activitat productiva de totes les unitats productores en el territori. Pel que fa al sector serveis, podríem dir que és el valor total dels serveis finals produïts en el període d'un any. Així, el PIB permet avaluar l'aportació de les diferents branques productives del conjunt de l'economia, ja que també és la suma dels Valors Afegits Bruts (VAB) de totes les activitats productives.

² Creixement del PIB total en taxes reals de variació interanual.

econòmica va caure un 0,8% respecte a l'any anterior en que es va registrar també una caiguda del 0,9% respecte al període anterior. Tot i això, la valoració global del comportament de l'economia riberenca és positiva, donat que el creixement acumulat entre el 2000 i el 2010 va ser d'un 24,3%, xifra que se situa per sobre de la dada acumulada del conjunt de Catalunya que va ser del 20,2%. És clar que cal matisar la interpretació de les dades de creixement del PIB tenint en compte el fortíssim pes que tenen en l'economia comarcal tant les variacions en la producció com les inversions en el sector energètic i Erkimia. Aquestes oscil·lacions afecten, lògicament, els canvis en el comportament del PIB comarcal de forma que les variacions en el sector energètic acaben influint en un major o menor pes del PIB dels serveis.

Pel que fa al sector serveis, els registres denoten retrocessos, que són moderats en el comerç, concretament en un -1,0%, i altres davallades més importants com en immobiliàries i serveis empresarials amb un -5,8%. Aquesta caiguda d'activitat va fer que el nombre de persones afiliades a la Seguretat Social en aquest període caigués i el nombre de persones sense ocupació augmentés, tal i com veurem més endavant en aquest document.

Amb les dades de CatalunyaCaixa s'ha confeccionat el Quadre 1.2, en el qual hi podem observar la significació del PIB en les comarques que configuren l'àrea de les Terres de l'Ebre, és a dir, les comarques del Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta.

D'una banda, identifiquem el pes del sector serveis pels anys 2009 i 2010. En general, en totes les comarques de les Terres de l'Ebre el pes del PIB en el sector serveis ha caigut, seguint la tendència del conjunt de Catalunya. A la comarca de la Ribera d'Ebre, s'ha passat del 32,21% registrat l'any 2009, al 29,85% del 2010. Una altra dada a destacar és el menor pes del sector serveis de la Ribera d'Ebre respecte a la resta de comarques comparades, on hi destaquen el 65,09% que aboca la comarca del Baix Ebre, el 52,77% del Montsià i el 48,13% de la Terra Alta.

Quadre 1.2.- Pes del sector serveis sobre el total del PIB comarcal i creixement del PIB a les Terres de l'Ebre. 2009 i 2010

	2009	2010
Pes dels serveis sobre el total del PIB comarcal		
Ribera d'Ebre	32,21%	29,85%
Baix Ebre	65,92%	65,09%
Montsià	53,11%	52,77%
Terra Alta	49,95%	48,13%
Catalunya	70,40%	70,80%
Creixement del PIB comarcal dels serveis. Taxa interanual		
Ribera d'Ebre	-0,68%	-0,76%
Baix Ebre	0,20%	0,04%
Montsià	-1,87%	-0,80%
Terra Alta	1,47%	0,30%
Catalunya	-1,20%	0,40%

Font: *Anuari Econòmic Comarcal*, 2009 i 2010.

En la segona part del Quadre 1.2, es poden apreciar les taxes interanuals del creixement del PIB de les Terres de l'Ebre en el sector serveis. A la Ribera d'Ebre, el creixement del PIB ha estat negatiu, amb un descens major al 2010, respecte a l'any anterior, donat que ha passat del -0,68% del 2009 al -0,76% del 2010. La comarca del Montsià també ha experimentat xifres negatives (un -0,80% al 2010), mentre tant el Baix Ebre com la Terra Alta han registrat percentatges lleugerament positius, concretament al 2010, un 0,04% i un 0,30%, respectivament.

En el Quadre adjunt número 1.3 es poden apreciar les dades del Valor Afegit Brut³ (VAB) de les produccions de Móra d'Ebre, la Ribera d'Ebre, Catalunya, així com la comparació del pes de Móra d'Ebre sobre el total comarcal i sobre el conjunt català. D'acord amb les dades que periòdicament publica l'Institut d'Estadística de Catalunya, el VAB del sector serveis a Móra d'Ebre destaca en gran mesura sobre la resta de sector econòmics i al 2008 va significar més de 100 milions d'euros, és a dir, un 36,71% respecte al total de la Ribera d'Ebre i un 0,07% sobre el conjunt català. Aquesta informació també reforça el paper del sector terciari al municipi de Móra d'Ebre i la seva capitalitat, que com veurem en aquest document hi té una especial significació el comerç com efecte atracció sobre altres municipis propers, el que li confereix una especial potencialitat.

Per tant, l'anàlisi de les dades referents a l'activitat econòmica posen de manifest, que tot i el retrocés d'alguns indicadors a causa de la conjuntura econòmica actual, el sector serveis es constitueix com un dels motors en el desenvolupament econòmic de Móra d'Ebre i de tota la seva comarca.

Quadre 1.3.- Valor Afegit Brut a preus bàsics (base comptable 2000) per sectors econòmics. 2008 (milions d'Euros i %)

Sectors econòmics					
	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Móra d'Ebre	2,8	19,7	14,8	100,8	138,1
Ribera d'Ebre	27,0	911,1	52,9	274,6	1.265,6
Catalunya	2.194,6	40.615,0	20.364,0	134.704,3	197.877,9
Móra d'Ebre/ Ribera d'Ebre	10,37%	2,16 %	27,98 %	36,71 %	10,91 %
Móra d'Ebre/ Catalunya	0,13 %	0,05 %	0,07 %	0,07 %	0,07 %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Un altre índex que ens ajuda a veure la importància de l'activitat econòmica de Móra d'Ebre és la Quota de Mercat⁴ que publica l'*Anuario Económico de España* de "La

³ El Valor Afegit Brut (VAB) indica la riquesa que genera l'economia en un determinat període i s'obté per la diferència entre el valor de producció de les empreses i el cost de les matèries primeres i altres productes utilitzats en la producció.

⁴ Quota de mercat: s'elabora a partir de sis variables: població, nombre de telèfons fixes (d'ús domèstic), automòbils, camions (camions i furgonetes), oficines bancàries i activitats comercials minoristes. Així, la capacitat de compra d'un municipi no es calcula solament amb el pes de la

Caixa". Aquest índex expressa la capacitat de compra o de consum dels municipis, en aquest cas, a 1 de gener de 2011. Encara que no se centra solament en l'activitat de serveis, sí que assenyala el potencial de compra i adquisició de serveis al municipi. Entre l'any 2007 i 2010 la Quota de Mercat de Móra d'Ebre es va mantenir sense variacions en el valor 14, mentre que al 2011 el valor ha davallat lleugerament fins al 13. D'acord amb les variables utilitzades en l'elaboració d'aquest indicador, aquest índex ens ofereix una orientació adequada per valorar i ponderar la quantitat de productes i serveis del municipi. És rellevant, que tot i que a partir del 2007 s'observa el final de l'etapa expansiva de l'economia catalana i el pas d'una situació de bonança econòmica a una etapa de crisi econòmica i de menors creixements, la Quota de Mercat de Móra d'Ebre ha tingut un comportament estable i mantingut al llarg d'aquests anys, la qual cosa indica que ha fet front de manera positiva a aquesta situació d'incertesa.

1.2.- EL MERCAT DE TREBALL

Un altre indicador que reforça la idea de la importància del sector terciari en l'economia de l'àrea, és el pes de l'ocupació d'aquest sector econòmic respecte a la resta. És en el sector serveis, on predomina de manera clara el pes del nombre de persones ocupades a Móra d'Ebre, ja que se situa en el 72,46% respecte al total dels sectors productius. Tot i aquesta significació, l'existència de molts subsectors, que en ocasions es juxtaposen, fan que freqüentment, la seva anàlisi s'hagi de centrar en fonts indirectes, o a un nivell territorial supramunicipal, més enllà de la pròpia comarca. En aquest apartat, analitzarem les dades d'ocupació i en segon lloc les de desocupació.

1.2.1.- La població ocupada

Per tal d'analitzar la població ocupada al municipi de Móra d'Ebre, ens hem de referir a les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, de les quals hem agrupat les dades dels afiliats al règim de la Seguretat Social i les xifres dels treballadors autònoms⁵. La informació inclosa en aquest apartat recull els principals registres de l'evolució dels treballadors a la zona, però val a dir que hi mancava l'actualització de dades en el cens de l'*Instituto Nacional de Estadística* (INE) amb el que podríem aprofundir encara més en l'anàlisi.

En el Quadre 1.4, hem reflectit les dades referents al sector serveis, de les quals es desprèn el pes de la capital comarcal sobre la resta de municipis de la Ribera

població, sinó també amb el poder adquisitiu de la mateixa, representat per la resta de variables indicades.

⁵ Per analitzar l'ocupació es poden utilitzar dues fonts que permeten l'anàlisi de la dinàmica ocupacional a escala municipal; són les sèries de censos i padrons (IDESCAT i INE) i les sèries de la Seguretat Social (Generalitat de Catalunya). Els censos i padrons aproximen de manera precisa l'ocupació localitzada als municipis, amb dades d'ocupació quinquennals des de l'any 1986. Les dades d'afiliats al règim general de la Seguretat Social permeten una aproximació parcial a l'ocupació, ja que contenen ocupació assalariada en el municipi on l'empresa la declara, habitualment on té la seva seu. Les sèries d'autònoms, l'altre gran bloc d'ocupats de la Seguretat Social, només estan disponibles des de 1996.

d'Ebre. Així, el total d'ocupats al municipi de Móra d'Ebre és de 1.972 persones, la qual cosa representa un percentatge del 35,42% sobre el total dels ocupats de la comarca de la Ribera d'Ebre. Per pes li segueix el municipi de Flix amb 763 treballadors, és a dir, un 13,71% sobre el total comarcal, xifres molt semblants a les del tercer municipi per nombre d'ocupats; Ascó amb 734 ocupats, el que significa un 13,18% sobre el total de la comarca. En quarta posició se situa Móra la Nova amb 571 ocupats (un 10,26% sobre el total comarcal). La resta de municipis es troben a molta distància en quan al nombre de persones ocupades, entre els 71 que representen l'1,28% de Vinebre i els 156 ocupats de Tivissa, un 5,21% sobre el total comarcal.

Quadre 1.4.- Afiliats al règim general de la Seguretat Social i al règim especial de treballadors autònoms (a 31 de desembre), als municipis de la Ribera d'Ebre. 2011

	Total sectors	% comarcal total sectors	Serveis	%comarcal serveis	Serveis/ total sectors municipal
Ascó	734	13,18%	556	15,80%	75,75%
Benissanet	236	4,24%	115	3,27%	48,73%
Flix	763	13,71%	480	13,64%	62,91%
Garcia	93	1,67%	47	1,34%	50,54%
Ginestar	152	2,73%	50	1,42%	32,89%
Miravet	169	3,04%	57	1,62%	33,73%
Móra d'Ebre	1.972	35,42%	1.429	40,61%	72,46%
Móra la Nova	571	10,26%	359	10,20%	62,87%
Palma d'Ebre, la	99	1,78%	20	0,57%	20,20%
Rasquera	135	2,43%	68	1,93%	50,37%
Riba-roja d'Ebre	156	2,80%	108	3,07%	69,23%
Tivissa	290	5,21%	136	3,86%	46,90%
Torre de l'Espanyol, la	126	2,26%	38	1,08%	30,16%
Vinebre	71	1,27%	56	1,59%	78,87%
TOTAL Ribera d'Ebre	5.567	100,00%	3.519	100,00%	63,21%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

L'anàlisi del nombre de persones ocupades segons els grans sectors econòmics ens mostren un pes significatiu del sector terciari que representa el 63,21% del total de la comarca de la Ribera d'Ebre, per davant del sector de la construcció amb un 15,02%, del 11,68% del sector industrial i del sector primari amb el 10,10%.

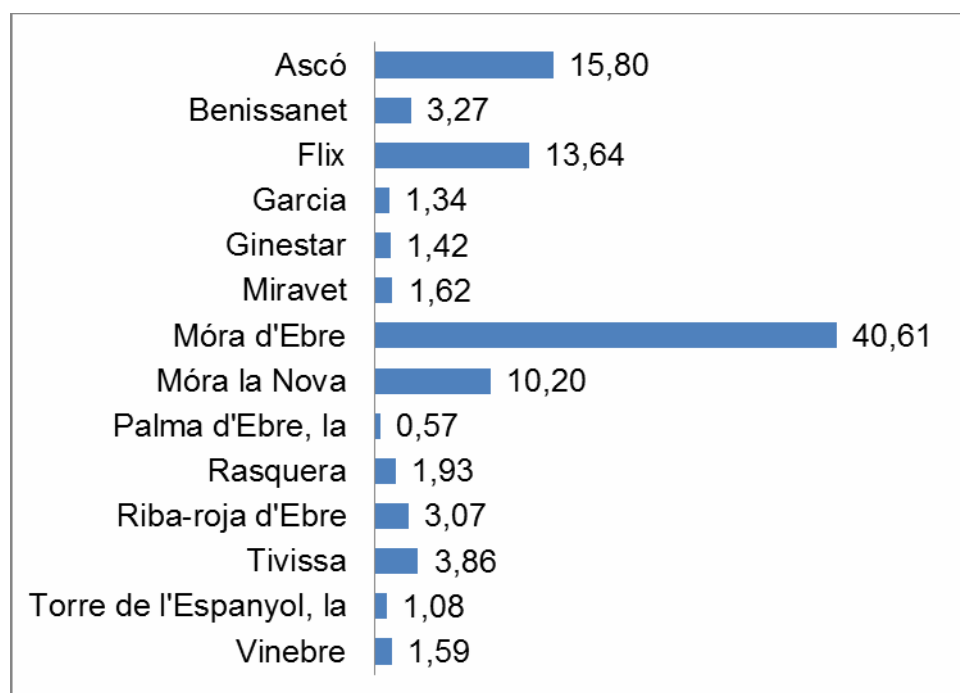
Si continuem observant el Quadre 1.4, denota que el sector serveis és significatiu en nombre de persones ocupades en els municipis de Vinebre amb un 78,87%, Ascó amb un 75,75% i en tercer lloc, Móra d'Ebre amb un 72,46%. El procés de terciarització de la comarca de la Ribera d'Ebre se centra en aquests municipis amb una clara tendència a incrementar el nombre de persones ocupades en el sector serveis en detriment de la resta dels sectors econòmics, que s'analitzen en un altre apartat d'aquesta diagnosi.

Per tant, en els últims anys són les activitats terciàries les que han generat més llocs d'ocupació i en conseqüència tots els municipis de la Ribera d'Ebre, i de manera

especial en la seva capital, Móra d'Ebre, on ha augmentat el pes del nombre d'ocupats en el sector serveis davant dels altres sectors econòmics de la comarca i també del municipi.

El pes de Móra d'Ebre en el total d'ocupació als serveis es pot veure en el Gràfic 1.1. Les dades són clares: amb un 35% dels llocs de treball totals, el pes augmenta fins poc més del 40% dels llocs de treball comarcals en serveis, de forma que el paper de centre comercial i de serveis de la comarca queda ben palès.

Gràfic 1.1.- %municipal sobre el total comarcal dels afiliats al règim general i de treballadors autònoms (a 31 de desembre) a la comarca de la Ribera d'Ebre. 2011

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

En el Quadre 1.5 es poden comparar les dades amb Catalunya, de forma que es matisa l'especialització en serveis del municipi si el situem en el context català. Però en tot cas torna a quedar ben palès el seu paper de nucli central de serveis per a la comarca de la Ribera d'Ebre.

Tot i que no disposem de dades estadístiques més detallades, cal remarcar de la informació obtinguda, que una part important de l'ocupació del sector comerç són treballadors autònoms, inclosos en el sector serveis que estem comentant. En canvi, en l'apartat de serveis té un pes important l'ocupació pública en ensenyament i especialment sanitat, amb un percentatge important de llocs de treball vinculats a l'existència de l'hospital de Móra d'Ebre.

Quadre 1.5.- Afiliats al règim de la Seguretat Social i règim especial de treballadors autònoms (a 31 de desembre) per sectors econòmics. 2011

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Móra d'Ebre	44	305	194	1.429	1.972
Ribera d'Ebre	562	650	836	3.519	5.567
Catalunya	33.106	464.989	202.612	2.183.778	2.884.485
Móra d'Ebre/ Ribera d'Ebre	7,83%	46,92%	23,21%	40,61%	35,42%
Móra d'Ebre/ Catalunya	0,13%	0,07%	0,10%	0,07%	0,07%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Quadre 1.6.- Variació del nombre d'afiliats al règim de la Seguretat Social i al règim especial de treballadors autònoms (a 31 de desembre). 2008-2011

	2008	2009	2010	2011	Variació 08-11
Sector Serveis					
Móra d'Ebre	1.507	1.503	1.510	1.429	-5,18 %
Ribera d'Ebre	3.530	3.533	3.614	3.519	-0,31 %
Catalunya	2.254.520	2.199.354	2.222.721	2.183.778	-3,14 %
Total sectors					
Móra d'Ebre	2.152	2.099	2.053	1.972	-8,36 %
Ribera d'Ebre	6.263	5.991	5.802	5.567	-11,11 %
Catalunya	3.165.509	3.001.191	2.977.413	2.884.485	-8,88 %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

En els últims anys, l'economia local de Móra d'Ebre gira al voltant de les activitats del sector serveis. A partir de les dades del Quadre 1.6, es mostra la dinàmica temporal del nombre de treballadors en el sector serveis en comparació amb la resta del total de persones ocupades. Observem el descens del nombre de persones ocupades en el període 2008-2011, que registra un -5,18%, caiguda que no és tan significativa al conjunt de la Ribera d'Ebre amb un -0,31% i tampoc al conjunt català amb un -3,14%. Tot i aquestes davallades, les activitats terciàries ocupen el gruix de la població que cotitza sobre el total de les activitats econòmiques.

Aquests descensos són més accentuats en el total de sectors. Si utilitzem les dades d'afiliats i autònoms del conjunt sectorial, es detecta un descens encara més marcat, tal i com ho denota el -11,11% de la Ribera d'Ebre, el -8,88% de Catalunya i el -8,36% de Móra d'Ebre. D'aquesta manera, es posa de manifest la caiguda generalitzada de l'ocupació en tots els sectors productius a causa de la crisi econòmica que patim a l'actualitat.

Hem vist l'augment de l'ocupació terciària beneficiat pel procés de terciarització econòmica de Móra d'Ebre, fet que també el podem relacionar amb la població en edat de treballar de 16 a 64 anys, que a falta de les dades disponibles que elabora l'*Instituto Nacional de Estadística* (INE), utilitzem les dades del Padró Municipal d'Habitants, que podem consultar en el Quadre 1.7. Ja hem dit que l'empitjorament en la conjuntura econòmica actual ha estat una de les causes de la reducció del nombre d'afiliats a la Seguretat Social i al règim de treballadors autònoms, passant per exemple dels 1.507 treballadors del 2008, als 1.429 cotitzants al 2011. Si relacionem aquestes xifres amb el nombre de població en edat de treballar, observem com els cotitzants del sector serveis representen el 37,89% al 2011, per sobre del 41,54% del 2008, xifra que denota el pes de la població ocupada del sector terciari sobre la població activa total.

Quadre 1.7.- Població en edat de treballar i creació d'ocupació a Móra d'Ebre. 2008 i 2011

Any	Població de 15 a 64 anys	Treballadors afiliats i autònoms del sector serveis	Treballadors /Població
2011	3.771	1.429	37,89%
2008	3.628	1.507	41,54%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Per concloure aquest apartat, encara que no disposem de les dades desagregades per sectors econòmics i per tal fer-nos una idea sobre la distribució dels treballadors segons les dimensions dels establiments, en el Quadre 1.8 podem observar la presència de treballadors en petites i mitjanes empreses. Al 2011 es van registrar 935 treballadors ubicats en empreses de fins a 50 treballadors, 257 ocupats ho feien en les de 21 a 250 treballadors i per últim, les empreses grans, de plantilles superiors a 251 treballadors, assoleixen la xifra de 321.

Aquestes dades ens donen peu a comentar la informació facilitada per persones coneixedores del sector. En aquest sentit, es fa palès el pes de les empreses de petita dimensió i de caràcter familiar sobretot en el sector comerç. En el municipi, hi predominen les empreses al detall amb menys de 5 treballadors.

Quadre 1.8.- Afiliats al règim general de la Seguretat Social (a 31 de desembre) per grandària del compte de cotització a Móra d'Ebre. 2008-2011

Any	Fins a 50 treballadors	De 51 a 250 treballadors	251 i més treballadors	Total
2011	935	257	321	1.513
2010	947	267	359	1.573
2009	1.037	204	364	1.605
2008	997	266	369	1.632

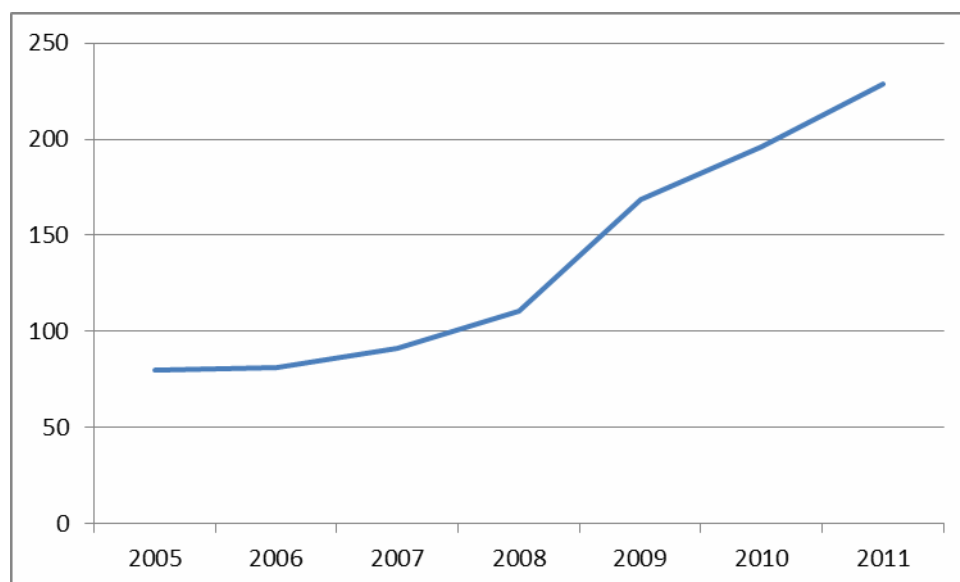
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Sens dubte, les activitats terciàries constitueixen el principal gruix de l'economia local, segons les dades de la població ocupada que hem vist. En el futur, segons com evolucioni el comportament d'aquest sector, la capacitat de despesa de la població, les inversions al municipi, les activitats empresarials, entre d'altres, es mantindran les recessions actuals o contribuiran a modificar aquesta tendència cap a un ritme d'expansió econòmica.

1.2.2.- L'atur

Una de les conseqüències destacables de la crisi econòmica actual és l'increment del nombre de persones desocupades. En el Gràfic 1.2 es pot veure clarament com els aturats han tingut un creixement en els darrers anys, molt important des de 2008, en sintonia amb el conjunt del país, però no per això menys greu.

Gràfic 1.2.-Atur registrat en el sector serveis a Móra d'Ebre. 2005-2011 (mitjanes anuals d'aturats)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

En el Quadre 1.9 s'han sintetitzat els principals registres, per sectors econòmics, de l'evolució del nombre de desocupats a Móra d'Ebre. D'aquesta manera, l'anàlisi de les dades d'aquest quadre adjunt, estableix les mitjanes anuals de persones aturades distribuïdes per sectors econòmics entre els anys 2005 i 2011. Les dades ens mostren l'augment significatiu del nombre d'aturats, que pel sector serveis passa de 80,2 aturats de mitjana anual pel 2005, als 228,4 aturats del 2011. La importància d'aquest increment, s'accentua per mostrar-se en el sector serveis, el que precisament ocupa la major part de treballadors actius.

En el Quadre 1.10, hem reflectit les dades de l'atur del 2011 en relació al conjunt comarcal. Podem apreciar el pes del nombre de persones de Móra d'Ebre sense ocupació, referides al sector serveis, sobre el total de la comarca amb una xifra que

assoleix el 32,92%. La significació del nombre d'aturats del sector serveis de la capital de la Ribera d'Ebre sobre el conjunt de Catalunya aboca un resultat del 0,06%.

Quadre 1.9.- Atur registrat per sectors econòmics a Móra d'Ebre. 2005-2011 (mitjanes anuals d'aturats)

Any	Sectors econòmics				Sense ocupació anterior	Total
	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis		
2011	61,7	62,6	75,1	228,4	36,8	464,6
2010	39,2	60,8	87	195,8	30,9	413,8
2009	25,4	53,5	73,2	168,6	20,8	341,4
2008	16,2	34,7	42,9	110,4	15,4	219,7
2007	11,6	29,9	29,8	91,2	8,6	171,1
2006	12,9	35,5	25,3	81,4	7,8	163,0
2005	10	39,5	27,8	80,2	10,5	168,0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

És sabut que les dades d'atur provenen del grup d'edat de les persones d'entre 16 i 64 anys inscrites en el registre de les Oficines de Treball de la Generalitat (OTG) i del Servei Públic d'Ocupació Estatal (SEPE). Així, l'activitat econòmica indica l'activitat en què va treballar el demandant d'ocupació en la seva darrera ocupació.

Quadre 1.10.- Atur registrat per sectors econòmics. 2011 (mitjanes anuals d'aturats)

	Sectors econòmics				Sense ocupació anterior	Total
	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis		
Móra d'Ebre	61,7	62,6	75,1	228,4	36,8	464,6
Ribera d'Ebre	175,7	191,8	249,9	693,7	104,8	1.415,8
Catalunya	10.796,3	95.200,0	100.128,2	359.262,1	32.838,2	598.224,8
Móra d'Ebre/ Ribera d'Ebre	35,12 %	32,64 %	30,05 %	32,92 %	35,11 %	32,82 %
Móra d'Ebre/ Catalunya	0,57 %	0,07 %	0,08 %	0,06 %	0,11 %	0,08 %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Els resultats del Quadre 1.11 mostren la mitjana anual de les persones aturades i que estan registrades l'últim dia de cada mes. D'acord amb aquestes dades, distribuïdes per branques d'activitat del sector serveis, podem veure com el nombre de persones desocupades, se centren en les activitats administratives i els serveis auxiliars amb una mitjana anual de 44,6 aturats. Seguidament, destaca la xifra corresponent al comerç al detall amb una mitjana del 40,8. En tercer lloc, el comerç a l'engròs i reparació de vehicles de motor i motocicletes amb una mitjana anual de 29,2. A banda del conjunt que agrupa els aturats que no han tingut cap ocupació abans del registre i que es classifiquen al marge. En la banda baixa, destaquen l'activitat d'Informació i Comunicacions amb un 2,5, les Activitats Financeres amb un 3,0 i l'Educació amb un 5,5.

Per fer front a aquestes dades negatives es disposa dels serveis de l'Oficina de Treball de la Generalitat (OTG) per atendre les consultes dels habitants, participar en la intermediació en el mercat laboral a Móra d'Ebre, a d'altres localitats de la comarca de la Ribera d'Ebre, així com també del Priorat i la Terra Alta.

Quadre 1.11.- Atur registrat per branques d'activitat del sector serveis a Móra d'Ebre. 2011 (mitjanes anuals d'aturats)

• Activitats administratives i serveis auxiliars	44,6
• Activitats culturals, esportives i altres serveis	12,6
• Activitats financeres i assegurances	3,0
• Activitats immobiliàries professionals i tècniques	13,2
• Administració pública	19,9
• Comerç a l'engròs i reparació de vehicles motor i motocicletes	29,2
• Comerç al detall	40,8
• Educació	5,5
• Informació i comunicacions	2,5
• Sanitat i serveis socials	19
• Transport i emmagatzematge	6,9
• Sense ocupació anterior	36,8

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

1.3.- L'ACTIVITAT COMERCIAL

1.3.1.- El comerç minorista i el comerç majorista

La importància de l'oferta del sector serveis a Móra d'Ebre ressalta el fort efecte de capitalitat comarcal pel que fa a l'activitat econòmica i especialment, en el subsector comerç. En el comerç, podem distingir dues activitats diferents: el comerç minorista i el comerç majorista. Si analitzem el nombre d'establiments comercials a Móra d'Ebre es dedueix el predomini de les activitats dedicades al comerç minorista enfront a les activitats del comerç majorista.

Les característiques de comerç al detall venen donades per les necessitats de la població, els seus hàbits de compra i l'accessibilitat dels consumidors al comerç. Val a dir que la productivitat del sector comerç està molt lligada a la demanda. El subsector del comerç té un paper important en l'activitat econòmica de la zona, ja que les activitats comercials afavoreixen la presència al municipi de visitants, fet que també beneficia el comportament d'altres subsectors econòmics.

Si observem els índexs elaborats a partir de les dades de l'Impost d'Activitats Econòmiques (IAE) que publica l'*Anuario Económico de España* de "La Caixa", corresponent a les activitats comercials, podem afirmar la major significació el comerç minorista davant de les activitats de comerç majorista. D'aquesta manera l'Índex Comercial Majorista⁶ al 2010 va ser de 7, mentre que l'Índex Comercial Minorista va ser de 10 punts

En el Quadre 1.12 s'ha inclòs l'evolució de les activitats comercials minoristes des del 2006 al 2011 segons les dades que publica periòdicament "La Caixa" en l'anuari que ja s'ha fet esment. La xifra ha passat de 201 activitats comercials minoristes del 2006, a les 126 activitats al 2011, el que representa un davallada del 37,31%, fruit sobretot de la caiguda del consum i la falta de continuïtat generacional, que ha fet cessar en la seva activitat, alguna de les empreses existents.

Quadre 1.12.- Activitats comercials minoristes a Móra d'Ebre. 2006-2011

Any	Nombre	Variació interanual
2011	126	-13,70 %
2010	146	-10,43 %
2009	163	-5,23 %
2008	172	-8,99 %
2007	189	-5,97 %
2006	201	-

Font: Elaboració pròpia a partir del *Anuario Económico de España*, diversos anys.

S'ha elaborat una comparativa de les dades sobre l'activitat comercial de Móra d'Ebre amb la resta dels municipis que són cap de comarca de les Terres de l'Ebre – Amposta, Gandesa i Tortosa- així com també de les capitals de les comarques del Priorat –Falset- i del Baix Camp –Reus-. Ens hem fixat en els centres comercials propers geogràficament a Móra d'Ebre o que juguen un paper d'atracció vers l'activitat del comerç. Les dues causes principals d'aquesta atracció se centren en una atractiva oferta comercial i en l'existència d'una bona xarxa de comunicació viària.

En el Quadre 1.13 hem plasmat el nombre d'activitats comercials minoristes de Móra d'Ebre i de les ciutats esmentades més amunt. Les dades corresponen als anys 2006 i 2011, i es detalla la seva variació. D'aquesta informació es desprèn una caiguda generalitzada de les activitats minoristes en tots els municipis analitzats. La recessió econòmica ha provocat la pèrdua d'activitat de manera generalitzada, però destaquen les davallades de Móra d'Ebre que registra un -37,31% i de Gandesa amb un -37,27%, enfront de la resta de municipis. A banda de la capital de la Ribera

⁶ Els valors dels **Índexs Comercials Majorista i Minorista** indiquen el pes relatiu (en tants per mil) de l'activitat comercial de Móra d'Ebre respecte al total d'Espanya.

d'Ebre, també destaquen les davallades de Falset i Amposta, amb un -34,27% i -26,57% respectivament. Mentre que els municipis amb més població censada són els que han registrat uns descensos menys significatius. És el cas de Reus amb un -20,28% i el de Tortosa amb un -18,07%, ambdues capitals comarcals amb una oferta de serveis molt superior a la resta de localitats analitzades.

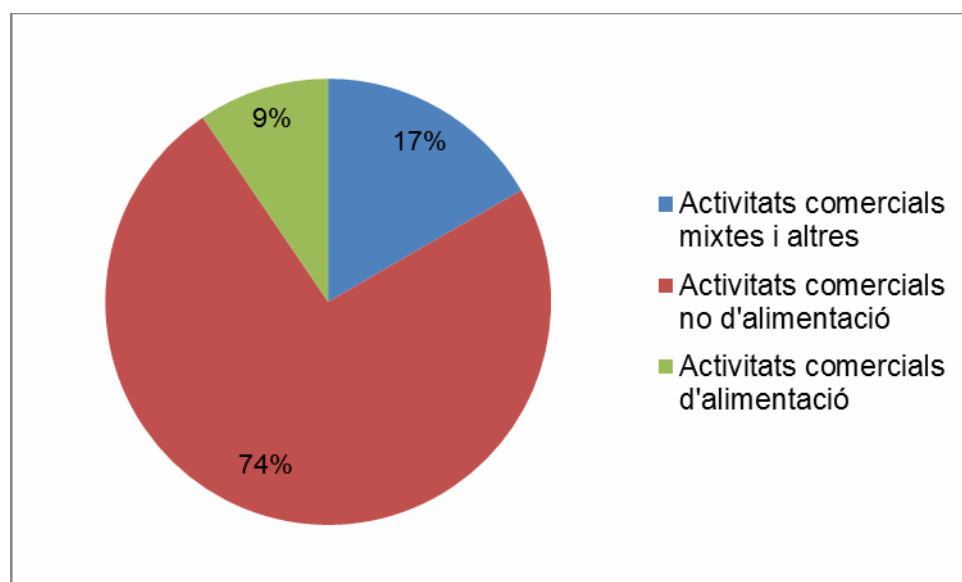
Quadre 1.13.- Nombre d'activitats comercials minoristes a diversos municipis. 2006 i 2011

Municipi	Any 2006	Any 2011	% Variació 2011/06
Amposta	621	456	-26,57
Falset	109	71	-34,86
Gandesa	110	69	-37,27
Móra d'Ebre	201	126	-37,31
Reus	3314	2642	-20,28
Tortosa	1013	830	-18,07

Font: Elaboració pròpia a partir de l'*Anuario Económico de España*, diversos anys.

En el Gràfic 1.3 s'observa l'estructura del comerç minorista de Móra d'Ebre segons el tipus d'activitat comercial. En destaca el pes de les activitats no relacionades amb l'alimentació, estructura característica d'aquells nuclis que exerceixen un paper comercial que va més enllà del propi municipi, com és el cas de Móra d'Ebre.

Gràfic 1.3.- Distribució d'activitats comercials minoristes a Móra d'Ebre. 2011

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'*Anuario Económico de España 2012*.

En el Quadre 1.14 hem reflectit el nombre d'activitats comercials minoristes del 2011 en xifres absolutes i en percentatges, aprofundint els tipus d'activitats comercials.

Les activitats relacionades amb comerços no dedicats a l'alimentació inclouen un 14,29% de vestit i calçat, un 23,81% per a la llar i un 35,71% per a la resta. Pel que fa al segon grup en significació, li correspon a les activitats comercials de l'alimentació amb un 16,67% sobre el total, és a dir, un 15,08% per activitats vinculades al comerç tradicional i un 1,59% per a supermercats. Tanca aquesta distribució el grup de menor significació, que correspon a les activitats comercials mixtes i altres amb un 9,52% sobre el total.

Quadre 1.14.- Nombre d'activitats comercials minoristes a Móra d'Ebre. 2011

	Nombre	% sobre total
Activitats comercials d'alimentació	21	16,67%
Comerç tradicional	19	15,08%
Supermercats	2	1,59%
Activitats comercials no d'alimentació	93	73,81%
Vestit i calçat	18	14,29%
Llar	30	23,81%
Resta de no alimentació	45	35,71%
Activitats comercials mixtes i altres	12	9,52%
TOTAL d'Activitats comercials minoristes	126	100,00%

Font: *Anuario Económico de España*, 2012.

Per tal de fer una comparativa del nombre de les activitats del comerç minorista en els municipis que hem comentat anteriorment, hem confeccionat el Quadre 1.15 que ens mostra les dades corresponents a l'any 2011, en xifres absolutes acompanyades de les dades percentuals. De les dades analitzades podem avaluar l'estructura del comerç minorista per branques, la qual cosa ens permet tractar l'especialització del comerç minorista.

La branca de les activitats comercials no d'alimentació, presenta uns percentatges destacables, sobretot a Móra d'Ebre amb un 73,81% sobre el total de les activitats comercials. La resta de municipis analitzats es troben amb percentatges per sota del 64,55% d'Ampostà. Mentre que a Gandesa s'hi troba la dada més baixa amb un 52,86% sobre el total. En aquest grup destaquen les dades del subgrup de "resta no alimentació", amb xifres per sobre de les de la llar mentre que els subgrups de la llar i del vestit i calçat.

Respecte a les activitats comercials d'alimentació a Móra d'Ebre, presenta un pes inferior a la resta de municipis analitzats. Domina el valor de Reus amb un 32,98%, com un dels centres comercials que té una influència supracomarcal més rellevant. Això es pot comprovar en la forta presència de comerç tradicional enfront a la tipologia dels supermercats.

Els grups que presenten dades menys rellevants són les activitats comercials mixtes, amb valors des del 15,71% de Gandesa, fins al 4,54% del municipi de Reus. Per últim, el grup dels hipermercats esdevé una xifra residual respecte al conjunt de les activitats minoristes, tot i la seva significació quant a la seva dimensió i estructura empresarial.

Quadre 1.15.- Nombre i distribució percentual d'activitats comercials minoristes a diversos municipis. 2011

	Amposta	Falset	Gandesa	Móra d'Ebre	Reus	Tortosa
Activitats comercials d'alimentació	123	19	21	21	872	247
	26,91%	26,76%	30,00%	16,67%	32,98%	29,69%
Comerç tradicional	116	19	21	19	822	233
	25,38%	26,76%	30,00%	15,08%	31,09%	28,00%
Supermercats	7	0	0	2	50	14
	1,53%	0,00%	0,00%	1,59%	1,89%	1,68%
Activitats comercials no d'alimentació	295	44	37	93	1.650	536
	64,55%	61,97%	52,86%	73,81%	62,41%	64,42%
Vestit i calçat	51	6	9	18	468	205
	11,16%	8,45%	12,86%	14,29%	17,70%	24,64%
Llar	61	14	11	30	400	88
	13,35%	19,72%	15,71%	23,81%	15,13%	10,58%
Resta no alimentació	183	24	17	45	782	243
	40,04%	33,80%	24,29%	35,71%	29,58%	29,21%
Activitats comercials mixtes i altres	38	8	11	12	120	47
	8,32%	11,27%	15,71%	9,52%	4,54%	5,65%
Hipermercats	1	0	1	0	2	2
	0,22%	0,00%	1,43%	0,00%	0,08%	0,24%
TOTAL ACTIVITATS comercials minoristes	457	71	70	126	2.644	832
	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'*Anuario Económico de España 2012*.

En l'anàlisi del subsector del comerç es fa palès el fort pes de les empreses de petites dimensions i de caràcter familiar. En el Quadre 1.16, podem observar la superfície dels establiments comercials minoristes a Móra d'Ebre que hi dediquen un total de 15.432 metres quadrats i on hi destaca el grup de les activitats comercials no d'alimentació amb un 71,82% sobre el total (11.084 metres quadrats), és a dir, les activitats de vestit, la llar, calçat i altres. Amb un 18,44% (2.845 metres quadrats) hi són presents les activitats comercials d'alimentació, on s'hi inclouen els supermercats amb gairebé el 80% de la superfície, en detriment del 20,63% del comerç tradicional. Per últim, les activitats comercials mixtes representen el 9,74% (1.503 metres quadrats).

De les dades aparegudes en aquest apartat podem exposar les principals característiques del comerç al detall de Móra d'Ebre. L'activitat minorista correspon en gran mesura a empreses comercials de petites dimensions, amb pocs treballadors i de caràcter familiar, amb un predomini de les activitats comercials no d'alimentació, principalment, llar, vestit i calçat. El comerç està lligat al territori i ha de buscar noves expectatives de futur que vagin lligades a la modernització dels negocis i a adaptar-se a les noves situacions com els canvis dels hàbits dels consumidors i a l'especialització, entre d'altres mesures de millora de l'activitat comercial.

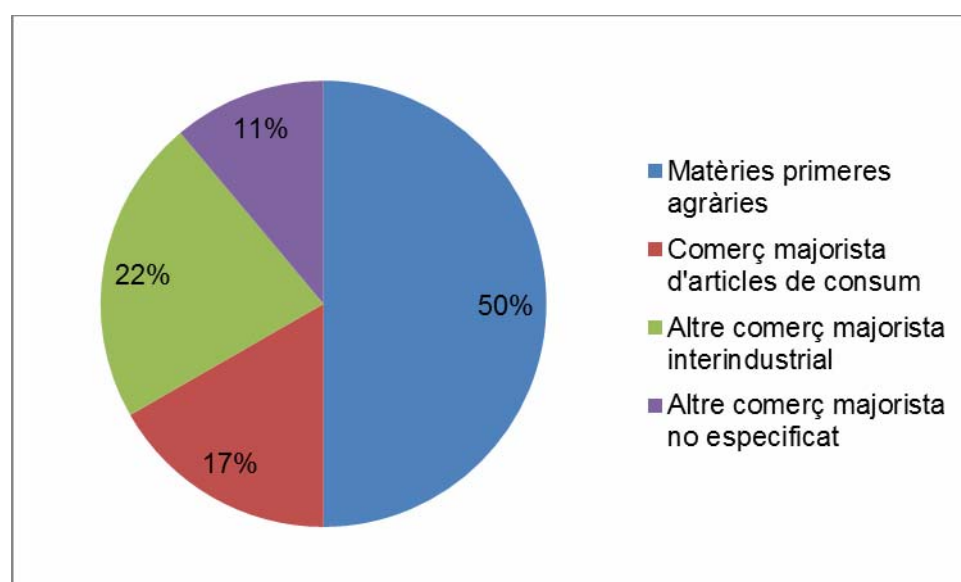
Enfront del comerç tradicional, s'hi ubiquen les activitats comercials majoristes amb característiques molt diferents al comerç minorista. El Gràfic 1.4 mostra que un 50% de les activitats comercials majoristes a Móra d'Ebre l'any 2011 corresponen a les matèries agràries; alimentació, begudes i tabac, un 22,2% per al grup "altre comerç majorista interindustrial", i un 16,7% es tracta de comerç majorista d'articles de consum. Per últim, el grup de no especificat", assoleix un 11,1%.

Quadre 1.16.- Superfície de les activitats comercials minoristes a Móra d'Ebre. 2011 (en metres quadrats)

Activitats comercials minoristes	Metres quadrats	% sobre total
Activitats comercials d'alimentació	2.845	18,44%
Comerç tradicional	587	20,63%
Supermercats	2.258	79,37%
Activitats comercials no d'alimentació	11.084	71,82%
Vestit i calçat	2.172	19,60%
Llar	5.023	45,32%
Resta de no alimentació	3.889	35,08%
Activitats comercials mixtes i altres	1.503	9,74%
TOTAL Activitats comercials minoristes	15.432	100,00%

Font: Anuario Económico de España, 2012.

Gràfic 1.4.-Distribució d'activitats comercials majoristes a Móra d'Ebre. 2011

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Anuario Económico de España, 2012.

El comerç a l'engròs facilita els productes des del punt de fabricació fins al comercial minorista, que a la vegada els ofereix als consumidors. És a dir, manipula les mercaderies per apropar-les al comerç al detall. Segons les dades de l'Anuario Económico de España que publica "la Caixa" (vegeu Quadre 1.17), la majoria d'aquestes activitats majoristes pertanyen al subsector de Matèries primeres agràries; alimentació, begudes i tabac, que representen valors per sobre del 50,00% en els municipis analitzats. En la banda alta, cal destacar el 72,22% registrat a Gandesa.

Per ordre de significació, cal ressaltar el subgrup de Altre comerç majorista interindustrial, concretament del propi municipi de Móra d'Ebre amb un 22,22%, i per

altra banda, el grup de Comerç majorista d'articles de consum, on també hi destaca la capital de la Ribera d'Ebre amb un 16,67%. En general, es detecta un nombre poc important d'activitats majoristes en els municipis estudiats, ja que a banda de Reus amb 500 activitats, Tortosa amb 176 i Amposta amb 93, la resta de localitats registren poca presència d'aquest tipus d'activitat.

Quadre 1.17.- Nombre i distribució percentual d'activitats comercials majoristes a diversos municipis. 2011

	Amposta	Falset	Gandesa	Móra d'Ebre	Reus	Tortosa
Matèries primeres agràries; alimentació, begudes i tabac	44 47,31%	3 50,00%	13 72,22%	9 50,00%	213 42,60%	84 47,73%
Textil, confecció, calçat i articles de cuir	3 3,23%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	24 4,80%	6 3,41%
Productes farmacèutics, perfumeria i manteniment de la llar	7 7,53%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	42 8,40%	15 8,52%
Comerç majorista d'articles de consum	15 16,13%	1 16,67%	1 5,56%	3 16,67%	68 13,60%	23 13,07%
Comerç majorista interindustrial de mineria i química	4 4,30%	1 16,67%	0 0,00%	0 0,00%	14 2,80%	6 3,41%
Altres comerç majorista interindustrial	17 18,28%	1 16,67%	2 11,11%	4 22,22%	102 20,40%	34 19,32%
Altres comerç majorista no especificat	3 3,23%	0 0,00%	2 11,11%	2 11,11%	37 7,40%	8 4,55%
TOTAL ACTIVITATS comercials majoristes	93 100,00%	6 100,00%	18 100,00%	18 100,00%	500 100,00%	176 100,00%

Font: Anuario Económico de España 2012.

1.3.2.- Conclusions de l'activitat comercial

El municipi de Móra d'Ebre exerceix una atracció respecte a la resta de municipis de la comarca de la Ribera d'Ebre i també amb la resta de municipis de les comarques de les Terres de l'Ebre, en part, per l'oferta comercial existent i de manera especial per la xarxa viària de comunicacions per carretera. Podem afirmar que el sector terciari es consolida com l'eix vertebrador de l'economia local, amb un clar protagonisme del comerç minorista.

A l'actualitat, es trenca la tendència cap a la diversificació de l'oferta, a causa del tancament i de l'estancament d'algunes activitats comercials provocats per l'actual conjuntura econòmica, on hi destaca la caiguda constant de la demanda interna. Aquest fet també ha generat una menor incidència en la modernització de les instal·lacions, la qual cosa dificulta adoptar mesures correctores de la situació actual. Per tant, cal una aposta decidida cap a la millora de les instal·lacions i cap a la professionalització del sector.

Pel que fa a l'ocupació, destaca el comerciant autònom centrat en una activitat familiar i amb pocs treballadors per establiment. Diferent al supermercat que incrementa el nombre de treballadors per establiment.

Per una banda, es detecta un comerç que no s'ha adaptat a la modernització que exigeix aquesta activitat i s'observa que no hi ha continuïtat garantida del negoci familiar en la següent generació, la qual busca alternatives en ocupacions més ben remunerades, amb jornades laborals més reduïdes i amb més dies festius setmanals i/o vacances. En aquests casos, els propietaris es plantegen el cessament de l'activitat, en detriment de l'oferta comercial del municipi.

I d'altra banda, un altre tipus de comerç que ha apostat per a una major professionalització, per adequar-se a l'exigència del consumidor, és a dir, el que inverteix en formació, millora la informació, el contacte amb el client i implanta processos de qualitat.

Davant les reticències d'alguna part del sector per apostar per l'associacionisme, s'observa com l'increment de la competència afavoreix la sensibilitat del sector per associar-se. Per fer front als reptes que es plantegen en el futur, cal millorar la formació amb activitats professionalitzadores i la imatge empresarial per atraure potencials compradors tant del propi municipi com d'altres.

L'activitat comercial a Móra d'Ebre és intensa, sobretot, en les àrees urbanes de concentració comercial. La distribució del comerç en el casc urbà se centra, preferentment, en l'Avinguda de les Comarques Catalanes, on s'hi ubiquen establiments de diferents activitats, des de comerços, entitats financeres, professionals lliberals i es configura com el carrer amb major concentració d'activitats comercials i de serveis del municipi.

Altres vies urbanes que concentren gran nombre d'activitats comercials són per ordre de significació el carrer Bonaire, el carrer Doctor Peris, carrer Antoni Asens, Passeig de Sant Antoni, Plaça de Dalt, carrer Roger de Llúria, carrer Barcelona, carrer Santa Madrona.

1.3.3.- Associacionisme i promoció comercial

Com l'entitat local que contribueix a la millora del sector comerç al municipi, cal destacar de manera especial la Unió de Botiguers de Móra d'Ebre, entitat que dóna suport al comerç local a través de diverses iniciatives de promoció, accions comercials, informació als associats sobre normatives, impuls d'activitats formatives, entre d'altres.

Podem assenyalar les actuacions més rellevants que es concreten en: campanyes promocionals, senyalització dels comerços als carrers, la Fira Bon Preu, l'organització d'activitats formatives encaminades a millorar la capacitat professional de les persones i la competitivitat dels establiments, afavorir la comunicació amb l'Administració pública, tant local com autonòmica, informació d'ajuts i subvencions pel sector comerç, la Fira de Nadal, millora de la seguretat amb les campanyes conjuntes amb els Mossos d'Esquadra per a denunciar els petits furs, entre les més destacables.

Aquestes actuacions es porten a terme a través d'una Junta Directiva formada per diferents propietaris d'establiments de Móra d'Ebre. Aquestes activitats s'orienten en especial als establiments associats, tot i que en la major part de les activitats també hi tenen cabuda comerços no associats, tanmateix amb menys avantatges que els propis socis.

S'han dissenyat diverses propostes formatives orientades al comerç minorista en matèries com: informàtica, aparadorista, paquets de regal, idiomes,... però que

malauradament no han estat seguides per la major part del personal dels comerços de la ciutat. Caldrà una major conscienciació entre el sector, de la necessitat de la formació com una eina estratègica de millora professional.

En el Quadre 1.18 apareixen les activitats dels comerços associats a la Unió de Botiguers de Móra d'Ebre, on es pot veure la diversificació de les activitats implicades.

Quadre 1.18.- Establiments associats a la Unió de Botiguers de Móra d'Ebre. 2012

Activitats	Nombre	Activitats	Nombre
Alimentació	1	Informàtica	1
Agrobotiga	1	Impremta	3
Calçats	2	Joieria/rellotgeria	3
Corseteria	1	Joguines	1
Cristall i ceràmica	1	Llaminadures	1
Dietètica/herbolari	1	Material elèctric	1
Educació	1	Marroquineria	1
Electrodomèstics	2	Mobles	3
Farmàcia	1	Òptica	2
Ferreteria	1	Papereria/libreria	2
Floristeria	2	Pastisseria	2
Fotografia	1	Regals	1
Gimnàs	1	Roba/tèxtil	5
Hostaleria	1	Serveis	2
		Tèxtil/lar	1

Font: Unió de Botiguers de Móra d'Ebre

1.3.4.- Efectes i oportunitats de la instal·lació de Mercadona

Enfront al comerç tradicional, el supermercat es caracteritza per un augment de la superfície de venda, un increment del nombre de plantilla, una àmplia gamma d'oferta de productes, un major poder de negociació amb els proveïdors i un millor accés al finançament, que contrasta amb les limitacions del comerç local.

Al mes d'agost de 2011 la cadena de distribució Mercadona va obrir el seu primer supermercat a la Ribera d'Ebre i va escollir el municipi de Móra d'Ebre. Es van invertir uns 2,5 milions d'euros i es van crear una quarantena de llocs de treball, coberts per persones preferentment residents al municipi amb una clara intenció de crear llocs del treball a la capital comarcal. Aquest centre comercial està ubicat a la confluència de la carretera Nacional 420 i la carretera de Benissanet T-324, tot i l'interès del consistori per oferir alternatives d'ubicació més properes al centre urbà i a la zona de principal concentració del comerç, per tal de captar els visitants i augmentar les vendes del comerç local. L'establiment té una superfície d'uns 1.600 metres quadrats i una zona d'aparcament per un aforament d'uns 150 vehicles.

Cal dir, que tot i les reticències del comerç local, la instal·lació d'aquest establiment reforça la capitalitat comercial de Móra d'Ebre. Però és cert, que la presència d'un supermercat genera canvis en els hàbits de compra dels habitants i són habituals les reaccions contràries del comerç tradicional que ho veu més com una preocupació i perill, que com una oportunitat d'adaptar-se a noves estratègies comercials. Davant la preocupació del comerç local del municipi sobre la instal·lació d'aquest complex i

els possibles efectes negatius com la pèrdua de clients i el consegüent descens de les vendes en el comerç local, l'Ajuntament i la Unió de Botiguers de Móra d'Ebre van impulsar l'elaboració d'un estudi per analitzar el nou escenari creat per la instal·lació de Mercadona i aprofitar les possibilitats de canalitzar l'atracció de visitants que genera aquest supermercat. Es perseguia l'objectiu d'aprofitar aquest flux de visitants de fora del municipi i incrementar el nombre de visitants en el comerç del centre.

Així, la investigació es va centrar en conèixer l'impacte que té la instal·lació del supermercat de Mercadona en el municipi de Móra d'Ebre, des de la perspectiva dels compradors que viuen en el municipi i també de les persones que venen des de fora del municipi. L'*Estudi de reconducció del flux de clients de Mercadona*, elaborat per CERES Investigació Sociològica i de Mercats, parteix d'un treball de camp amb un mètode de recollida de la informació, basat en enquestes als diferents clients d'aquest supermercat.

Una de les conclusions més significatives d'aquest estudi és que la ubicació de Mercadona genera un efecte positiu d'atracció de clients d'altres poblacions, però que la major part d'aquests clients no compren productes en establiments de Móra d'Ebre. Per canviar aquesta tendència es proposa millorar la imatge comercial del comerç de proximitat, dinamitzar-lo i captar els nous clients que venen com efecte de la nova ubicació de Mercadona, reduint els frens que fan que aquestes persones no comprin al comerç del nucli de Móra d'Ebre.

De les dades estadístiques d'aquest informe és després que una gran part del nombre de persones (un 42% dels enquestats) continuen comprant en el comerç del municipi després de la ubicació del supermercat, mentre que un 40% dels enquestats que adquireixen productes a Mercadona no compren als comerços locals i no coneixen l'oferta comercial del nucli urbà. Tanmateix el 12% d'aquests enquestats, no compraven a Móra d'Ebre abans de la instal·lació de Mercadona i ara sí que ho fan.

Creiem que encara és aviat per valorar els efectes de la instal·lació de Mercadona en el comerç local. Però és evident que va implicar un canvi substancial en el comerç minorista local, a causa de l'àmplia gamma de productes que ofereix aquest nou establiment, l'àmplia franja horària d'obertura al públic o l'espai disponible de zona d'aparcament, entre d'altres. Aquest nou escenari ha provocat en el comerç local efectes reactius com un major grau d'especialització en la venda, una progressiva modernització d'aquesta activitat i una major professionalització dels venedors per donar resposta a l'increment de l'exigència del consumidor. Per tant, aquesta reacció en positiu s'ha de traduir en millorar la formació del personal, potenciar la promoció comercial col·lectiva per fer front a la competència, l'increment del grau d'associacionisme i en general, millorar la imatge del sector comercial a Móra d'Ebre.

1.4.- ELS SERVEIS

A banda de l'oferta comercial que reforça a Móra d'Ebre com la capital comercial a la comarca, en el municipi també s'ofereixen un ampli ventall de serveis d'àmbit comarcal que donen pes al municipi sobre el conjunt de l'àrea.

En aquest apartat, s'ha inclòs una descripció d'alguns dels serveis presents en el municipi. En primer lloc, els serveis a les empreses que constitueixen una de les branques més dinamitzadores de l'economia. En segon lloc, l'oferta formativa reglada. Li segueixen els serveis d'utilitat social com són la sanitat i el servei a les persones. I per acabar, els transports que tenen una forta incidència en la resta de sectors econòmics.

Pel que fa als serveis públics, l'Ajuntament actua en la intermediació davant de les administracions superiors per aconseguir, d'una banda, infraestructures i equipaments públics per a la prestació de serveis i, de l'altra, la provisió directa d'una àmplia i variada gamma de serveis per als ciutadans.

1.4.1.- Serveis a les empreses

La presència de les activitats econòmiques al municipi, genera l'existència de diferents serveis que són complementaris a les activitats empresarials, en la seva major part, dedicats a la gestió i tramitació de documentació cap a l'administració. Altres serveis a destacar són les assegurances, consultories, intermediació financera, i un llarg etcètera. Les característiques d'aquestes empreses són la seva dimensió petita, però amb una clara vocació de servei i atenció al client. Es tracta d'un servei molt personalitzat i que s'acompanya d'un alt grau de confiança.

En molts casos, els tràmits administratius es caracteritzen per l'alta complexitat que comporten i a la vegada del temps que requereixen en la seva gestió. Atès que aquest temps escasseja en les organitzacions, ha fet créixer la demanda de la prestació de serveis a les empreses. A banda dels tràmits administratius i de gestió que aquestes empreses ofereixen, també es detecten altres serveis complementaris com són les activitats formatives, l'assessorament per la creació i funcionament de les empreses, el suport per l'increment de les vendes, els estudis fiscals i financers, etc.

D'acord amb les dades de l'*Anuario Económico de España*, es registren a Móra d'Ebre un total de 8 entitats financeres, les quals donen serveis tant a les necessitats financeres dels habitants particulars com a les activitats empresarials.

1.4.2.- Ensenyament

El sistema educatiu és fonamental per al progrés social i requereix de decisions polítiques que li donin el màxim suport per a la millora de la competitivitat del capital humà i de les empreses.

Els serveis educatius de la Ribera d'Ebre se centren a Móra d'Ebre. Els centres d'ensenyament no solament donen servei als alumnes del municipi, sinó que són un element d'atracció d'alumnes d'altres municipis de la comarca, fins i tot, de fora de la comarca. Donada la demanda existent, l'oferta ha anat en augment, però encara hi ha demandes en el municipi sobre la necessitat d'augmentar l'oferta actual per evitar que alguns alumnes residents hagin de marxar a estudiar algun cicle formatiu o especialitats de batxillerat fora de Móra d'Ebre.

El municipi de Móra d'Ebre disposa d'una completa oferta d'ensenyament que el posiciona en el territori: infantil, primària, secundària, batxillerat, cicles formatius, formació no reglada, formació per adults, etc., tal i com es detalla a continuació:

- Institut Julio Antonio, de titularitat pública, amb 676 alumnes pel curs 2012-2013, imparteix els següents ensenyaments:
 - Educació Secundària Obligatoria
 - Batxillerat
 - Cicles Formatius de Formació Professional Específica de Grau Mitjà
 - Cicles Formatius de Formació Professional Específica de Grau Superior

- Escola Lluís Viñas i Viñoles, de titularitat pública, que ofereix els ensenyaments següents:
 - Educació Infantil
 - Educació Primària

- Jerónimo de Moragas, centre privat que imparteix Educació Especial

- AFA Ribera d'Ebre, de titularitat pública, que imparteix formació no reglada, dirigida a la formació de persones adultes.

- Llar d'infants La Morera, centre de titularitat pública que imparteix Educació Infantil.

- LLI privada Xicalla, centre privat que imparteix Educació Infantil.

- Santa Teresa, centre privat que imparteix els ensenyaments següents:
 - Educació Infantil
 - Educació Primària
 - Educació Secundària

- EOI Ribera d'Ebre, de titularitat pública que ofereix formació en Idiomes.

- Escola de Música i de Dansa, de titularitat pública que imparteix els ensenyaments següents:
 - Ensenyaments de Dansa
 - Ensenyaments de Música

És indispensable disposar d'una oferta educativa en tots els nivells que doni resposta a les necessitats actuals del mercat laboral. Paral·lelament a aquesta oferta formativa reglada, cal potenciar les àrees de coneixement lligades a la millora del

nivell d'idiomes, al coneixement de les noves tecnologies, al foment de l'emprenedoria i a la formació permanent del professorat, per tal d'adequar-se a les noves exigències professionals.

Podem concloure que la dotació d'infraestructures educatives en el municipi, determinarà la mobilitat dels estudiants cap a d'altres municipis o quedar-se al propi municipi i fins i tot afavorir l'atracció d'alumnes de fora, el que es coneix com desplaçaments per motius d'estudis. L'àmbit formatiu ha de ser un element estratègic en el posicionament i en la competitivitat de Móra d'Ebre. En aquest context, cal consolidar l'oferta educativa existent i mirar d'ampliar-la i millorar-la.

1.4.3.- Sanitat

La distribució territorial dels centres sanitaris està relacionada amb la densitat poblacional i el servei que es pot oferir a la població local i supramunicipal. L'any 1988 es va inaugurar l'Hospital Comarcal de Móra d'Ebre per donar cobertura a les deficiències sanitàries de les Terres de l'Ebre. Aquest Hospital està integrat en la xarxa hospitalària d'utilització pública. La seva obertura va ser un gran avenç en l'oferta sanitària al municipi, però també va donar resposta a les necessitats sanitàries de les comarques del Priorat, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta.

El centre, de titularitat pública, disposa d'una concessió administrativa, que fa que la gestió estigui a càrrec del Grup SAGESA de gestió sanitària. És un hospital de nivell general bàsic, que disposa d'una oferta de llits per a malalts aguts i de llarga estada. Disposa d'una Unitat Sociosanitària, d'un servei de tipus residencial privat i també exerceix les funcions de Centre d'Especialitats per a la seva àrea d'influència.

Els serveis que ofereix se centren en:

- Hospitalització
- Serveis Centrals
- Servei d'Urgències
- Consultes Externes
- Proves complementàries

En l'àmbit sanitari del municipi també podem destacar el Centre de Salut Mental infantil i juvenil (CSMIJ), que es configura com un servei bàsic d'atenció ambulatoria especialitzada en atenció psiquiàtrica i salut mental, per a menors de 18 anys, que presentin trastorns mentals i que necessitin d'una atenció complementària als serveis d'atenció primària de la salut. En aquest sentit dona servei, preferentment, a les àrees bàsiques de salut del CAP de Móra d'Ebre i del CAP de Flix.

1.4.4.- Serveis a les persones

El comportament econòmic dels últims anys com ja s'ha fet referència, ha comportat la recessió de la economia i de retruc ha fet repuntar, com ja hem constatat, les xifres de l'atur. Aquest fet, conjuntament, amb l'increment de les xifres de la immigració, ha afectat a l'àmbit dels serveis socials i s'ha produït un increment de la

despesa en Seguretat Social i en altres Serveis Públics. Els descensos de la renda per càpita, han fet augmentar la demanda d'aquests Serveis Públics, fet que ha anat acompanyat del descens dels ingressos de l'Administració Pública. Aquesta davallada ha fet caure les aportacions públiques per a millorar les prestacions a les persones, sobretot en l'àmbit sanitari i educatiu.

Els canvis sociodemogràfics als quals Móra d'Ebre no se n'escapa, modifiquen les necessitats dels serveis socials. A continuació analitzem l'oferta de serveis socials existents al municipi. En el Quadre 1.19 s'indica l'evolució de les places de residència per a gent gran en centres d'iniciativa pública i en la que s'observa que al llarg dels anys no ha crescut de manera significativa, més aviat hi ha una manca d'oferta davant l'increment de les necessitats de la població, pels motius que hem comentat més amunt.

Quadre 1.19.- Places de residència per a gent gran⁷

Any	Nombre
2011	60
2010	56
2009	56
2008	56
2007	80

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

D'altra banda, per completar l'oferta dels principals tipus d'equipaments de serveis socials i segons les dades de la Base de Dades d'Entitats i Establiments Socials de la Generalitat de Catalunya, és present a Móra d'Ebre un centre de dia per a gent gran⁸ que al 2011 ofería 10 places, a més de 19 places en llars residencials per a persones amb disminució⁹ i per últim, un centre ocupacional per a persones amb disminució¹⁰ que oferta 60 places.

D'acord amb les conclusions relatives als serveis a les persones de l'estudi *Prospecció i detecció de necessitats de perfils professionals envers les necessitats a les empreses de la Ribera d'Ebre* impulsat per Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, es desprèn la creixent demanda de personal assistent domiciliari i d'auxiliars d'infermeria geriàtrica. Les previsions de demanda de formació en aquest sector i per aquests perfils són a l'alça, a causa en gran mesura al canvi normatiu que a

⁷ **Places en residències per a gent gran:** és el nombre de places dels centres que ofereixen els serveis d'acolliment residencial de caràcter permanent o temporal per a persones grans.

⁸ **Centres de dia per a gent gran:** ofereix els serveis d'acolliment diürn i d'assistència diària a persones grans amb dependències i que complementen l'atenció familiar.

⁹ **Llar residencial per a persones amb disminució:** ofereix els serveis d'acolliment residencial de caràcter temporal o permanent a persones disminuïdes amb autonomia per a les activitats de la vida diària.

¹⁰ **Centre ocupacional per a persones amb disminució:** serveis adreçats a una atenció diürna rehabilitadora per a persones que no es poden integrar en l'àmbit laboral.

partir del 2015 obligarà a totes les empreses del sector a tenir personal amb una qualificació mínima de grau mig d'atenció socio sanitària.

1.4.5.- Transports

L'activitat dels transports té una forta significació en el sector terciari i una gran incidència sobre la resta dels sectors econòmics, ja que genera una gran quantitat de mercaderies i a la vegada n'és receptora. Per la qual cosa necessita d'una bona xarxa de comunicacions per carretera i per ferrocarril. D'altra banda, és important el transport de viatgers, en especial pel que fa al transport escolar. El sector del transport es caracteritza per un alt grau de minifundisme empresarial.

La importància d'aquest subsector la podem assenyalar a partir de les dades del parc de vehicles a Móra d'Ebre, tal com es mostra en el Quadre 1.20. D'aquesta informació es desprèn el creixement de vehicles en el municipi, experimentat entre els anys 2007 i 2011, que va ser del 5,89%, situant-se en la xifra absoluta de 4.335 vehicles del 2011. Si fem una anàlisi detallada es constata per una banda, que el nombre de vehicles de transport de persones ha crescut en aquest període; les motocicletes han augmentat en un 20,26%, els autobusos i altres amb un 11,33% i els turismes amb un 6,09%. I d'una altra banda, en el mateix període 2007-2011, s'experimenta una caiguda de les xifres corresponents al parc de vehicles destinats al transport de mercaderies i a les activitats econòmiques, així els tractors industrials van caure un -15,38% i el grup dels camions i les furgonetes ho van fer en un -11,04%, la qual cosa evidencia el descens de l'activitat econòmica. La caiguda de les comandes i el descens del volum de negoci, ha provocat la reducció o el cessament d'algunes activitats i ha afectat a la reducció de flotes de vehicles.

Quadre 1.20.- Parc de vehicles de Móra d'Ebre. 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011	Variació 07-11
Turismes	2.627	2.720	2.741	2.774	2.787	6,09%
Motocicletes	385	429	447	457	463	20,26%
Camions i furgonetes	906	901	906	895	896	-11,04%
Tractors industrials	26	23	25	23	22	-15,38%
Autobusos i altres	150	148	150	164	167	11,33%
TOTAL	4.094	4.221	4.259	4.313	4.335	5,89%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

En el Quadre 1.21 podem veure la relació entre el parc de vehicles i la població de Móra d'Ebre. Aquest índex ens mostra un descens generalitzat en tots els grups de vehicles, ja que mentre al 2007 el nombre de vehicles per cada 100 habitants era de 78,25, al 2011 la taxa se situa en 76,07 vehicles per 100 habitants.

Quadre 1.21.- Índex de motorització de Móra d'Ebre. 2007-2011 (vehicles per 100 habitants)

Any	Turismes	Motocicletes	Camions i furgonetes	Altres	Total
2011	48,90	8,12	15,72	3,33	76,07
2010	47,87	7,89	15,42	3,27	74,43
2009	48,13	7,85	15,91	3,07	74,96
2008	49,46	7,80	16,38	3,11	76,75
2007	50,21	7,36	17,32	3,36	78,25

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

En l'àmbit del transport col·lectiu per carretera, segons el Pla de Transports de Viatgers 2008-2012 (PTV), aprovat definitivament per la Generalitat de Catalunya l'1 de gener del 2009, assenyala pel que fa a Móra d'Ebre, la necessitat de potenciar alguns dels serveis de transport per aconseguir una millor mobilitat i facilitar el transport públic al territori. Quan al servei comarcal, cal orientar-lo a afavorir la connexió amb la capital comarcal i millorar l'accés als serveis de transport públic. En aquest sentit, s'han anat millorant les connexions de Móra d'Ebre, especialment vinculades al funcionament de l'Hospital Comarcal i es pretén incidir en la millora cap a d'altres municipis de la comarca, especialment amb Benissanet, Ginestar, Miravet, Rasquera, Riba-roja d'Ebre, Tivissa i la Torre de l'Espanyol i amb municipis de la Terra Alta, concretament amb Batea, Corbera d'Ebre, Gandesa, el Pinell de Brai i la Poble de Massaluca.

2.- ANÀLISI TURÍSTICA

2.1.- ANÀLISI PRÈVIA

Els llocs no són turístics per naturalesa, ni la presència de recursos converteix els llocs en turístics. Els llocs esdevenen turístics a partir de la mirada i la presència dels visitants. Per tant la capacitat de seducció i el valor simbòlic dels llocs està directament relacionada amb el seu desenvolupament turístic.

Una de les característiques més rellevants del món contemporani és l'expansió de l'activitat turística cap a tots els àmbits de l'activitat econòmica i d'aquesta manera hem vist com l'expansió del turisme cap a l'interior ha estat un fenomen prou general.

Móra d'Ebre, com a capital comarcal, ha orientat la seva economia cap als serveis i malgrat la presència de recursos molt potents no ha format part de l'imaginari dels turistes i per tant els serveis d'allotjament i de restauració estan més enfocats a acollir la demanda comercial que no pas la dels visitants.

Evidentment que aquesta no és l'única causa del baix desenvolupament turístic del municipi, sense cap mena de dubte la inexistència de productes i activitats recreatives hi han contribuït, però també és cert que el desenvolupament del turisme a les zones d'interior s'ha produït al mateix temps que s'han consolidat altres activitats econòmiques a l'entorn de Móra que han ocupat els excedents de mà d'obra que ha generat l'agricultura. El turisme, que molts cops ha estat una resposta a les dificultats de diversificació econòmica i a la voluntat de trobar noves fórmules de generació de rendes, sovint complementaries a les activitats tradicionals, no ha estat una prioritat.

Malgrat tot no podem dir que no s'ha fet res en aquest entorn i la prova està en algunes accions de caràcter local com el condicionament de les restes del Castell, la senyalització dels recursos més emblemàtics o l'adequació de l'embarcador dins del projecte de navegabilitat del Riu Ebre. De tota manera la capacitat d'atracció ha estat molt limitada i és en aquest entorn de crisi i de dificultat de diversificació econòmica que el turisme es veu com una oportunitat per generar rendes, generar noves ocupacions, i valoritzar elements patrimonials.

Destaquem tres factors clau per al desenvolupament del turisme en general i per Móra d'Ebre en particular, que marcaran les línies estratègiques a desenvolupar:

- L'especialització productiva
- La segmentació de la demanda
- La coordinació entre agents

1. **Especialització productiva.** Tot i que existeix la temptació d'oferir un ventall ampli d'activitats convé especialitzar-se pel que fa al tipus d'oferta lúdica, Móra no és ara per ara una destinació turística, i potser tampoc cal que ho sigui, però ha de saber trobar el seu lloc entre l'oferta turística. Les seves característiques orienten en aquest sentit, la seva capitalitat, la seva història i especialment la seva vinculació al riu Ebre en són els valors fonamentals. És a partir d'aquests factors que ha de orientar la seva comunicació cap un tipus d'oferta distinta i singular basada en aquests factors. Tot això és insuficient si no es permet un ús recreatiu dels recursos turístics, l'acompanyament que requereixen els turistes amb una adequada senyalització, o les propostes clares d'oci a través de l'articulació de productes turístics.
2. **Segmentació de la demanda.** Els turistes són molt heterogenis però cal identificar interessos i comportaments per tal de ser eficients en la nostra oferta. Sense turistes no hi ha turisme.

Un cop identificats aquells segments per als quals podem oferir productes i serveis convindrà disposar de personal format i qualificat. No només això, ja que el turisme és una activitat molt competitiva i com a tal cal tenir capacitat d'innovació en un doble sentit: el de ser capaços de generar noves propostes i ser capaços de reinventar-se constantment.

Per tal de tenir capacitat d'innovar en l'oferta turística i adaptar-se a les tendències actuals de mercat cal dotar-se de capacitats a través de la formació

3. **Coordinació entre agents.** En l'experiència turística hi intervenen multiplicitats d'agents. Des del moment en que es transmeten imatges sobre el territori i es comuniquen les activitats a fer fins que els receptors decideixen de fer-les hi ha molts factors que esdevindran facilitadors o que dificultaran el desenvolupament de les activitats. Factors com la imatge emesa, les dificultats d'accessibilitat, les disponibilitats de serveis d'allotjament i restauració, les ofertes d'activitats, les propostes d'oci, la senyalització, la informació que es posa a disposició dels visitants, les possibilitats de compra i de despesa entre altres, tots junts, acaben configurant l'experiència turística. Per aquesta raó és tan important la coordinació entre agents ja que els beneficis de l'activitat sovint sobrepassen els estrictament turístics i altres sectors com l'agrícola, el comerç i els serveis també s'hi troben implicats.

De totes maneres aquests factors estaran sempre condicionats per la naturalesa i les característiques dels recursos propis i d'aquells que es posen en valor en els entorns més immediats.

2.2.- ELS FACTORS DE DESENVOLUPAMENT DEL TURISME

2.2.1.- Els recursos turístics

Els recursos identificats a Móra tenen diversa naturalesa. En general es considera com a recurs turístic qualsevol element capaç de generar desplaçaments turístics, ja sigui per si sol o en combinació amb altres elements turístics.

Es pot diferenciar entre recursos turístics actuals i recursos turístics potencials. Els actuals són aquells que es caracteritzen per què són suport d'una activitat turística organitzada o d'estades més o menys perllongades. Es troben incorporats dins d'un mercat turístic regional, nacional i internacional i compten, a més, amb tota una infraestructura d'equipaments turístics que en fan possible la seva explotació. Els recursos turístics potencials, al contrari, no es troben encara incorporats al mercat turístic ni compten amb cap tipus d'infraestructura de suport.

En tot cas el criteri que se segueix per classificar els recursos és la seva funcionalitat, és a dir, la utilitat d'un recurs des del punt de vista turístic. Dit d'una altra manera, el tipus d'activitat que genera i les característiques de l'aprofitament que d'elles es deriven.

Així, es distingeixen dos grans grups de recursos turístics: els bàsics i els complementaris. Els recursos bàsics són aquells que atrauen i fixen la demanda en una zona i constitueixen el suport de les activitats.

Els recursos complementaris són aquells que no tenen el suficient poder d'atracció i fixació de la demanda per justificar per si sols la dotació d'infraestructures i equipaments.

No hi ha dubte que pel que fa a Móra d'Ebre el recurs bàsic és el riu Ebre i és el que genera equipaments i serveis turístics. La resta de recursos tenen aquest caràcter complementari, la qual cosa no s'ha de confondre amb que no són importants. Tot al contrari, la resta de recursos han de contribuir a la creació de productes turístics diferents i singulars i atendre a distintes motivacions.

S'han identificat un total de 21 recursos turístics complementaris. Aquests recursos es descriuen al final d'aquest apartat on, a més d'una breu descripció, s'hi adjunta informació gràfica, dades sobre la seva localització, el grau d'adequació al recurs bàsic i el nivell jeràrquic que se li ha assignat.

El grau d'adequació s'ha establert entre els barems d'1 a 3 (alt, mitjà i baix respectivament), i permet definir el grau de vinculació del recurs complementari amb el recurs bàsic en qüestió. D'aquesta manera, el recurs que presenti un grau d'adequació d'1, significa que es vincula directament amb l'Ebre i que, per tant, presenta un potencial significatiu com a recurs complementari per a la creació de propostes i productes turístics.

La jerarquia de cada recurs s'estableix en funció de si presenten una major o menor aptitud o capacitat a l'hora de generar desplaçaments turístics i, per tant, d'esdevenir elements d'atracció.

L'escala jeràrquica utilitzada és la següent:

- 1. Recurs de gran interès.** Recursos molt coneguts i amb una gran capacitat d'atracció que ja en l'actualitat generen importants fluxos turístics.
- 2. Recurs important.** Recursos de reconeguda entitat i amb un gran potencial que, tot i la seva importància, per diferents motius no són prou coneguts i no passen de generar desplaçaments d'abast comarcal i regional, tot i que tenen potencial suficient per generar-ne d'abast estatal.

- 3. Recurs notable.** Recursos d'entitat capaços de generar desplaçaments turístics d'abast comarcal i provincial. Es tracta de recursos coneguts a escala comarcal però que no tenen prou entitat per si sols per generar desplaçaments de major distància.
- 4. Recurs destacable.** Recursos turístics amb una capacitat d'atracció limitada a l'àmbit local. Es tracta de recursos d'importància local que, com passa amb els recursos complementaris, guanyen valor en combinació amb altres recursos de major ordre jeràrquic.
- 5. Recurs complementari.** Recursos d'escassa entitat que no tenen valor per si sols com a generadors de desplaçaments turístics, sinó que el seu valor ve determinat per la seva combinació amb altres recursos complementaris o de major escala jeràrquica.

El Quadre 2.1 sintetitza les principals característiques dels recursos complementaris actuals de Móra d'Ebre. La categoria on s'han identificat més recursos és la que correspon al patrimoni arquitectònic amb un total de 9 recursos ubicats en el conjunt del nucli urbà. Això ja és un primer indicador de la potencialitat turística de Móra d'Ebre en el sentit que, a part de les activitats que tenen el riu com actiu principal, es vincula a les ofertes turístiques que tenen la cultura i la història com l'argument de referència.

Entre aquests recursos, cal destacar el Castell, el pont d'arcades i el centre històric com aquells que presenten un major grau d'adequació al recurs bàsic. Això significa que la definició d'actuacions en el marc de la creació de propostes i productes turístics ha de passar forçosament per la consideració d'aquests recursos i la seva combinació amb el recurs bàsic.

D'altra banda, la categoria d'entorns naturals i panoràmiques, tot i presentar un menor nombre de recursos (3), mostren una major vinculació amb el recurs bàsic especialment l'entorn del riu Ebre que inclou l'Aubareda i l'illa i que és on actualment ja es realitzen activitats vinculades a la navegabilitat del riu i on també trobem una zona de lleure. A part d'aquests recursos vinculats físicament amb el riu hi ha altres recursos de caràcter cultural com el Mirador del Castell i l'Ermita de St. Jeroni.

Pel que fa a les festes i els esdeveniments així com la gastronomia trobem un nombre elevat de recursos, tot i això presenten una projecció molt local i generen activitats on la seva funció principal és la cohesió social. En tot cas cal destacar-ne la seva diversitat. Alguns tenen un caràcter molt cultural, com ara la festa de la Móra Morisca, altres comercial com la Fira del Caçador, religió el Via Crucis, lúdic la Baixada en muleta pontona pel riu i folklòric i identitari com és la Jota.

En el cas de la gastronomia, es tracta d'un conjunt de recursos propis del municipi però no exclusius ja que són compartit amb altres municipis tant de la comarca com de fora de la comarca, la qual cosa genera cert potencial per la creació de productes i propostes que superin l'àmbit estrictament local.

A aquests recursos podem afegir-hi els recursos culturals vinculats al personatge il·lustre Julio Antonio, ara bé tots ells presenten en general un grau d'adequació baix respecte al recurs bàsic.

Quadre 2.1.- Característiques dels recursos turístics complementaris

CATEGORIA	NOM DEL RECURS	GRAU D'ADEQUACIÓ AL RECURS BÀSIC	JERARQUIA	UBICACIÓ
Patrimoni arquitectònic	Castell de Móra	2	3	Nucli
	Convent de les Mínimes	3	4	Nucli
	Escultura dedicada a Julio Antonio	3	5	Nucli
	Església prioral	3	4	Nucli
	Pont d'arcades	2	4	Nucli
	Casa Montagut	3	5	Nucli
	Centre històric	2	4	Nucli
	Antiga plaça de braus	3	4	Nucli
	Convent de les Carmelites	3	4	Nucli
Sala exposicions	Julio Antonio	3	4	Nucli
Entorns naturals i panoràmiques	Mirador del Castell: el riu Ebre	1	3	Nucli
	Entorn del riu Ebre (Aubadera i Illa)	1	3	Municipi
	Paratge de Sant Jeroni	2	4	Municipi
Festes i esdeveniments	La Móra Morisca a Móra d'Ebre	3	3	Nucli
	Via crucis de divendres Sant	3	4	Nucli
	Fira del Caçador Cazafir Móra d'Ebre	3	4	Municipi
	Baixada en muleta pontona	1	3	Municipi
	Festa de la jota de la Ribera d'Ebre	3	3	Nucli
Gastronomia	La Clotxa	3	4	
	La fruita dolça	3	4	
	El vi	3	4	
	L'oli	3	4	

Font: elaboració pròpia.

És important considerar la ubicació dels recursos, la majoria dels quals es troben al nucli urbà. La proximitat entre els recursos és un aspecte que en pot facilitar la visita

i en conseqüència la realització de propostes d'interpretació conjunta. Tot i això seria molt convenient de disposar de zones d'aparcament convenientment senyalitzades a partir de les quals es facilités la visita del municipi, els recursos i les seves activitats. Les zones d'aparcament des del punt de vista turístic no han de tenir únicament un sentit funcional, els aparcaments són una part fonamental de l'acollida i és a partir d'aquests espais on s'ha d'iniciar l'acompanyament del visitant.

La senyalització, tant direccional com informativa, és un element clau per la correcta interpretació dels recursos i com a suport dels itineraris. Així mateix, la senyalització facilita i ajuda en gran mesura a la mobilitat independent dels visitants i condueix al descobriment i coneixença dels principals atractius del territori i dels equipaments d'interès turístic.

En el cas de Móra d'Ebre, la senyalització direccional és força millorable mentre que la informativa dels recursos potencials, és molt bona.

Pel que fa a la jerarquia dels recursos complementaris, en la major part dels casos el nivell jeràrquic és molt baix, la majoria són recursos de jerarquia 4 i en alguns casos de jerarquia 5, la qual cosa ens indica una capacitat d'atracció molt local. Es tracta de recursos que tenen un elevat valor simbòlic per la població de Móra però una molt limitada capacitat d'atracció entre àmbits geogràfics majors. Per tant l'aprofitament d'aquests recursos resulta força complicat si es consideren per si sols. Es tracta doncs d'oferir-los conjuntament amb el recurs bàsic i/o recursos de jerarquia superior.

Altres recursos com el Castell, l'Aubareda, la festa de la Móra Morisca o la Baixada en Muleta són considerats com a notables, és a dir, rellevants a escala comarcal però que tenen un major potencial quan es vinculen a altres recursos de major atractiu com són la navegabilitat del riu Ebre, la Batalla de l'Ebre o els Castells de Frontera.

Dins d'aquesta jerarquia també hem situat la Jota per la seva singularitat i per ser un element del folklore que identifica molt el caràcter i la forma de ser de la gent de les Terres de l'Ebre i que, malgrat el seu potencial, encara és molt desconegut pels forans.

La gastronomia mereix un comentari a banda. La gastronomia cada vegada és més important en les destinacions turístiques i forma part dels aspectes més experiencials de les visites del llocs. La correcta identificació dels productes locals, l'adequada presentació i tractament així com el coneixement de les particularitats dels productes locals esdevenen factors clau de diferenciació pel que fa a la restauració, per la qual cosa convindrà vetllar per fomentar les capacitats dels restauradors en relació a aquestes particularitats.

DESCRIPCIÓ RECURSOS COMPLEMENTARIS DE MÓRA D'EBRE

Patrimoni arquitectònic

Castell de Móra

Grau d'adequació al recurs bàsic: mitjà

Jerarquia: 3. Recurs notable

Ubicació:

Al cim d'un turó de la part alta del nucli antic de la vila, pujant pel Raval de Jesús.

Descripció:

Es va construir durant el domini musulmà, i va ser conquerit per Ramon Berenguer IV al segle XII. Ha viscut les guerres del Francès i les guerres carlistes. Es conserven uns 350 metres de muralles exteriors, dues torres àrabs i antigues dependències que conflueixen en una gran terrassa. El castell es troba declarat com a Bé d'Interès Cultural Nacional per la Generalitat de Catalunya.

Convent de les Mínimes

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Plaça de Filomena Ferrer, al centre històric de Móra d'Ebre.

Descripció:

El convent es va construir el 1894, gràcies a l'impuls de sor Filomena Ferrer Galzeran, filla de l'escultor local Fèlix Ferrer. La primera pedra es va col·locar el 1883, i és obra de l'arquitecte de Tortosa, Joan Abril. S'hi troba una església annexa al convent, d'estil neogòtic.

Escultura dedicada a Julio Antonio

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 5. Recurs complementari

Ubicació:

Plaça de Dalt.

Descripció:

Escultura dedicada a l'escultor Julio Antonio (Móra d'Ebre, 06/02/1889 – Madrid, 1919). Julio Antonio a part de l'escultura, es va vincular al moviment literari de la generació del 98.

Església prioral

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Plaça de Baix.

Descripció:

El seu origen és immediatament posterior a la Reconquesta (1153). Barreja l'estil gòtic i neoclàssic. Va ser destruïda i expoliada dues vegades, el 1837 i el 1936. El 1959 va ser restaurada.

Pont d'arcades

Grau d'adequació al recurs bàsic: mitjà

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Prop del Passeig del Pont.

Descripció:

Es va construir el 1943. Anteriorment, hi havia un antic pont de ferro que va ser destruït durant la Guerra Civil.

Casa Montagut

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 5. Recurs complementari

Ubicació:

Plaça de Dalt.

Descripció:

És una casa cantonera de planta baixa, primer pis i golfes que conserva a la façana un escut en pedra de la família de Montagut datat al segle XVIII.

Font: Festescatalunya.cat

Centre històric

Grau d'adequació al recurs bàsic: mitjà

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Part septentrional de la vila.

Descripció:

El nucli antic es troba situat a la part septentrional de la vila. El barri és de forma allargada, amb carrers estrets i amb pendent que combinen trams rectes i curvilinis. La primera referència del barri data del 1153, quan es van aixecar algunes cases al voltant del castell. El nucli més antic es compon de carrers estrets on encara es conserven algunes cases pairals i l'església parroquial de Sant Joan Baptista.

Antiga plaça de braus

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Al costat de l'àrea recreativa de l'Aubadera.

Descripció:

Es troba construïda sobre la roca, i la datació exacta no es coneix, tot i que hi ha un gravat de reforma que data del segle XIX. La circumferència no és completa degut a la construcció de la grada seguint la orografia del terreny. Actualment es troba en desús.

Font: Diputació de Tarragona

Convent de les Carmelites

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Carrer Santa Madrona.

Descripció:

Convent i escola on les Germanes Carmelites de Teresa imparteixen classes des de la dècada de 1950.

Font: Diputació de Tarragona

Sala exposicions

Julio Antonio

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Als baixos del solar de la casa natal de l'artista.

Descripció:

Sala creada en honor a Julio Antonio, on realitzen exposicions d'art. Gestionada per l'associació cultural local "La Riuada".

Entorns naturals i panoràmiques

Mirador del Castell: el riu Ebre

Grau d'adequació al recurs bàsic: alt

Jerarquia: 3. Recurs notable

Ubicació:

Dins el Castell de Móra, a la part alta del nucli antic.

Descripció:

Des del Castell de Móra d'Ebre es veu una vista esplèndida del riu Ebre i de tota la població. L'any 2002, durant els mesos d'estiu, l'Ajuntament de Móra va obrir al públic les portes del castell convertit en un magnífic mirador.

Entorn del riu Ebre, entre el que destaca l'Aubadera i l'illa

Grau d'adequació al recurs bàsic: alt

Jerarquia: 3. Recurs notable

Ubicació:

A la vora del riu Ebre.

Descripció:

Espai humit de gran interès ecològic. Pertany al complex de zones humides de illes de l'Ebre. Hi destaquen les comunitats d'albaderes i tamarigars. A la zona que toca al poble s'hi troba un àrea de lleure i oci, on des de fa temps es desenvolupen diversitat d'activitats.

Paratge de Sant Jeroni amb les ermites de Sant Jeroni i Santa Madrona

Grau d'adequació al recurs bàsic: mitjà

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Ubicació:

Al peu del cim de la Picossa, a uns 7 quilòmetres als afores del nucli urbà.

Descripció:

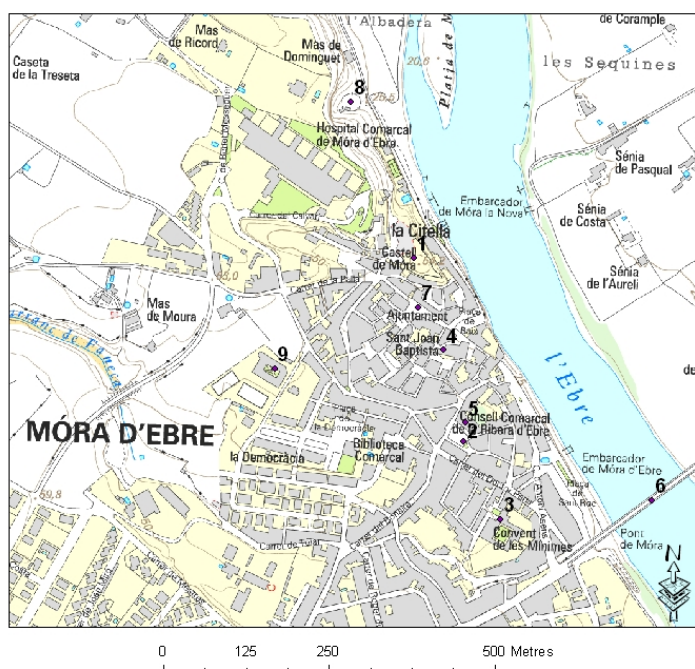
Espai natural situat a uns 7 km del nucli de població, al voltant de les ermites de Sant Jeroni i Santa Madrona.

L'Ermite de Sant Jeroni és d'origen medieval, però d'estil barroc. L'Ermite de Santa Madrona també reflexa l'estil barroc. Les dues ermites es troben separades per un passeig de xiprers centenaris, declarats arbres monumentals.

Font: Diputació de Tarragona

RECURSOS NUCLI URBÀ MÓRA D'EBRE

RECURSOS HISTÒRICS I CULTURALS

- 1 Castell i mirador
- 2 Escultura Julio Antonio
- 3 Convent Minimes
- 4 Església prioral
- 5 Casa Montagut
- 6 Pont d'Arcades
- 7 Centre històric
- 8 Antiga plaça de bous
- 9 Convent de les Carmelites

Festes i esdeveniments

La Móra Morisca a Móra d'Ebre: Tres visions, un sol món

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 3. Recurs notable

Descripció:

Veïns del mercadal i dels barris cristià, jueu i morisc ambienten els carrers per recordar l'època en que hi havia una convivència pacífica. S'engalanen els carrers, els veïns es vesteixen d'època, es munten parades d'artesans i de productes tradicionals.

És una festa on es mostra un temps històric marcat per la tolerància i la diversitat de pobles.

Font: Moramorisca.blogspot

Via crucis de divendres Sant

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Descripció:

És una festa declarada d'interès comarcal. Se surt de l'església prioral en direcció al Calvari, amb les imatges del Sant Crist dels Cavallers, la Dolorosa i la Verònica. És destacable la baixada de les escales del Calvari davant del Castell.

Font: Ajuntament de Móra d'Ebre

Baixada en muleta pontona de la Ribera d'Ebre d'Ascó a Móra

Grau d'adequació al recurs bàsic: alt

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Cursa de mulettes o pontones formades per 5 tripulants realitzada per un tram del riu Ebre. Es tracta d'una de les activitats més tradicionals de les festes majors del municipis de Móra d'Ebre, Móra la Nova i Flix.

Font: Consell Comarcal Ribera d'Ebre

Fira del Caçador Cazafir Móra d'Ebre

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 3. Recurs notable

Descripció:

És un dels certàmens més importants de Catalunya. Aplega gairebé uns 120 expositors de material de caça, armes, vehicles, remolcs, gossos, entre altres. Paral·lelament a la mostra, es realitzen demostracions de gossos i falconeria. Es realitza la primera quinzena de setembre.

Font: Cazafir.org

Festa de la jota de la Ribera d'Ebre

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 3. Recurs notable

Descripció:

Festa celebrada anualment (3ª edició any 2012) al voltant del tradicional ball de la comarca de la Ribera d'Ebre, la jota. En l'actualitat, ja són 10 municipis que hi participen davant dels 6 de la primera edició: Ascó, Benissanet, Flix, Garcia, la Palma d'Ebre, Miravet, Móra d'Ebre, Rasquera, Ribera-Roja d'Ebre i Vinebre.

Font: Consell Comarcal Ribera d'Ebre

Gastronomia

La clotxa

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Descripció:

Plat tradicional de la comarca de la Ribera d'Ebre. Sorgeix de les necessitats d'energia dels pagesos per dur a terme les feines del camp. Es buidava un pa per posar-hi a dins sardina de casco o arengada, juntament amb ceba, all, tomàquet i oli. A més, d'aquesta forma tant original, el pa feia com de carmanyola.

Font: Ebre gust

La fruita dolça

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

L'ampliació dels regadius dels anys 60 va donar lloc al cultiu del préssec i la nectarina. Aquests juntament amb la cirera, conformen una important font de riquesa per a la comarca.

Font: Consell Comarcal Ribera d'Ebre

El vi

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

Els vins de la Ribera d'Ebre emparats per la Catalunya, pertanyen segons el lloc, a la DO

Tarragona o a la DO Montsant. Els vins són d'una bona relació qualitat – preu.

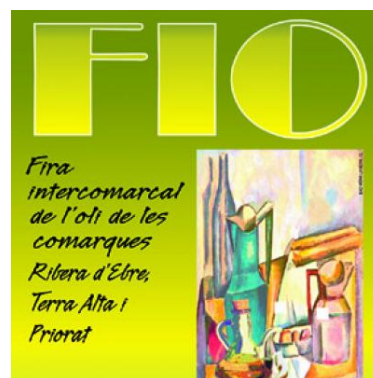
Font: portals de les Denominacions d'Origen

L'oli

Grau d'adequació al recurs bàsic: baix

Jerarquia: 4. Recurs destacable

La Ribera d'Ebre té una superfície d'olivers de més de 10.000 hectàrees amb una producció de 14.000 tones d'olives. L'arbequina i l'empeltre són les varietats d'oliva amb més volum de producció a la comarca, però també n'hi ha altres amb un bon potencial, com la rojal i la fulla de salze. A causa d'aquesta diversitat l'oli de la zona té un sabor afruitat especial que el fa molt singular.

Font: <http://www.gastroteca.cat/ca/productes-per-territori-detall/42/>

2.2.2.- Les rutes turístiques de Móra d'Ebre

Actualment existeixen diferents ofertes que, amb el nom de rutes, és el més similar al que podríem anomenar producte turístic.

D'aquestes en trobem de caràcter local com són:

- La Ruta del Massís de la Picossa
- Ruta del paratge de St. Jeroni i Sta. Madrona

Aquestes rutes, de caràcter local, són una oferta senderista, amb una capacitat d'atracció molt limitada.

Aquelles que tenen una major capacitat d'atractivitat són les que ocupen un àmbit territorial més ampli. La que més s'adiu amb el concepte de producte turístic són les propostes d'activitat al Riu Ebre, tot i que pateixen d'una certa estacionalitat, l'oferta variada d'activitats amb piragües, llaüts o embarcacions la situa com una de les ofertes més atractives d'aquest entorn malgrat que la infraestructura turística és insuficient per millorar la potencialitat econòmica de l'activitat turística.

Convé destacar l'empresa Riu Natura (Figura 2.1) que ofereix diverses opcions i itineraris pel riu Ebre, ja sigui amb les pròpies embarcacions o amb el llaüt turístic "Lo Roget" d'Ascó (Figura 2.2).

Figura 2.1.- Riu Natura

Font: <http://www.riunatura.com/activitats>

Figura 2.2.- Llaüt lo Roget

Font: <http://www.llautloroget.com/>

El Quadre 2.2 sintetitza els principals aspectes de les rutes de Móra d'Ebre que presenten un caràcter supralocal. A banda de definir la temàtica que sustenta cada ruta i la modalitat en que pot ser realitzada, es determina també la funció, segons si Móra esdevé un node o només forma part del territori on es desenvolupa la ruta en qüestió.

Quadre 2.2.- Característiques de les rutes turístiques

Nom de la ruta	Temàtica	Funció	Modalitat
Ruta Camí de Sirga	Etnològica	Node	Cotxe Bicicleta A peu
Ruta de la Batalla de l'Ebre	Guerra Civil	Node	Cotxe
Ruta del Temple	Històrica	Entorn	Cotxe
Ruta dels Castells de Frontera	Històrica	Node	Cotxe
Ruta Terra d'Ibers	Històrica	Entorn	Cotxe

Font: elaboració pròpia.

Tal i com es pot observar, la temàtica predominant entre el total de les 5 rutes és la històrica. Tanmateix, la Guerra Civil i el camí de Sirga són les més rellevants per la forta vinculació que tenen amb el recurs bàsic, l'Ebre. Així mateix, la Ruta de la Batalla de l'Ebre inclou, entre els seus 14 nodes, el Castell de Móra d'Ebre.

En la majoria de les propostes de rutes, Móra esdevé un node, per la qual cosa el seu aprofitament no resulta tant complicat en tant que existeix un atractiu potencial que obliga a la visita del municipi. Ara bé, en aquells casos on Móra es situa a l'entorn de l'espai temàtic i no figura com a lloc imprescindible de la visita convindrà incloure la ruta com a experiència territorial on el municipi és un bon punt de partida.

Pel que fa a la modalitat, la predominant és el *touring*, és a dir, realitzades en cotxe, ja que es tracta de rutes conformades per nodes dispersos en diferents municipis de la comarca i també fora de la comarca. En el cas del Camí de Sirga, part del recorregut es pot realitzar a peu o en bicicleta, a través dels camins que voregen el riu Ebre.

En qualsevol cas, és important tenir en compte que la configuració de propostes a nivell supramunicipal permet generar experiències que poden resultar més interessants en tant que configuren rutes que integren aquells recursos amb més potencial de diversos territoris.

DESCRIPCIÓ RUTES TURÍSTIQUES DE MÓRA D'EBRE

Camí de sirga

Avui encara es conserven trams importants d'aquest camí de sirga, però la ruta preveu poder-se desplaçar per la vora del riu de la mateixa manera que els llaguters, però en aquest cas per una xarxa de camins i carreteres que voregen tot l'Ebre.

La ruta surt de Benifallet i acaba a Mequinensa, a Aragó.

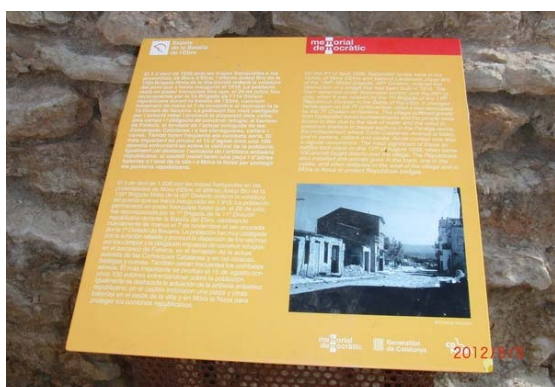

Senyalització del Camí de Sirga al seu pas per Móra d'Ebre (Font: Nilo Nágera)

La Batalla de l'Ebre

La ruta de la Batalla de l'Ebre està formada per 14 espais visitables repartits per diferents termes municipals de les Terres de l'Ebre. El punt de sortida se situa a Corbera d'Ebre al Centre d'Interpretació 115 dies i acaba al Pinell de Brai al Centre d'Interpretació les Veus del Front. Un recorregut de 91,2 km amb una forta càrrega simbòlica i emocional que passa també pel Castell de Móra d'Ebre.

Tal i com explica el COMEBE en el fulletó de la Ruta dels Espais de la Batalla de l'Ebre, el Castell de Móra d'Ebre fou un centre de comandament i intendència durant la Batalla de l'Ebre. Va ser un punt clau de control i defensa per la seva proximitat al riu Ebre. Encara avui es pot veure una barcaça utilitzada durant el conflicte i restes d'unes trinxeres en ziga-zaga a l'interior del recinte.

Senyalització informativa de la Batalla de l'Ebre al Castell de Móra (Font: Nilo Nágera)

Ruta del Temple

Domus Templi (els dominis del Temple) vol oferir al visitant la possibilitat de conèixer in situ l'obra i la història del Temple en la Corona d'Aragó.

La ruta discorre, bàsicament, pels territoris fronterers dels antics regnes cristians i musulmans de les conques del Cinca i del Segre i major part de l'últim tram de conca de l'Ebre, incloent-hi el Maestrat i el nord de l'actual província de Castelló.

En aquests territoris els templers van disposar d'amplis dominis, que van organitzar en grans comandes, com les de Miravet i Tortosa a les Terres de l'Ebre.

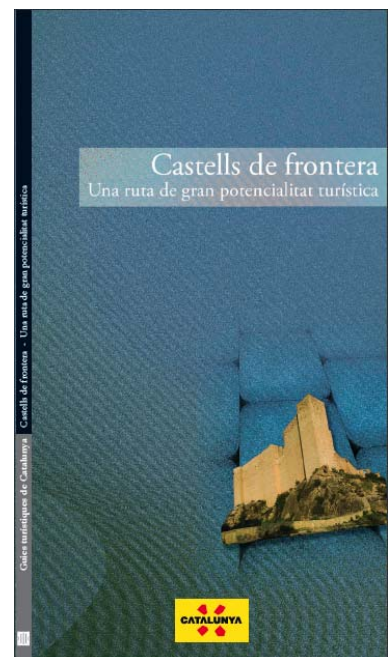

Castells comanda, torres, cases de camp, esglésies, conjunts urbans construïts en els seus dominis, que en gran part han arribat fins als nostres dies, estan presents al llarg de tota la ruta i són el millor testimoni de l'empremta que va deixar el Temple en els antics regnes de la Corona d'Aragó.

Els castells de frontera

Vinculada temàticament, però impulsada per la Generalitat de Catalunya hi ha una ruta de caràcter nacional vinculada als Castell de marca que rep el nom de Castells de Frontera.

Pel que fa a les Terres de l'Ebre pren el nom de "Marca de les Terres de l'Ebre". L'escenari dels darrers episodis de la conquesta de Catalunya se situa en un recorregut per les comarques del Montsià, el Baix Ebre, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre, descobrint els testimonis conforma aquesta ruta dels castells de la marca de les Terres de l'Ebre.

Terra d'ibers

Durant el període històric de la cultura ibèrica (dels segles VI a I a. de C.) les comarques del curs inferior de l'Ebre formaven part d'una estructura territorial que es coneixia pel nom d'Ilercavònia.

La ruta conté dos llocs principals, el Castellet de Banyoles a Tivissa i Sant Miquel a Vinebre.

La ciutat ibèrica del Castellet de Banyoles, a 6 km a l'oest de l'actual població de Tivissa, a la Ribera d'Ebre, constitueix un dels jaciments ibèrics més importants de Catalunya. Ocupa una posició estratègica immillorable, al capdamunt d'un turó que gaudeix d'una extraordinària panoràmica del curs del riu Ebre al seu pas per la depressió de Móra. La seva importància rau en el fet de ser un dels assentaments més extensos d'aquesta època (4,4 ha), en la imitació dels models grecs en la construcció de les torres i en l'extraordinària riquesa de les troballes arqueològiques que s'hi ha fet (peces d'or, plata, plom...).

Font: <http://www.mac.cat/Jaciments/Castellet-de-Banyoles>
<http://www.terresdelebre.org/esp/DescobreixNos/TurismeRural/recurso.php?id=902>

El turó de Sant Miquel de Vinebre es troba a la vora esquerra del riu Ebre, a una mica més d'un quilòmetre al sud-oest del nucli de Vinebre. S'hi ha trobat vestigis arqueològics que consisteixen fonamentalment en construccions enclavades en un altiplà que proporciona un gran domini visual del territori. Aquesta localització privilegiada, juntament amb la possibilitat de disposar d'aigua en feien un lloc idoni per establir-hi un assentament.

Les dades que s'han recollit mostren que a l'establiment original, datat entre l'últim quart del segle II a. de C. i la segona meitat del segle I a. de C., no s'hi van sobreposar assentaments posteriors. La localització de l'enclavament, així com la configuració i la disposició de les seves estructures, d'una banda, i els objectes localitzats, d'altra banda, fan pensar que aquest recinte probablement es va destinar a funcions de tipus militar.

Posteriorment es va localitzar una estela funerària d'època romana d'excepcional importància als peus de la serra, a la cara sud-oest del turó.

Font: <http://www.arqueoxarxa.cat/Jaciments/POBLAT-IBERIC-SANT-MIQUEL-VINEBRE>

2.2.3.- Entorn turístic de la Ribera d'Ebre

De manera més particular la resta de municipis de la Ribera d'Ebre disposen de recursos amb un grau d'atractivitat distint, però que de forma directa es vinculen al riu Ebre i que poden completar l'oferta turística de Móra d'Ebre.

Cal ser molt conscients que l'atractiu turístic de Móra d'Ebre depèn especialment de l'atractiu de l'entorn. El fet de ser capital de comarca i d'estar ben comunicada respecte a fluxos de visitants provinents de la costa, el sud o l'interior de la península fa que la seva oferta turística estigui molt vinculada a l'oferta turística del seu entorn territorial.

Entre la totalitat dels recursos més rellevants, l'entorn turístic de la Ribera d'Ebre compta amb una variada oferta de recursos de caràcter cultural i monumental, on hi predominen les edificacions militars i les religioses.

Els de caràcter natural i paisatgístic també destaquen per la seva diversitat, on el riu Ebre hi juga un paper protagonista.

L'artesania s'estableix com un atractiu amb força potencial de la comarca amb diversos tallers en actiu actualment i, almenys, una fira representativa d'aquest gremi, Fira Raure.

Pel que fa a la gastronomia i les festes i esdeveniments programats són les que tenen menys representació tot i que no per aquest motiu tenen menys importància. La gastronomia és un recurs destacat, especialment per la rellevància de la fruita dolça, de l'oli i el vi. Les festes i esdeveniments són importants a nivell local i comarcal.

D'altra banda, també és important destacar la diversitat de propostes d'itineraris que aixopluguen part dels recursos, especialment els de caràcter cultural i natural, i que permeten al mateix temps gaudir del paisatge de la comarca.

Seguidament es destaquen els més coneguts classificats en diferents categories corresponents al tipus de recurs o equipament.

RECURSOS CULTURALS I MONUMENTALS

Entre els recursos "culturals i monumentals" s'han destacat un total de 35 recursos agrupats en 6 tipologies:

1. **Edificacions civils**, dins la qual s'han identificat 7 recursos.
2. **Edificacions religioses**, que inclou un total de 8 recursos entre ermites i esglésies i un convent.
3. **Edificacions militars**, integrades per 6 recursos.
4. **Recursos etnològics**, tipologia que inclou 2 recursos.

5. **Jaciments arqueològics**, formats per 5 recursos.

6. **Equipaments de visita**, amb un total de 7 espais visitables.

Com a edificacions civils, cal fer esment dels nuclis antics de diversos municipis com el de Benissanet on a més, s'hi pot visitar una olivera mil·lenària, el de Miravet amb restes de l'època medieval i dels àrabs, el de Rasquera on encara es conserven els portals d'entrada a la vila closa, el casc antic de Riba-Roja d'Ebre amb les restes del castell i, finalment, el de Tivissa on es pot realitzar una visita autoguiada amb el suport d'un tríptic disponible a l'Oficina de Turisme.

D'altra banda, també cal citar les restes de l'antiga presó de Palma d'Ebre, ubicada als baixos de l'Ajuntament.

En relació a les edificacions religioses, destacar les nombroses ermites i esglésies dels diferents municipis i el Col·legi de les Teresianes de Vinebre, convent actualment en desús i obra de l'arquitecte modernista Bernardí Martorell Puig, deixeble de Gaudí.

També hi tenen un pes important les edificacions militars, destacant el Castell de Miravet, ubicat en un punt estratègic al cim de la vila sobre el riu Ebre. És patrimoni de la Generalitat de Catalunya i forma part de la Ruta de les tres Ces, juntament amb el Celler Cooperatiu del Pinell de Brai i les Coves de Benifallet.

Altres castells també destacables són les restes del Castell Vell i el Castell Nou de Flix i les restes del Castell d'Ascó.

Com a torres de defensa, dins la tipologia d'edificacions militars, són rellevants la Torre de Cervelló de Benissanet, inclosa dins la Ruta del Temple i la Garita, ubicada a Riba-Roja d'Ebre, la qual ofereix una fantàstica panoràmica del riu Ebre.

En menor mesura, destaquem alguns recursos de caràcter etnològic, com la Casa natal de Sant Enric d'Ossó o Ca Don Joan, ubicats a Vinebre i diversos jaciments arqueològics, la majoria amb restes ibèriques, entre els que cal destacar l'establiment ibèric de Sant Miquel també a Vinebre, integrat dins la Ruta dels Ibers.

Finalment, cal fer esment dels diferents equipaments de visita de caràcter cultural, amb 4 museus i 4 centres d'interpretació. Considerant aquells més vinculats amb el recurs bàsic, l'Ebre, cal citar el Refugi Antiaeri "La Font Gran" de Benissanet, el Refugi Antiaeri de Flix, els dos pertanyen als Espais de la Batalla de l'Ebre i el Centre d'Interpretació del Camí de Sirga a Flix, que permet conèixer diferents aspectes sobre la navegació de l'Ebre.

Com a Centres d'Interpretació destaquem el Centre d'Interpretació dels Ibers, ubicat a Tivissa i el Centre de visitants de la Central Nuclear d'Ascó, els quals es poden visitar prèvia reserva i el Centre d'Interpretació del Ferrocarril de Móra la Nova, obert al públic dissabtes, diumenges i festius en horari de matí i tarda.

D'altra banda, com a museus, és interessant conèixer la col·lecció d'instruments musicals de Josep Serra i Castellví a Benissanet. Col·lecció d'unes 300 peces d'arreu del món. Els dilluns i dimarts resta tancada al públic i, en cas de grups, cal fer reserva. També el Museu etnològic de Riba-roja d'Ebre, que ofereix una mostra

de material cultural tradicional com estris del camp, oficis tradicionals, funeràries medievals, etc. Resta obert dissabtes i diumenges.

RECURSOS NATURALS I PAISATGÍSTICS

Dins la categoria de “naturals i paisatgístics” s’han identificat un total de 15 recursos integrats en diferents tipologies, predominant aquelles relacionades amb espais aquàtics i paisatgístics i d’observació.

Com ja s’ha dit, l’Ebre hi juga un paper protagonista, configurant l’eix de diversos recursos com:

- El Meandre de Flix. Gairebé 5 quilòmetres de revolt que forma l’Ebre al seu pas per Flix.
- El riu Ebre i l’embassament són els principals atractius turístics de Riba-Roja d’Ebre on s’ha desenvolupat una important oferta destinada a la pesca, especialment del silur. Així mateix, aquest municipi s’estableix com un indret privilegiat per gaudir de la natura i s’hi poden practicar una àmplia varietat d’esport nàutics: motonàutica, piragüisme, esquí nàutic, etc.
- Reserva Natural de Sebes de Flix. Espai fluvial que, conjuntament amb el Meandre, conserva una bona mostra de vegetació. Existeixen petits recorreguts i senders per a visitar-lo i integra el Centre d’Interpretació del Camí de Sirga.
- Illa del Galatxo del riu Ebre de Móra la Nova, zona aquàtica amb una destacable riquesa natural.

Classificats dins la tipologia “altres manifestacions aquàtiques”, cal destacar tres fonts: la Font del Teix, espai natural ubicat a Rasquera i les Fonts de n’Horta i del Torrent ubicades a la Torre de l’Espanyol.

D’altra banda, la comarca de la Ribera d’Ebre compta amb altres recursos tan atractius i a la vegada singulars com són els arbres monumentals. A Palma d’Ebre hi trobem un pi de grans dimensions localitzat a uns 300 metres del poble el qual va ser declarat Arbre Monumental l’any 1991. A Flix, s’hi troba un bosc de grans xops adequat com a zona recreativa i equipat amb espai de pícnic, barbacoes i taules, on s’hi pot accedir a través del pas de barca.

Vinculats també als recursos aquàtics, cal destacar el Pas de Barca de diferents localitats i el balneari de Cardó, que tot i trobar-se en terme de Benifallet, té l’accés des de Rasquera:

- Llaüt “Lo Roget” d’Ascó. Embarcació que fa viatges turístics entre Ascó i Miravet navegant pel riu Ebre. Té una capacitat per a 53 persones i està equipat amb àudioguies (castellà/anglès/francès/rus).

- Pas de Barca de Flix. Flix és una de les poques poblacions que encara conserva la barca com a mitjà de transport per creuar el riu. Hi poden pujar tant residents com visitants i és gratuït.
- Pas de Barca de Miravet. Últim transbordador fluvial que creua el riu utilitzant la força de l'aigua, sense motor. Transporta persones, turismes i vehicles lleugers. Permet gaudir d'una bona panoràmica del poble i del castell.
- Balneari de Cardó, ubicat prop de Rasquera en un antic monestir. Va funcionar com a balneari fins al 1967, després es va convertir en una planta embotelladora d'aigua mineral i actualment està en rehabilitació per a funcionar, de nou, com a balneari.

Finalment, altres recursos menys nombrosos però no per això menys interessants s'integren dins la tipologia de recurs muntanyós, entre els que cal remarcar:

- Espai d'Interès Natural de la Serra de Llaberia. S'ofereix una àmplia diversitat de rutes de senderisme, BTT, en cotxe, a cavall... que permeten conèixer aquest espai.
- Olles de l'Asmà. Roques de formes curioses provocades per l'erosió des de les quals es pot gaudir d'un bon paisatge. Es troben ubicades a 2 quilòmetres del nucli de Darmós, pertanyent al municipi de Tivissa.

RECURSOS ARTESANS I GASTRONÒMICS

A la comarca de la Ribera d'Ebre, l'artesania hi juga un paper força rellevant avui en dia. En menys mesura, també hi són destacats els recursos gastronòmics, entre els quals cal remarcar 2 recursos de la tipologia "gastronomia festiva".

Entre aquells de tradició artesana, hi trobem:

- Al municipi de Benissanet es pot gaudir d'una visita per conèixer el procés artesanal de la ceràmica al taller d'artesania J. Avante, on també s'hi realitzen cursos de ceràmica.
- Miravet presenta una important tradició de terrissaires, amb un total de 7 tallers en actiu actualment.
- Al municipi de Rasquera, la tradició es basa en l'artesania de palma i la fusta de boix.

Com a recursos gastronòmics, cal destacar la fruita dolça de Benissanet, l'oli d'oliva DO Siurana, el vi amb DO Montsant, i els dolços.

- Benissanet és un dels primers llocs de Catalunya en quan a producció de fruita dolça, especialment préssecs, peres, prunes, pomes i cireres. Al voltant d'aquest recurs gastronòmic es celebra la Mostra de l' Auberge celebrada a finals de juliol, centrada en el préssec. Al recinte firal s'hi troben estands

d'empreses i cooperatives fructícoles de la zona i una exposició de diverses varietats de préssec de la comarca.

- Al terme de la Serra d'Almos hi destaca l'elaboració d'oli d'oliva DO Siurana a la Cooperativa Agrícola i també de vi. Així mateix, hi ha una gran tradició en l'elaboració de pa i pastissos.
- Finalment, al municipi de Rasquera, a banda de la tradició artesana, també hi és rellevant la gastronomia, més concretament la pastisseria tradicional.

FOLKLORE, FESTES I ESDEVENIMENTS PROGRAMATS

Dins d'aquesta tipologia s'han identificat 2 festes de caràcter popular i gastronòmic, 3 fires i mercats de productes artesans i gastronòmics, un esdeveniment programat i un element de folklore, els quals es presenten a continuació.

El folklore i la tradició de la comarca de la Ribera d'Ebre estan representats per un element principal:

- La Jota. Ball típic de la comarca al voltant del qual es celebra la Festa de la Jota de la Ribera d'Ebre, en la qual hi participen un total de 10 municipis.

Com a **festes**, destaquen:

- La Festa de Sant Antoni d'Ascó. Declarada Festa Patrimonial d'Interès Nacional. Celebrada al gener, on es fan curses de cavalls, rucs i matxos.
- La Festa de l'Auberge de Benissanet, comentada en el punt anterior.

Com a **fires i mercats**, s'identifiquen:

- La Fira Raure de Ginestar. Fira d'arts i oficis d'arrel tradicional celebrada el mes de setembre. Mostra de productes i oficis artesanals de Ginestar i de la comarca.
- La Fira Intercomarcal de l'Oli celebrada a Móra la Nova. Es basa en l'exposició i venda d'oli per part de les Cooperatives i Almàsseres de la zona. Durant la fira es realitzen diverses activitats com ara concurs d'olis fruitats verds i fruitats madurs, conferències, esmorzars popular, concurs d'all i oli i curs d'anàlisi sensorial i tast d'oli.
- Fira al voltant dels productes locals celebrada a la Torre de l'Espanyola (La Cassolada, 2010. Tastafruit, 2012).

Finalment, com a esdeveniment programat cal destacar el cap de setmana Iber al jaciment de Sant Miquel de Vinebre. Activitat coordinada des del Museu d'Arqueologia de Catalunya i emmarcat dins de la Ruta dels Ibers. La 12ª edició es va celebrar el passat mes d'octubre de 2012 i la propera està prevista pels dies 5 i 6 d'octubre del 2013. Aquest programa inclou activitats per a totes les edats: tallers

d'arqueologia, escenificacions històriques, degustacions de menjar, visites teatralitzades, etc.

PROPOSTES D'ITINERARIS

Per alguns recursos de caràcter cultural i natural, s'han configurat propostes d'itineraris al seu voltant que en permeten el seu descobriment a través de les rutes.

Pràcticament tots els municipis de la comarca disposen d'una oferta diversa de propostes d'itineraris de tots els nivells i dificultats, entre les que cal destacar aquelles de senderisme que permeten, a la vegada, conèixer els recursos i gaudir del paisatge de la comarca.

- Com a proposta amb una major vinculació amb el recurs principal, cal assenyalar la Ruta de l'observatori d'E. Líster del municipi de Rasquera. Aquesta ruta transcorre per la serra i permet visitar les restes d'alguns observatoris de la Batalla de l'Ebre. En total són 4 quilòmetres i presenta una dificultat alta.
- Altres propostes del mateix municipi són la Ruta de Sant Domingo, itinerari que va fins a l'ermita que porta el mateix nom i la Ruta del Teix, amb un caràcter més natural, la qual discorre per la Serra de Cardó i on es pot visitar el bosc de teixos de l'obaga de Cosp.
- Ruta Mas de Prades – Xarcums a Ascó. Proposta de senderisme que permet conèixer l'espai de lleure de Mas de Prades des d'on es pot gaudir d'una vista panoràmica. Al mateix municipi, també és interessant el recorregut a peu per la serra de la Móra i el canvi del paisatge fluvial a l'interior dels boscos.
- Ruta de l'Ermita de Santa Magdalena, Ruta del Pont de l'ull de l'Asmà i Camí dels Gobians (camí que unia Garcia amb el Molar) al municipi de Garcia. Són recorreguts entre 1 hora i 2.30 hores que permeten gaudir del paisatge i de la flora i la fauna típica de la comarca.
- Ruta de Sant Pau de Móra la Nova. Conduïx a l'Ermita que porta el mateix nom mitjançant dos possibles itineraris de dificultat baixa. El recorregut es apte per qualsevol mitjà de transport. L'enclavament de l'Ermita, en un turó, es converteix en un mirador de la cubeta de Móra.
- Ruta de les Blores de Miravet. Comença a la part més alta del nucli antic i voreja el castell i les restes de l'antic poblat àrab fins arribar al riu.
- Ruta de la font de l'Aiguadí de Ginestar. Itinerari de caràcter natural que conduïx al paratge de la font dels Aiguadins. Aquest indret es troba al costat de la riera que separa el terme de Ginestar del de Rasquera. S'ha recuperat una sortida d'aigua. L'itinerari no és apte per a turismes, solament tot terrenys.

- Amb un caràcter més singular, cal citar la Ruta literària “Benissanet paisatge literari”. Ruta de 2 quilòmetres pel nucli urbà de Benissanet que recorre els espais més representatius de la vila natal de l'escriptor Artur Bladé a través dels textos de les seves obres.

2.2.4.- Els equipaments i els serveis

Pel que fa a l'oferta d'allotjament de Móra d'Ebre cal destacar River Ebro Apartaments, orientat al mercat anglès i a les activitats al voltant del riu Ebre, especialment la pesca. La resta de l'oferta d'allotjament, tres hostals, té una orientació més comercial i gens turística (vegeu Quadre 2.3).

Quadre 2.3.- Establiments d'allotjament a Móra d'Ebre. 2012

Nom	Tipologia	Categoria	Capacitat
River Ebro Apartaments	Apartament	-	11
7 de Rivera	Hostal	-	-
La Creu	Hostal	-	21
Sant Jordi	Hostal	2 estrelles	26

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a la restauració, l'oferta és molt variada i es correspon amb les característiques d'una capital de comarca petita com Móra d'Ebre (vegeu Quadre 2.4).

Quadre 2.4.- Establiments de restauració a Móra d'Ebre. 2012

Nom	Tipologia	Categoria	Capacitat
Asador El Recó	Restaurant	-	54
Bar - Restaurant - Pizzeria Poliesportiu	Bar - Restaurant	-	40
Frankfurt Marta	Bar - Restaurant	-	28
Pizzeria Carusso's	Restaurant	2 forquilles	50
Restaurant Avenida	Restaurant	-	80
Restaurant El Llagut	Restaurant	-	-
Restaurant Garden	Restaurant	-	-
Restaurant Gran Muralla	Restaurant	-	-
Restaurant Le Loup	Restaurant	-	-
Restaurant Piscalabis	Restaurant	-	-
Restaurant Tramontana	Restaurant	-	-
Restaurant Turú	Restaurant	-	-

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya.

En tot cas ens trobem amb una oferta poc orientada al sector turístic i més adaptada al seu estadi natural de centre comercial i de serveis de la comarca.

Hem de dir que si es compara l'oferta d'allotjament de Mora d'Ebre amb la resta de la comarca (Quadre 2.5) veurem que l'oferta està per sota de la mitjana tant pel que fa al nivell qualitatiu com quantitatiu.

Quadre 2.5.- Establiments d'allotjament a Mora d'Ebre, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre. 2012

	Hotels / Hostals / Pensions	Habitacions
Móra d'Ebre	3	37
Ribera d'Ebre	15 (3 hotels)	266 (46 d'hotels)
Terres de l'Ebre	96 (51 hotels)	2613 (1947 d'hotels)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya.

En canvi, a nivell quantitatiu l'oferta de restauració de Mora d'Ebre representa el 18,5% del total comarcal.

2.2.4.- Avaluació del potencial turístic de Mora d'Ebre

El repte pel qual passa el desenvolupament de l'activitat turística és el de generar productes turístics i això significa tenir capacitat de passar del recurs al producte. A l'actualitat els llocs, des del punt de vista turístic, es valoren més per allò que es fa que no pel lloc on es viatja.

És per això que les polítiques han de plantejar des d'un inici tots els factors que incideixen en la recepció i l'animació dels visitants, en l'ús de noves tecnologies, en la conservació, la comunicació i l'animació dels recursos i en la previsió d'altres equipaments complementaris.

La diversitat de recursos turístics de Mora d'Ebre permet establir tot un seguit d'argumentacions que els classifiquen en funció de la seva naturalesa. D'aquests, se'n distingeixen diversos amb una potencialitat turística notòria, els quals s'han de tenir en compte a l'hora de crear productes turístics.

Per altra banda, les noves tendències en la demanda i la recerca de noves experiències afegeixen complexitat al sistema turístic, però al mateix temps dibuixen un espai més ric i divers amb majors oportunitats.

També és cert que aquest factor permet que l'activitat s'expandeixi cap a molts territoris on es proposen noves experiències i noves formes de gaudi durant el temps lleure.

Actualment les experiències turístiques de Mora d'Ebre són molt limitades, essent els productes derivats de la navegabilitat els que tenen més interès, però per altra banda tenen també una marcada estacionalitat. L'experiència turística a la vila és baixa, hi ha pocs productes desenvolupats i en la major part dels casos la infraestructura turística ja instal·lada és orientada al sector comercial.

A banda d'aquestes activitats vinculades directament amb el riu les agrupacions de recursos que presenten una potencialitat més elevada quan es volen incorporar en el mercat turístic més immediat, són aquells que es relacionen amb el vessant cultural, com la Batalla de l'Ebre, i el passat medieval, sobretot aquell relacionat amb el món morisc, però també els dels Ibers i Templers. Tampoc hem d'oblidar els recursos naturals de la vila, derivats principalment del recurs base Ebre, el qual en fonamenta tant itineraris terrestres com fluvials, aquests últims amb una gran acceptació i demanda. En darrer terme hi ha els recursos gastronòmics i festes i tradicions que tot i ser molt compartits amb la resta de municipis de la comarca, tenen una funció principal de cohesió social però alhora són d'un important interès turístic.

Aquests, doncs, són els recursos que han de possibilitar la diferenciació de l'oferta turística amb la creació de productes i equipaments prou atractius com per a captar visitants i permetre el posicionament turístic de Móra d'Ebre dins l'entorn de les Terres de l'Ebre.

Ara bé, la manca d'altres recursos turístics diferenciats de les ofertes de lleure al riu es poden suplantar per la variada oferta turística de l'entorn més immediat. Móra està situada estratègicament per ser centre per la visita de les ofertes turístiques de la Ribera d'Ebre, de la Terra Alta i del Priorat.

Com ja s'ha dit la generalització de l'activitat turística desperta noves oportunitats ja que hi ha un interès creixent en la recerca de noves destinacions més enllà de les activitats tradicionalment turístiques. Aquesta recerca de noves destinacions es sustenta en el valor de l'autenticitat, l'interès per la natura i també per aquelles activitats que es relacionen amb la salut i el benestar. Per tant aquelles propostes que es fonamenten en els trets particulars del territori, que tenen cura per les qüestions ambientals i que permeten una pràctica recreativa que es relaciona amb l'activitat física i la salut són molt apreciades per importants segments de demanda.

Quan relacionem aquests conceptes, la salut i el benestar, l'autenticitat i la naturalesa, enseguida endevinem que la gastronomia pot jugar un paper importantíssim en la generació d'experiències de descoberta territorial i es converteix en un element clau de les destinacions turístiques.

Per altra banda el desenvolupament del turisme en les zones d'interior s'ha de fonamentar en les oportunitats que genera la recerca de noves experiències. Aquestes noves experiències es relacionen amb el valor creixent de l'aventura i la descoberta, el desenvolupament de productes que permetin aprendre al mateix temps que es gaudeix de la pràctica turística, però també en aquells productes que permeten una aproximació íntima amb el territori, és a dir productes molt adaptats a petits grups de persones que visiten un lloc on hi ha un tema, un argument que relliga tota l'oferta turística.

En el cas de Móra el tema és molt clar, el referent turístic que la situa en el mapa és el riu Ebre i les ofertes turístiques i culturals han de girar al voltant d'aquest gran recurs.

El Riu explica la història i permet entendre el present de Móra. El riu com a gran via de comunicació i com a frontera natural relliga conceptualment els recursos que trobem a Móra, explica els elements patrimonials, l'estructura social i és un factor imprescindible en totes les propostes recreatives.

En tot cas cal tenir present que els mercats són canviants però convé tenir molt present les oportunitats que els nous escenaris presenten vinculades al creixement de la demanda en l'ús dels espais oberts per les pràctiques recreatives, la voluntat de flexibilitat entre les propostes, la cada cop més fràgil frontera entre el turisme i altres activitat o formes de consum i la independència en l'organització dels viatges pels turistes d'interior o l'increment de la consciència ambiental. Ara bé això comporta tenir cura d'altres aspectes: el turista cada cop és més experimentat i té major capacitat per a comparar destinacions. Això comporta una major exigència en la qualitat, comoditat, higiene tant dels productes com dels establiments, és a dir la qualitat ja no és un factor diferenciador sinó que s'ha convertit en una condició. Sense qualitat no hi ha oferta possible.

A tall de resum, el turista actual tendeix a ser cada cop més actiu, a valorar cada cop més l'autenticitat cultural i la sostenibilitat ambiental i a voler organitzar-se els viatges de forma independent. És, a més, una persona que resideix a la ciutat, que té bons coneixements de diferents destinacions, molt exigent i malgrat estar molt preocupat per la relació qualitat preu, està disposat a fer despesa si l'experiència s'ho val. Tots aquests són elements favorables per al desenvolupament de les activitats turístiques. Com atraure visitants, on allotjar-los i donar-los menjar i quines activitats han de fer són les respostes que s'han de plantejar des de Móra d'Ebre.

Actualment existeixen propostes recreatives prou atractives, però el repte està en com millorar l'atractivitat del lloc, com millorar-ne la comunicació entre els clients potencials i com oferir serveis adequats a aquestes demandes.

Per tant la potencialitat turística de Móra d'Ebre depèn de la seva capacitat d'integrar l'oferta turística a nivell supramunicipal vinculant-la a un territori turístic que traspasa molt les fronteres municipals i fins i tot les comarcals. Els turistes visiten territoris i per tant es tracta de generar propostes territorialitzades a través de la connexió de diversos recursos que expliquen la història, les costums i les característiques d'aquest entorn. Per aquesta raó no podem analitzar els recursos turístics de Móra d'Ebre sense fer una mirada a l'entorn més immediat.

En aquest sentit, cal una aposta decidida pel desenvolupament del turisme al municipi, on hi interactuïn tots els agents implicats, tan públics com privats en la creació d'una oferta de lleure, diferenciada i amb suficient poder d'atracció en un món cada cop més competitiu.

En definitiva, es tracta de situar a Móra d'Ebre en l'imaginari turístic, tant dels agents turístics de l'entorn com del públic en general. Móra es pot convertir en un punt de visita obligada, per aquells segments que cerquen satisfer les seves motivacions culturals i d'activitat per al seu temps d'oci però això implica esperar i impulsar iniciatives que integrin l'oferta turística del conjunt de la Ribera d'Ebre, però també de les comarques veïnes Priorat i Terra Alta.

3.- LES ALTRES ACTIVITATS ECONÒMIQUES, INFRASTRUCTURES I MEDI AMBIENT

3.1.- EL SECTOR PRIMARI

3.1.1.- El pes del sector primari: generació de riquesa i població ocupada

L'agricultura i el sector primari en el seu conjunt han anat perdent pes al llarg de les darreres dècades a Catalunya, tant pel que fa a la població que treballa en aquesta activitat com a la riquesa generada.

El Quadre 3.1 mostra l'evolució entre els anys 2007 i 2010 del pes del sector primari sobre el total del PIB al conjunt de Catalunya i a la comarca de la Ribera d'Ebre. L'any 2010 el sector primari a Catalunya representava l'1,8% del PIB mentre que a la Ribera d'Ebre s'enfilava per damunt del 6%, valor bastant superior al de la mitjana catalana. No obstant, es tracta d'un valor inferior al de les comarques del seu entorn més immediat (la resta de comarques de Terres de l'Ebre i Priorat) on el sector primari representa més del 10% comarcal en totes elles, arribant al 20,3% en el cas de la Terra Alta.

En el mateix Quadre 3.1 també es pot observar el repunt dels darrers 2 anys, en bona part degut al major grau de retracció de la resta de sectors d'activitat.

Quadre 3.1.- Pes del sector primari sobre el total del PIB comarcal. 2007-2010 (%)

Any	Ribera d'Ebre	Catalunya
2010	6,05%	1,80%
2009	5,76%	1,54%
2008	4,64%	1,34%
2007	4,69%	1,54%

Font: *Anuari Econòmic Comarcal*, diversos anys.

En el Quadre 3.2 es poden veure les dades del Valor Afegit Brut (VAB) del conjunt de Catalunya, de la comarca de la Ribera d'Ebre i de la seva capital, Móra d'Ebre. Els més de 2000 milions d'euros corresponents al sector primari sols representen poc més d'un 1% del total del Valor Afegit Brut (VAB) català, percentatge que augmenta en el cas de la Ribera d'Ebre i de Móra d'Ebre (2,1 i 2%, respectivament).

Pel que fa al mercat de treball, l'any 2011 el sector primari a Catalunya acollia a l'1,1% dels afiliats. Si ens fixem amb les dades del cens de l'any 2001, el ocupats al sector primari representaven el 2,5% del total.

Quadre 3.2.- Valor Afegit Brut a preus bàsics (base 2000) per sectors econòmics. 2008 (milions d'Euros i %)

	Sectors econòmics				
	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Móra d'Ebre	2,8	19,7	14,8	100,8	138,1
Ribera d'Ebre	27,0	911,1	52,9	274,6	1.265,6
Catalunya	2.194,6	40.615,0	20.364,0	134.704,3	197.877,9
Móra d'Ebre/Ribera d'Ebre	10,37%	2,16 %	27,98 %	36,71 %	10,91 %
Móra d'Ebre/Catalunya	0,13 %	0,05 %	0,07 %	0,07 %	0,07 %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Aquests valors augmenten si ens centrem a la comarca de la Ribera d'Ebre. L'any 2011 un 10,1% dels afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms eren del sector primari i l'any 2001 en aquest sector es trobava el 12,5% de la població ocupada.

Quadre 3.3.- Afiliats al règim general de la Seguretat Social i al règim especial de treballadors autònoms (a 31 de desembre), als municipis de la Ribera d'Ebre. 2011

	Total sectors	% sobre total sectors	Sector primari	% sobre sector primari	Sector primari/ total sectors municipal
Ascó	734	13,18%	17	3,02%	2,32%
Benissanet	236	4,24%	80	14,23%	33,89%
Flix	763	13,71%	13	2,31%	1,70%
Garcia	93	1,67%	23	4,09%	24,73%
Ginestar	152	2,73%	41	7,29%	26,97%
Miravet	169	3,04%	44	7,83%	26,03%
Móra d'Ebre	1.972	35,42%	44	7,83%	2,23%
Móra la Nova	571	10,26%	37	6,58%	6,48%
Palma d'Ebre, la	99	1,78%	65	11,57%	65,66%
Rasquera	135	2,43%	34	6,05%	25,18%
Riba-roja d'Ebre	156	2,80%	11	1,96%	7,05%
Tivissa	290	5,21%	78	13,88%	26,90%
Torre de l'Espanyol, la	126	2,26%	69	12,28%	54,76%
Vinebre	71	1,27%	6	1,07%	8,45%
TOTAL Ribera d'Ebre	5.567	100,00%	562	100,00%	10,09%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Les xifres pel que fa a Móra d'Ebre es troben a meitat camí entre les del total comarcal i les del conjunt de Catalunya. A la capital de la Ribera d'Ebre el sector primari aglutinava l'any 2011 un 2,23% dels afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms. L'any 2001 els ocupats a l'agricultura representaven el 5,1% del total. El doble que a Catalunya però menys de la meitat que a la Ribera d'Ebre.

El Quadre 3.3 mostra les dades referents al total d'afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms l'any 2011 als diferents municipis de la Ribera d'Ebre i els que ho estan al sector primari. Tot i tenir més d'un 35% del total d'afiliats al conjunt de la comarca, els que ho estan al sector primari sols representen un 7,83% del valor comarcal.

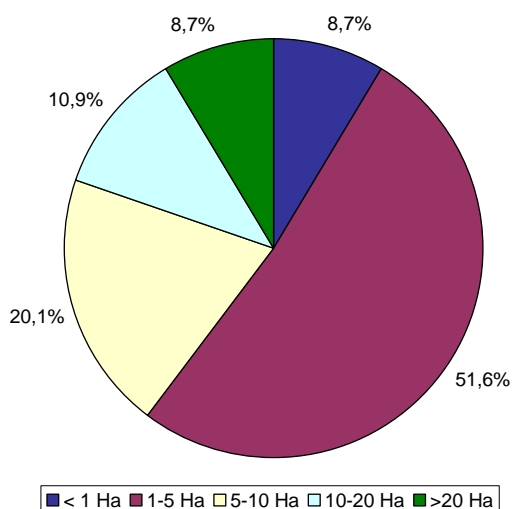
Tot i que la major part d'aturats es troben al sector serveis, l'agricultura també s'ha vist colpejada per la crisi econòmica. L'any 2005 Móra tenia un total de 10 persones aturades del sector primari, mentre que l'any 2011 la xifra era de 62, sis cops més. En el primer cas representava gairebé el 6% dels aturats, sis anys més tard equivalia al 13,5%, més del doble, xifra aquesta darrera similar a la del conjunt de la Ribera d'Ebre (12,4%).

3.1.2.- La superfície agrària útil: explotacions i conreus

Un total de 1358 hectàrees conformen la superfície agrària útil (SAU) a Móra d'Ebre, essent la major part terres llaurades i distribuïdes entre 184 explotacions. Això equival a un 30,1% de la superfície total del municipi.

D'acord amb el Gràfic 3.1, més de la meitat de les explotacions amb SAU (51,6%) tenen una superfície entre 1 i 5 hectàrees, mentre que aquelles entre 5-10 hectàrees representen un 20,1% del total. El número d'explotacions amb menys d'1 hectàrea és el mateix que aquelles amb més de 20 hectàrees (8,7% del total cadascuna). No hi ha explotacions amb més de 100 hectàrees de superfície i sols 2 amb més de 50.

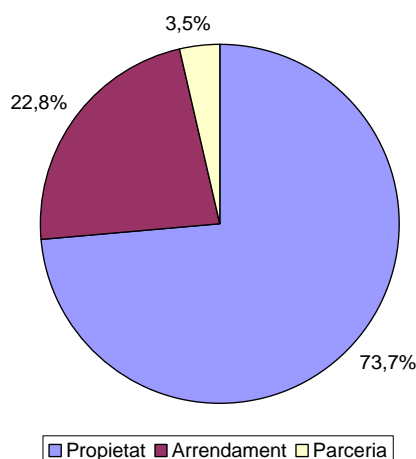
Gràfic 3.1.- Distribució d'explotacions agràries segons superfície. 2009

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Cens Agrari. Idescat.

En referència al règim de tinença, gairebé tres quarts parts de la superfície agrària útil es troben en propietat, poc menys d'una quarta part en arrendament i la resta en parcel·leria (vegeu Gràfic 3.2).

Gràfic 3.2.- Distribució de la SAU de Móra d'Ebre segons règim de tinença. 2009

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Cens Agrari. Idescat.

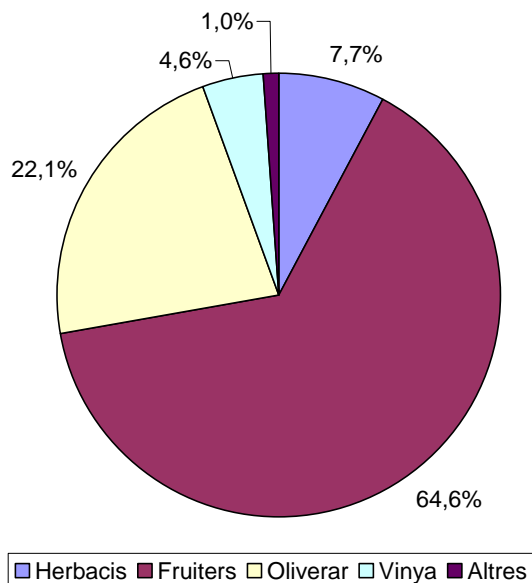
Més de la meitat de la SAU es troba en regadiu (777 hectàrees - 57,2%), xifra superior a la mitjana comarcal (35,6%), però per sota de municipis veïns com ara Benissanet (77,1%) o Ginestar (70,1%), tot i que s'ha de dir que en aquest dos casos els respectius termes municipals són més petits. Tot i l'augment de la superfície regada en els darrers anys, les millores en el sistema de reg que el fa més eficient fa que s'utilitzi menys aigua de la que la comunitat de regants de Móra d'Ebre té en concessió.

Per conreus, com veiem en el Gràfic 3.3 destaquen els fruiters amb 862 hectàrees, que equivalen al 64,6% de les terres llaurades. Aquesta superfície es troba gairebé repartida a parts iguals entre conreus de fruita dolça (cireres, presseguers, nectarines, etc.) i conreus de fruits secs (ametllers). En segon lloc es troba l'oliverar amb 295 hectàrees i un 22,1% del total. Tant els conreus herbacis com la vinya (103 i 62 hectàrees respectivament), representen cadascun menys del 10% del total de terres llaurades.

Únicament en el cas del fruiters més de la meitat de la superfície dedicada a aquest conreu es troba en regadiu (68,1%), a la resta predominen el secà, especialment en els conreus herbacis amb un 75,7%. Dues explotacions amb un total de 7 hectàrees utilitzen per a la terra mètodes d'agricultura ecològica.

La major part de la producció de fruita dolça es comercialitza a través d'empreses situades a la població veïna de Benissanet. A Móra d'Ebre existeix la Cooperativa Agrícola Sant Antoni Abat, centrada en la producció i comercialització d'oli d'oliva, un oli que no està inscrit en cap denominació d'origen.

Gràfic 3.3.- Distribució de la superfície conreada de Móra d'Ebre per tipus de conreu. 2009

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Cens Agrari. Idescat.

3.1.3.- Caps d'explotació: edat, sexe i formació

Dels caps d'explotació, un 74,3% són homes i únicament un 25,7% dones.

Pel que fa a l'edat, en el Gràfic 3.4 podem veure que el 38,2% tenen més de 64 anys, un 21,5% entre 55 i 64 anys i un 25,1% entre 45 i 54 anys. És a dir, els caps d'explotació menors de 45 anys sols representen un 15,2% del total.

En la formació dels caps d'explotació predominen aquells on la formació és exclusivament pràctica (83,8%). Un 5,7% tenen estudis professionals, un 10,5% tenen altra formació agrària o bé cursos i no n'hi ha cap amb estudis universitaris.

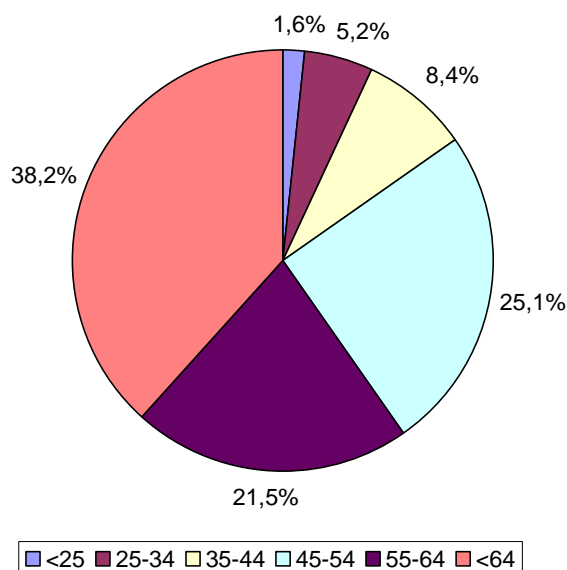
Existeix un evident envelliment de la població del sector agrícola, com a mínim pel que fa als caps d'explotació, i la formació és baixa.

3.1.4.- La ramaderia

A Móra d'Ebre existeixen un total de 30 explotacions ramaderes. Un total de 8 són de porcins amb 6461 caps. Per número de caps el segueixen els ovins amb 1007 caps i 5 explotacions. Explotacions de cabrum en són 7 amb 530 caps. També en

són 7 les explotacions d'equins amb 17 caps. Finalment hi ha 3 explotacions d'aviram amb 36 caps.

Gràfic 3.4.- Distribució dels caps d'explotació agrària de Móra d'Ebre segons edat. 2009

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Cens Agrari. Idescat.

3.2.- EL SECTOR INDUSTRIAL

3.2.1.- El pes del sector secundari: generació de riquesa i població ocupada

La indústria, tradicional motor del desenvolupament econòmic, ha quedat relegada a Catalunya a un paper secundari davant el constant procés de terciarització (sector serveis) de la societat. El Quadre 3.4 mostra l'evolució entre 2007 i 2010 del pes del sector industrial al PIB del conjunt de Catalunya on es veu una constant disminució. L'any 2010 es va situar per sota del 20%. El valor de la Ribera d'Ebre és molt diferent i, amb alts i baixos, l'aportació del sector secundari es manté propera al 60% del PIB comarcal.

Quadre 3.4.- Pes del sector secundari sobre el total del PIB comarcal. 2007-2010

Any	Ribera d'Ebre	Catalunya
2010	59,12%	19,87%
2009	56,34%	20,05%
2008	59,97%	22,33%
2007	60,22%	24,50%

Font: *Anuari Econòmic Comarcal*, diversos anys.

En el quadre 3.5 es poden veure les dades del Valor Afegit Brut (VAB) del conjunt de Catalunya, de la comarca de la Ribera d'Ebre i de la seva capital, Móra d'Ebre. Els més de 40.000 milions d'euros corresponents al sector primari sols representen un 20,5% del total del Valor Afegit Brut (VAB) català. En el cas de Móra no s'arriba als 20 milions d'euros, que representen un 14,27% del VAB del municipi. Cas a part és el conjunt de la comarca de la Ribera d'Ebre on els gairebé 1000 milions d'euros del sector industrials representen gairebé un 72% del VAB. Els resultats de la Ribera d'Ebre, tant del PIB com del VAB són en gran mesura el resultat de la presència a la comarca d'activitats industrials com ara l'empresa Erkimia a Flix i especialment la central nuclear d'Ascó.

Quadre 3.5.- Valor Afegit Brut per sectors econòmics. 2008 (milions d'euros i %)

	Sectors econòmics				
	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Móra d'Ebre	2,8	19,7	14,8	100,8	138,1
Ribera d'Ebre	27,0	911,1	52,9	274,6	1.265,6
Catalunya	2.194,6	40.615,0	20.364,0	134.704,3	197.877,9
Móra d'Ebre/ Ribera d'Ebre	10,37%	2,16 %	27,98 %	36,71 %	10,91 %
Móra d'Ebre/ Catalunya	0,13 %	0,05 %	0,07 %	0,07 %	0,07 %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Pel que fa al mercat de treball, l'any 2011 el sector secundari a Catalunya acollia un 16,1% dels afiliats. Si ens fixem amb les dades del cens de l'any 2001, el ocupats al sector secundari representaven el 25,1% del total.

En el cas de la Ribera d'Ebre el percentatge d'ocupats en aquest sector l'any 2001 respecte al total d'ocupats era similar a la del conjunt de Catalunya (24,9%), mentre que els afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms l'any 2011 corresponents al sector secundari representaven un 11,7% del total.

Les xifres pel que fa a Móra d'Ebre són molt similars a les del conjunt de Catalunya. A la capital de la Ribera d'Ebre el sector secundari aglutinava l'any 2011 un 15,5% dels afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de

treballadors autònoms. L'any 2001 els ocupats al sector secundari representaven el 21,7% del total.

El Quadre 3.6 mostra les dades referents al total d'afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms l'any 2011 als diferents municipis de la Ribera d'Ebre i els que ho estan al sector secundari. Móra d'Ebre té més d'un 35% del total d'afiliats al conjunt de la comarca, valor que augmenta fins al 46,9% del total comarcal en el sector secundari.

Quadre 3.6.- Afiliats al règim general de la Seguretat Social i al règim especial de treballadors autònoms (a 31 de desembre), als municipis de la Ribera d'Ebre. 2011

	Total sectors	% sobre total sectors	Sector secundari	% sobre sector secundari	Sector secundari/ total sectors municipal
Ascó	734	13,18%	35	5,38%	4,77%
Benissanet	236	4,24%	8	1,23%	3,39%
Flix	763	13,71%	74	11,38%	9,70%
Garcia	93	1,67%	6	0,92%	6,45%
Ginestar	152	2,73%	31	4,77%	20,39%
Miravet	169	3,04%	16	2,46%	9,47%
Móra d'Ebre	1.972	35,42%	305	46,92%	15,47%
Móra la Nova	571	10,26%	87	13,38%	15,24%
Palma d'Ebre, la	99	1,78%	7	1,08%	7,07%
Rasquera	135	2,43%	16	2,46%	11,85%
Riba-roja d'Ebre	156	2,80%	3	0,46%	1,92%
Tivissa	290	5,21%	52	8,00%	17,93%
Torre de l'Espanyol, la	126	2,26%	7	1,08%	5,56%
Vinebre	71	1,27%	3	0,46%	4,22%
TOTAL Ribera d'Ebre	5.567	100,00%	650	100,00%	11,68%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Tot i que la major part d'aturats es troben al sector serveis, a Catalunya l'atur al sector secundari l'any 2011 representava un 15,6% del total. L'Any 2005 a Móra d'Ebre hi havia un total de 39 aturats al sector secundari, que representaven el 23,5% del total d'aturats. El número d'aturats l'any 2011 al sector secundari ha augmentat fins a 63, tot i que sols representen un 13,5% del total d'aturats en aquest municipi. Una xifra aquesta darrera que coincideix amb la de la Ribera d'Ebre.

3.2.2.- Empreses i polígons industrials

Les últimes dades derivades de l'IAE ens deien que l'any 2002 Móra d'Ebre comptava amb 36 establiments d'empreses i professionals del sector de la indústria que representaven un 6,9% del total d'establiments. La seva distribució per branques d'activitats mostrava una major presència d'aquelles dedicades a la transformació

del metall amb un terç del total (12). Les següents són les dedicades al tèxtil i confecció amb 8 establiments, les del sector alimentari amb 6 i l'edició i mobles amb 5. Finalment, 3 establiments a l'energia i aigua i 2 a la química i metall.

La població ocupada al sector industrial l'any 2001 es distribuïa entre la que treballava en indústries manufactureres (63,5%), essencialment al propi nucli, i la que ho feia en aquelles dedicades a l'electricitat, el gas i l'aigua (36,5%), cosa que reflectia el pes dels treballadors a la veïna central nuclear d'Ascó.

Pel que fa a la localització de la indústria sobre el municipi, tot i trobar activitats a l'entramat urbà de la població, al sud del nucli urbà de Móra d'Ebre, a la zona de creuament de la N-420 (Falset-Gandesa) i de la T-324 (direcció Benissanet) es troben els polígons industrials La Verdeguera I i II, on hi ha bona part de l'activitat local. El primer, aprovat per la Comissió d'Urbanisme de Tarragona l'any 1991, té una superfície de 64.800 m². El segon va ser aprovat per la Comissió d'Urbanisme de Tarragona – Comissió d'Urbanisme de les Terres de l'Ebre l'any 1999, té una superfície de 33.178 m².

Un tercer polígon és el que es troba al nord de la carretera N-420 en direcció Gandesa, tot just passat el punt d'intersecció amb l'antiga N-420. Aquest polígon, que té una superfície de 49.151 m², rep el nom de Camins Nous.

D'acord amb la informació facilitada des de l'Ajuntament de Móra d'Ebre, al polígon Camins Nous s'hi troben ubicades un total de 4 empreses, mentre que als polígons de La Verdeguera el número d'empreses arriba fins a 22. El nom i algunes característiques de les empreses radicades en aquests polígons apareixen en el Quadre 3.7.

Menció a banda requereix l'empresa ADOBINVE S.A (antiga Mora Piel). Es troba situada a l'oest del polígon industrial "la Verdeguera", a l'altra banda de la carretera T-324 i situada entre la N-420 i el riu Sec. Es una empresa dedicada als curtits on treballen bàsicament amb pell de xai. A diferència dels seus orígens, actualment no fan productes per consum final, sinó que deixen les pells aptes per que altres empreses facin el producte final (treball de ribera). Ocupa una parcel·la de 40.000 m² dels quals 15.000 estan construïts. Actualment hi treballen poc més d'un centenar de treballadors. Disposa d'estació de depuració d'aigües residuals per a 5.000 m³ diaris i una planta de tractaments de residus sòlids pròpia situada a uns 5 km del nucli urbà en direcció a Gandesa.

Tot i no estar al terme municipal de Móra d'Ebre, s'ha de fer menció del desenvolupament del Sector d'Activitats Econòmiques i Industrial el Molló, situat a cavall entre els municipis de Móra la Nova i Tivissa, tot i que majoritàriament en el primer d'aquests dos municipis, a la confluència de la C-12 (eix de l'Ebre) i la C-44 en direcció l'Hospitalet de l'Infant). En total són 36 hectàrees i hi participen l'INCASOL, la Cambra de Comerç de Reus i els ajuntaments de Móra la Nova, Tivissa, Ginestar, Garcia i Rasquera. La seva presència és evidentment un factor que pot afectar clarament el desenvolupament industrial de Móra d'Ebre, en el sentit de presentar una oferta atractiva de sòl públic en condicions per a les empreses a poca distància del municipi, de forma que deixa sense sentit la potenciació de grans espais industrials a Móra d'Ebre, més en un període d'escassa dinàmica econòmica com és l'actual.

Quadre 3.7.- Empreses situades a les zones industrials municipals. 2012

Nom	Polígon	Sector d'activitat	Superfície
Iniciatives de l'Ebre, SL	Camins Nous	Gasolinera	3.493 m2
Electro-Reg, SL	Camins Nous	Taller i venda instal·lacions elèctriques, fontaneria	9.016 m2
Pamesa	Camins Nous	Obra civil	19.517 m2
Bionsan, SCCL	Camins Nous	Alimentari	3.632 m2
Fruites Ginés-Gon, SL	La Verdeguera 1	Alimentari	2.940 m2
Vicenç Castells Bigorra	La Verdeguera 1	Taller reparació automòbils	2.940 m2
Recanvis Ribera d'Ebre, SL	La Verdeguera 1	Taller mecànic	576 m2
Diesel Gallego e Hijos, SL	La Verdeguera 1	Taller mecànic	576 m2
Joaquin Ordoño Vidiella	La Verdeguera 1	Taller mecànic	576 m2
Vernet Maquinària	La Verdeguera 1	Reparació i fabricació maquinària elaboració pa	576 m2
Just i Biset, CB	La Verdeguera 1	Alimentari	576 m2
Tallers Poyo	La Verdeguera 1	Taller mecànic	576 m2
Talleres Julio Roc, SL	La Verdeguera 2	Indústria d'alumini	5972 m2
La Masrojana, SL	La Verdeguera 1	Elaboració d'olives de taula	13.458 m2
González Insa, SL	La Verdeguera 2	Magatzem maquinària	3.613 m2
Vidrios Mora, SCP	La Verdeguera 2	Manipulació de vidre	3.925 m2
Tallers Tremar, SL	La Verdeguera 2	Taller mecànic	803 m2
Manuel Pujol Miró	La Verdeguera 2	Rentat de vehicles	878 m2
Garcol, SCP	La Verdeguera 2	Serralleria	880 m2
Ferrallats Hospimora, SL	La Verdeguera 2	Serralleria	975 m2
Taüts Serres, SL	La Verdeguera 2	Fàbrica de taüts	723 m2
Agrària Sant Antoni Abad de Móra d'Ebre, SCCL	La Verdeguera 2	Almàssera	429 m2
Tallers Balni, SCP	La Verdeguera 2	Taller de reparació, venda de maquinària agrícola	688 m2
Funerària Priorat – Ribera- Terra Alta, S.L	La Verdeguera 2	Funerària	3.055 m2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per l'Ajuntament de Móra d'Ebre

3.3.- LA CONSTRUCCIÓ I L'URBANISME

3.3.1.- El pes del sector de la construcció: generació de riquesa i població ocupada

Tot i la importància del sector de la construcció, en el conjunt de Catalunya la seva aportació al PIB sempre ha estat per sota del 10% durant els darrers 4 anys, tot i que s'observa una disminució continuada. En el cas de la Ribera d'Ebre té un pes menor i en els darrers tres anys s'ha situat al voltant del 5% del PIB comarcal. No obstant, al Quadre 3.8 es pot observar l'important caiguda entre 2007 i 2008, quan en aquest primer any el sector de la construcció contribuïa amb més d'un 10% del PIB comarca. En 4 anys s'ha reduït a menys de la meitat.

En el Quadre 3.9 es poden veure les dades del Valor Afegit Brut (VAB) del conjunt de Catalunya, de la comarca de la Ribera d'Ebre i de la seva capital, Móra d'Ebre. Els més de 20000 milions d'euros corresponents al sector de la construcció representaven un 10,29% del total del Valor Afegit Brut (VAB) català. Aquest percentatge es redueix considerablement en el cas de la Ribera d'Ebre on els poc més de 52 milions d'euros sols equivalen al 4,18% del VAB comarcal. En canvi el pes del sector de la construcció a Móra d'Ebre es troba molt per sobre de la del conjunt de la comarca i fins i tot supera la mitjana de Catalunya. Els poc menys de 20 milions d'euros equivalen a un 10,72% del VAB d'aquest municipi.

Quadre 3.8.- Pes del sector de la construcció sobre el total del PIB comarcal. 2007-2010

Any	Ribera d'Ebre	Catalunya
2010	4,97%	7,53%
2009	5,69%	8,01%
2008	5,52%	8,05%
2007	11,29%	8,58%

Font: Anuari Econòmic Comarcal, diversos anys.

Quadre 3.9.- Valor Afegit Brut per sectors econòmics. 2008 (milions d'euros i %)

	Sectors econòmics				
	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Móra d'Ebre	2,8	19,7	14,8	100,8	138,1
Ribera d'Ebre	27,0	911,1	52,9	274,6	1.265,6
Catalunya	2.194,6	40.615,0	20.364,0	134.704,3	197.877,9
Móra d'Ebre/ Ribera d'Ebre	10,37%	2,16 %	27,98 %	36,71 %	10,91 %
Móra d'Ebre/ Catalunya	0,13 %	0,05 %	0,07 %	0,07 %	0,07 %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Pel que fa al mercat de treball, l'any 2011 el sector de la construcció a Catalunya acollia al 7% dels afiliats. Si ens fixem amb les dades del cens de l'any 2001, el ocupats al sector de la construcció representaven el 10,4% del total.

Aquests valors augmenten si ens centrem a la comarca de la Ribera d'Ebre. L'any 2011 un 15,01% dels afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms eren del sector primari i l'any 2001 en aquest sector es trobava el 13,2% de la població ocupada.

A la capital de la Ribera d'Ebre el sector de la construcció aglutinava l'any 2011 un 9,8% dels afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms. L'any 2001 els ocupats al sector de la construcció representaven el 13,3% del total.

El Quadre 3.10 mostra les dades referents al total d'afiliats al règim general de la seguretat social i al règim especial de treballadors autònoms l'any 2011 als diferents municipis de la Ribera d'Ebre i els que ho estan al sector de la construcció. Tot i tenir més d'un 35% del total d'afiliats al conjunt de la comarca, els que ho estan al sector de la construcció representen un 23,21% del valor comarcal.

Quadre 3.10.- Afiliats al règim general de la Seguretat Social i al règim especial de treballadors autònoms (a 31 de desembre), als municipis de la Ribera d'Ebre. 2011

	Total sectors	% total sectors	Sector construcció	% sector construcció	Sector construcció/ total sectors municipal
Ascó	734	13,18%	126	15,07%	17,17%
Benissanet	236	4,24%	33	3,95%	13,98%
Flix	763	13,71%	196	23,44%	25,69%
Garcia	93	1,67%	17	2,03%	18,28%
Ginestar	152	2,73%	30	3,59%	19,74%
Miravet	169	3,04%	52	6,22%	30,77%
Móra d'Ebre	1.972	35,42%	194	23,21%	9,84%
Móra la Nova	571	10,26%	88	10,53%	15,41%
Palma d'Ebre, la	99	1,78%	7	0,84%	7,07%
Rasquera	135	2,43%	17	2,03%	12,59%
Riba-roja d'Ebre	156	2,80%	34	4,07%	21,79%
Tivissa	290	5,21%	24	2,87%	8,28%
Torre de l'Espanyol, la	126	2,26%	12	1,43%	9,52%
Vinebre	71	1,27%	6	0,72%	8,45%
TOTAL Ribera d'Ebre	5.567	100,00%	836	100,00%	15,01%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

L'any 2005 el nombre d'aturats al sector de la construcció a Móra d'Ebre eren 28. Aquest xifra s'ha multiplicat gairebé per tres en els darrers 6 anys (75 aturats). No

obstant, el percentatge d'aturats en aquest sector sobre el total d'aturats pràcticament no ha variat. L'any 2005 representava un 16,55% i l'any 2011 un 16,16%. Aquest darrer any, l'atur del sector de la construcció a Catalunya representava un 16,7% del total d'aturats, a la Ribera d'Ebre era un punt superior (17,7%)

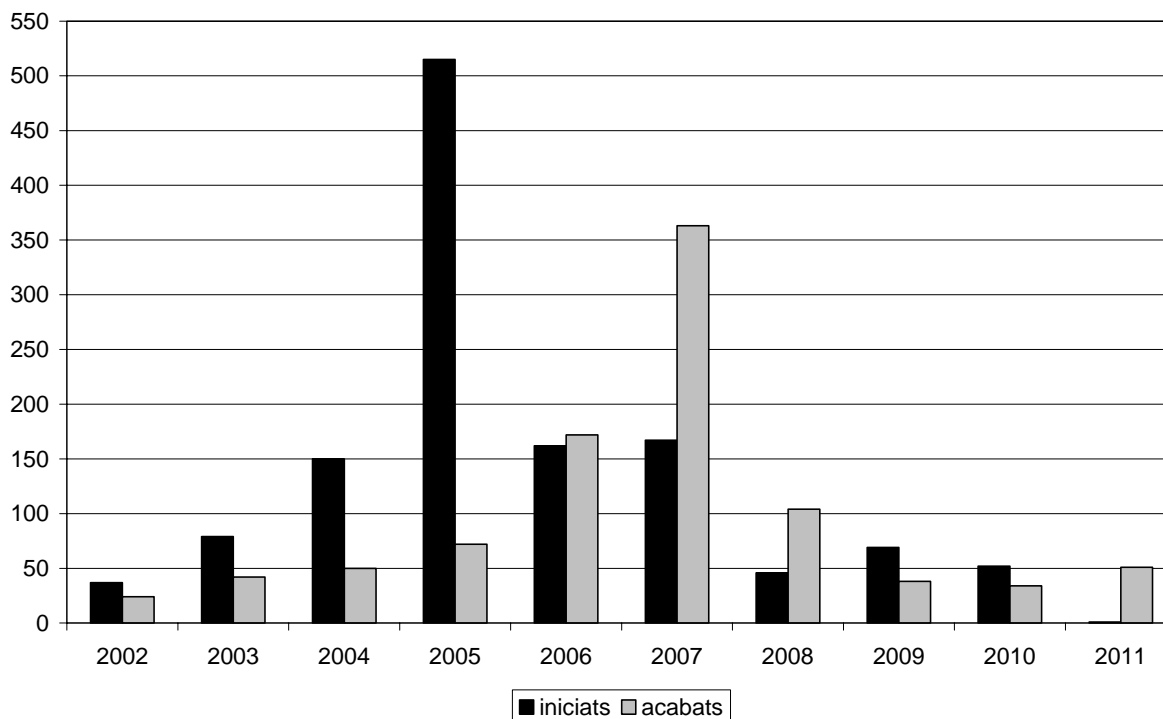
3.3.2.- Cens d'habitatges (2001) i construcció d'habitatges (2002-2011)

Les dades del cens d'habitatges de l'any 2001 indiquen que a Móra d'Ebre hi havia un total de 2090 habitatges familiars, dels quals més de tres quartes parts (1579 – 75,6%) eren principals. Els secundaris representaven un 3,8% (79) i els vacants un 20,4% (426). El restant 0,5% entren dins la categoria d'altres.

La població de Móra d'Ebre l'any 2001 era de 4788 habitants, cosa que dóna una distribució entre els habitatges principals de 3 persones per habitatge.

Sense comptar els de protecció oficial, entre els anys 2002 i 2011 es va iniciar la construcció d'un total de 1278 habitatges, dels quals s'han acabat 950. Com veiem en el Gràfic 3.5, destaca l'any 2005 pel que fa a iniciats (515), que representa un 40% del total del període 2002-2011; i l'any 2007 pel que fa als acabats amb 363. L'any 2011 sols es va iniciar 1 habitatges i es van acabar 51.

Gràfic 3.5.- Habitatges iniciats i acabats a Móra d'Ebre. 2002-2011

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya. Idescat.

Si dels 950 acabats en aquells 10 anys assumim que un 75,5% són de primera residència (percentatge d'acord amb les dades del cens de 2001), resulta que es

disposa d'un total de 717 habitatges de primera residència més. Llavors en són 2296 que dividit entre els 5699 habitants de Móra d'Ebre l'any 2011 fan una ràtio de 2,5 persones per habitatge. D'acord amb aquestes xifres els habitatges vacants serien $194 \text{ (any 2001)} + 426 \text{ (2002-2011)} = 620$. És possible que les dades d'habitatges vacants al cens del 2001 estiguin sobreestimades, amb la qual cosa aquests més de 600 habitatges vacants a l'actualitat no es corresponguin amb la realitat, però la xifra podria estar, segons fonts consultades, entre els 400 i 500 habitatges vacants.

El boom immobiliari va fer que Móra, capital de comarca i amb uns preus del sòl més baixos que a la costa i al Camp de Tarragona, fos vista com una oportunitat per promotors i constructors. Les xifres de l'any 2005 ho demostren. Però no atendien a la realitat de la demanda, tot i el creixement de la població de Móra.

Un problema pot ser la distribució del sòl de les promocions entre promotors i administració. Abans 60-40%, actualment 40-60%. Un segon problema és la competència de bancs/caixes. A la vegada, aquestes entitats han reduït el crèdit per la compra d'habitatge, a no ser que siguin de la seva borsa d'habitatges. A tot això, cal sumar la crisi econòmica que directament fa que l'accés a la vivenda sigui més difícil.

3.3.3.- Desenvolupament urbà i planejament urbanístic

Tal i com es pot observar a la Figura 3.1, el nucli antic de Móra d'Ebre ocupa la part septentrional de l'actual perímetre urbà, a recer del Castell de Móra que es troba a una cota superior a poc més de 50 metres d'alçada sobre el nivell del mar, i tocant al riu Ebre que hi circula per l'est. Aquest nucli antic de carrers estrets ocupa el vessant d'un petit turó que des del riu Ebre, límit municipal amb la veïna població de Móra la Nova, que guanya en alçada tant en direcció nord com oest. En aquesta darrera direcció el límit vindria marcat per l'actual carrer de Santa Madrona.

Des d'aquest nucli antic, la trama urbana de Móra d'Ebre es va eixamplar històricament en direcció sud fins arribar al traçat de l'antiga N-420 al seu pas per la població (Avinguda Comarques Catalanes), un traçat que ha estat superat amb escreix.

L'avinguda Comarques Catalanes, que circula en direcció nordest-sudoest, ha estat l'eix de creixements posteriors tant al costat septentrional (Els Arbres) com al meridional (La Verdeguera). Uns creixements que han continuat més recentment al voltant del vial d'accés a l'Hospital Comarcal en el primer cas (carrer de la Generalitat) i en direcció a l'actual traçat de la N-420, construït com a circumval·lació que no fes obligat el pas de vehicles pel nucli urbà de Móra d'Ebre, en el segon cas, a l'oest de l'antiga carretera de Benissanet (Avinguda Pius XII).

El planejament urbanístic de Móra d'Ebre està basat amb les Normes Subsidiàries (NS). L'any 1980 es va iniciar la redacció de les Normes Subsidiàries i es va aprovar l'Avanç de Planejament. L'any 1981 es va aprovar inicialment l'expedient per part de l'Ajuntament. El 10 de maig de 1982 es va aprovar provisionalment i va quedar llest per la seva remissió a la Comissió d'Urbanisme de Tarragona (CUT). Posteriorment la CUT va aprovar l'expedient introduint diverses modificacions i ordenant la redacció d'un text refós.

Figura 3.1.- Vista general de Móra d'Ebre (dalt) i detall del nucli antic (baix)

Font: Institut Cartogràfic de Catalunya

Aquest acord va ser objecte de recurs per part de l'Ajuntament de Móra d'Ebre i diversos particulars. El recurs va ser resolt per la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya amb estimacions parcials i d'altres modificacions, ordenant la redacció d'ofici del text refós. Per part de particulars es va presentar Contencios-Administratiu a la resolució. La Comissió d'Urbanisme va redactar i aprovar el Text Refós el 2 de juliol de 1986. Un acord posterior de la CUT va subsanar errors materials del Text Refós (20 de maig de 1987).

La figura 3.2 mostra el plànol urbà de Móra d'Ebre realitzat l'any 1992 que forma part de la revisió de les Normes Subsidiàries, revisió que va ser aprovada l'any 1994. En aquest plànol es diferencia el sòl urbà (SU), el sòl urbanitzable (SUZ) i el sòl no urbanitzable (SNU).

Figura 3.2.- Móra d'Ebre: estructura general i orgànica del territori

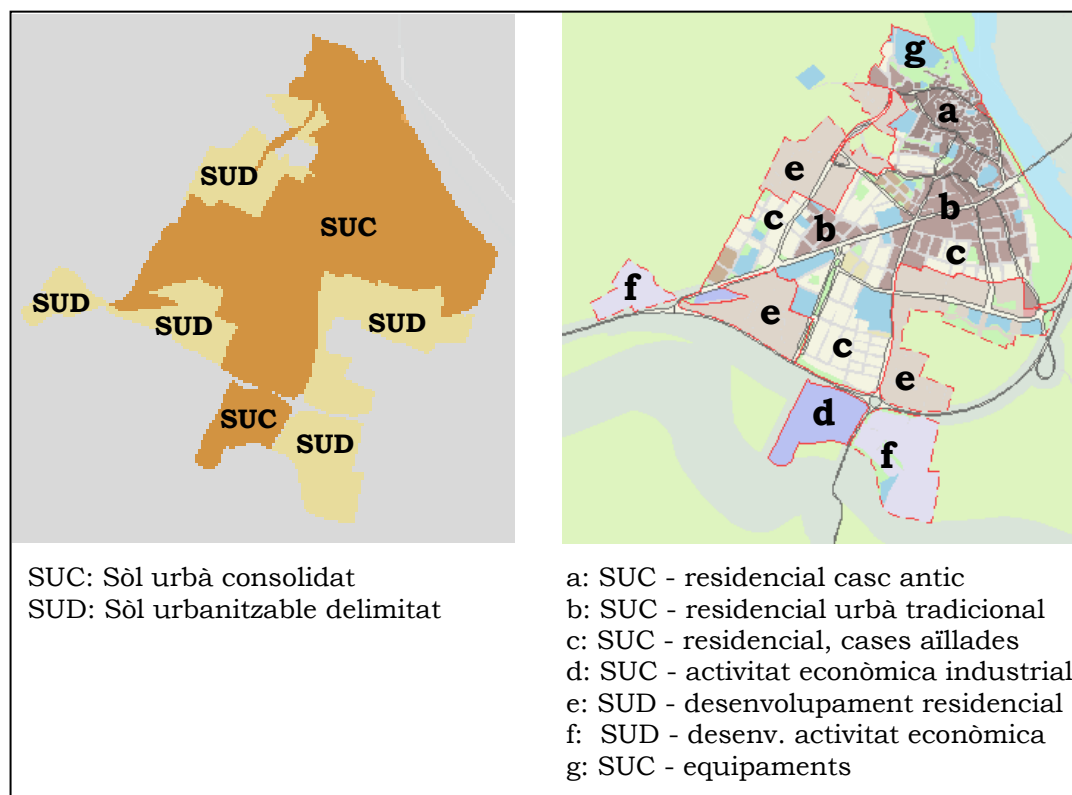

Font: Ajuntament de Móra d'Ebre (1992)

Aquesta mateixa figura es pot comparar amb la Figura 3.3, on es mostren dos plànols del nucli urbà de Móra d'Ebre. El de l'esquerra diferenciant entre sòl urbà consolidat (SUC) i sòl urbanitzable delimitat (SUD) i el de la dreta incorporant les diferents tipologies d'ús residencial, l'ús per activitats econòmiques o bé per equipaments, ja estiguin en SUC o bé en SUD. Destaca la presència a l'oest del

nucli urbà d'un espai SUD destinat a desenvolupament d'activitat econòmica que no apareix al plànol de l'any 1992. Un espai que ja es troba ocupat si es mira l'ortofotomapa superior de la figura 3.1 (polígon industrial Camins Nous). Aquest fet, ocupació real d'espais previstos com a SUD també es dona a altres zones, tant d'ús residencial (oest i sud del nucli urbà) com de desenvolupament d'activitat econòmica (polígon industrial La Verdeguera al sud del nucli urbà).

Figura 3.3.- Usos del sòl al nucli urbà de Móra d'Ebre

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa Urbanístic de Catalunya, Generalitat de Catalunya

Durant la passada legislatura municipal (2007-2011) es va iniciar la redacció del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Móra d'Ebre, que no s'ha arribat a aprovar.

3.3.4.- Pla de barris

Móra d'Ebre es va acollir a la convocatòria d'ajuts previstos per la Llei de Barris impulsada pel Govern de la Generalitat de Catalunya i aprovada pel Parlament de Catalunya el mes de maig de l'any 2004 i li va ser concedit un ajut del conegut com Pla de Barris a la convocatòria de l'any 2007. En el cas de la capital de la Ribera d'Ebre l'objecte de l'ajut era realitzar actuacions de millora al nucli antic de la localitat que patia un important procés de degradació. El pressupost va ser de més de 7 milions d'euros.

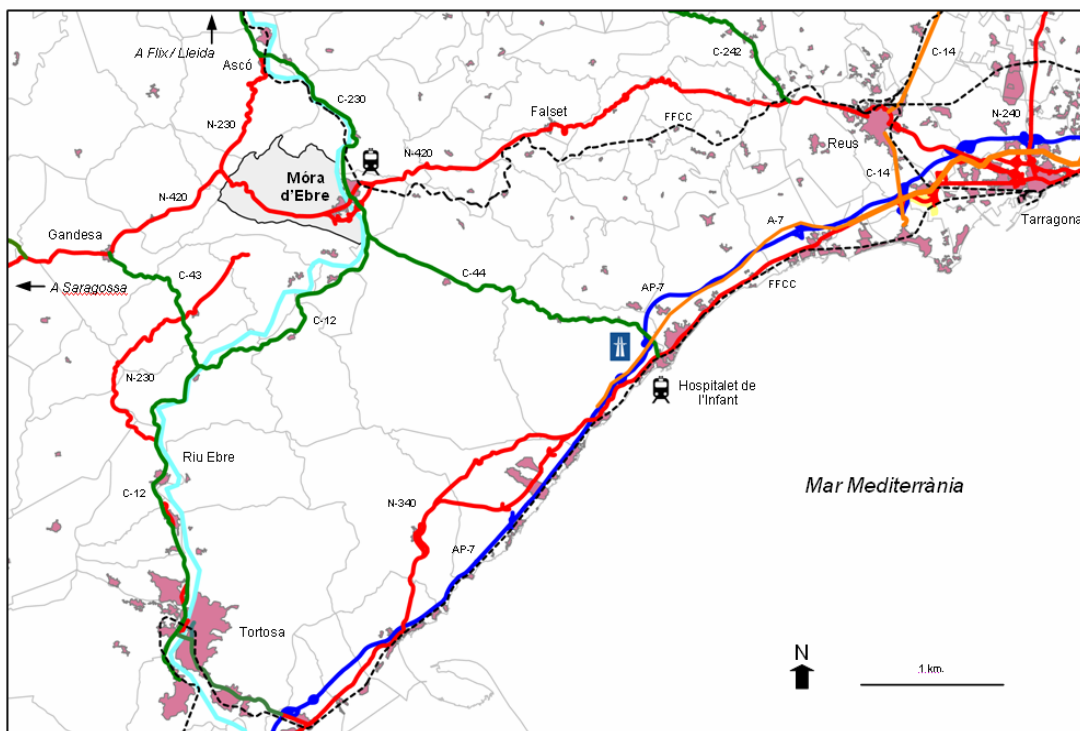
En el projecte original les actuacions més destacades eren la construcció d'un gran equipament polivalent (La Magdalena) a la plaça de la Verge, així com la compra i expropiació de sòl per a l'esponjament del nucli antic. No obstant, l'any 2009 l'Ajuntament de Móra d'Ebre va introduir importants modificacions com ara descartar

la construcció de l'equipament de la Magdalena i per contra, construir un centre cívic amb oficines municipals en un edifici annex al de l'ajuntament. Finalment, cal indicar que l'octubre de 2012 l'ajuntament de Mora d'Ebre va aprovar en un ple extraordinari modificar de nou el pla d'intervenció integral del casc antic del municipi. En aquest cas s'aposta per la construcció d'un gran edifici a la zona del Barranc de les Moreres que pugui acollir un casal municipal, una sala polivalent, un restaurant i un museu dedicat a l'escultor Julio Antonio, a la vegada que també s'hi pugui instal·lar alguna empresa.

3.4.- BREU DESCRIPCIÓ DE LES INFRASTRUCTURES DE TRANSPORT

La Figura 3.4 mostra la situació de Mora d'Ebre en relació a la xarxa de carreteres (comarcal, nacionals, autovies i autopistes) i de ferrocarril. Queda clar que la capital de la Ribera d'Ebre es troba a la confluència de dos importants vies de comunicació com són l'eix de l'Ebre (C-12) i la N-420. No obstant, els accessos a l'A-7 i l'AP-7 (L'Hospitalet de l'Infant) es troben a més de 30 km de distància.

Figura 3.4.- Xarxa de comunicacions al voltant de Mora d'Ebre

Elaboració: Laboratori de Cartografia i SIG. Departament de Geografia. URV
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat, Medi Ambient i Sostenibilitat

Móra d'Ebre no disposa d'estació de trens. La més propera es troba a la població veïna de Móra la Nova (línia que va de Barcelona a Saragossa i Madrid). En dia laborable té una freqüència de 6 Regionals Express direcció Barcelona i 6 més que arriben a Móra la Nova procedents de Barcelona. Des de l'Hospitalet de l'Infant en

són 9 diaris en direcció Barcelona i 10 que arriben a l'Hospitalet de l'Infant procedents de Barcelona. Les estacions d'AVE més properes són la del Camp de Tarragona i la de Lleida.

El Quadre 3.11 mostra la distància en km entre Móra d'Ebre i diferents destinacions, ja siguin poblacions, accessos a l'autopista, ferrocarril de mitja distància, tren d'alta velocitat i aeroports. També es mostra el temps necessari per realitzar aquest desplaçament.

Quadre 3.11.- Distància i temps de recorregut entre Móra d'Ebre i diverses destinacions. 2012

Destinació	Distància	Temps de recorregut
Tortosa	48,1 km	40'
Reus	46,0 km	42'
L'Hospitalet de l'Infant (costa, AP7 i RENFE)	35,5 km	33'
Tarragona	59,5 km	51'
Estació AVE Camp de Tarragona	74 km	59'
Lleida i estació AVE	78,5 km	68'
Barcelona	165 km	107'
RENFE Móra la Nova	3,5 km	5'
Aeroport del Prat	154 km	100'
Aeroport de Reus	50 km	45'

Font: elaboració pròpia.

3.5.- ANÀLISI DEL MEDI AMBIENT

3.5.1.- El medi ambient urbà

La construcció de la circumval·lació de la N-420 al seu pas per Móra d'Ebre ha significat una important descongestió del trànsit de vehicles pel nucli urbà de Móra d'Ebre, especialment pel que fa a l'Avinguda Comarques Catalanes. Tot i que anterior, també s'ha de fer esment de la construcció de la via d'accés a l'Hospital Comarcal de Móra d'Ebre des del sud-oest, que fa que no sigui necessari travessar l'entramat de carrers estrets del nucli antic si vens d'altres poblacions a les que aquest hospital dona servei.

Per aquesta raó no podem parlar que el nucli urbà de Móra d'Ebre tingui problemes de contaminació acústica o atmosfèrica. En el primer cas es poden episodis puntuals

al nucli antic degut a les característiques del traçat del seus carrers que fan més complicada la mobilitat. En el cas de la contaminació atmosfèrica la poca incidència també ve donada per l'escassa presència al nucli urbà d'activitats industrials emissores de contaminants. Únicament es podrien donar casos de modificació de la qualitat de l'aire en una situació meteorològica d'inversió tèrmica, especialment a l'hivern, que és quan també funcionen els sistemes de calefacció que cremen algun derivat del petroli, gas natural o directament llenya i els seus derivats.

Tampoc es pot parlar de situacions adverses produïdes per contaminació lumínica, en canvi si que s'ha de fer notar la degradació de l'ambient urbà des del punt de vista de les olors. L'empresa ADOVINBE, de la qual ja s'ha parlat en un altre apartat, genera males olors degut a la matèria prima que utilitza (pells de xai) i als processos aplicats amb l'objectiu de deixar-la apta per la seva posterior transformació. Tot i les mesures de minimització d'olors i de generació d'aigües i productes residuals, no hi ha cap dubte que no es poden eliminar totalment. Això suposa molèsties als veïns de les zones més properes (La Verdaguera), tot i que a l'estiu aquestes olors poden afectar a bona part del nucli urbà.

Les aigües residuals generades a Móra d'Ebre són tractades en una estació depuradora d'aigües residuals (EDAR) que es troba a poc més d'un quilòmetre de distància del nucli urbà en direcció sudest. L'objectiu és evitar l'abocament directe al riu d'Ebre de les aigües provinents del clavegueram. Va entrar en funcionament l'any 2001, el tipus de tractament és biològic amb eliminació de fosfor i nitrogen i està dissenyada per un cabal de 2500 m³/dia i una població equivalent de 15417 habitants. És una EDAR compartida amb Móra la Nova

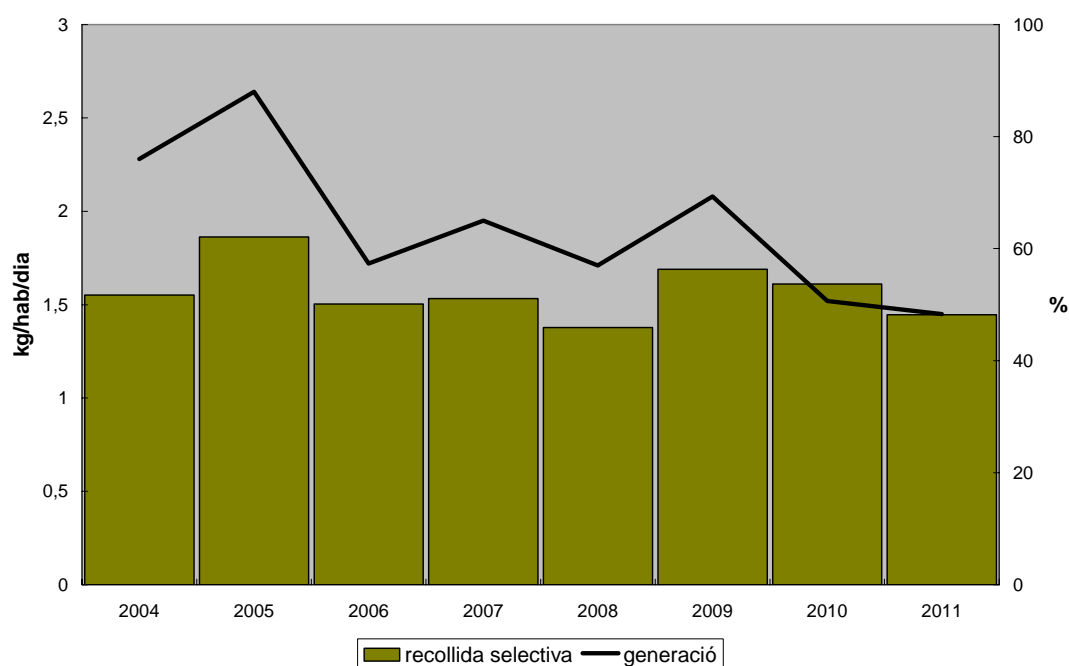
Finalment, els residus municipals generats a Móra d'Ebre són recollits de manera eficient. La població té la possibilitat de dipositar les diferents fraccions dels residus en els contenidors adequats. L'any 2011 Móra d'Ebre va generar poc més de 3000 tones de residus municipals, cosa que significa 1,45 kg/habitant/dia. L'objectiu del Programa de Gestió de Residus Municipals (PROGREMIC) de la Generalitat de Catalunya estableix que a l'horitzó de l'any 2012 la mitjana de generació per càpita a Catalunya hauria de ser de 1,48 kg/dia. Pel que fa a la recollida selectiva Móra d'Ebre presenta un valor del 48,2%, xifra similar a la mitjana comarcal i superior a la mitjana Catalana que supera per poc el 40% del total de residus municipals generats.

El Gràfic 3.6 mostra l'evolució d'aquestes dues variables (generació per càpita i recollida selectiva dels residus) entre els anys 2004 i 2011. S'observa una estabilització de la recollida selectiva al voltant del 50% del total generat i una disminució de la generació per càpita fins arribar a estar per sota dels 1,5 kg/habitant/dia.

En el cas de Móra d'Ebre i del conjunt de la Ribera d'Ebre, la fracció rebuig dels residus, juntament amb aquells residus potencialment reciclables però que no són dipositats als contenidors, són enviats a un dipòsit controlat situat al terme municipal de Tivissa.

Móra d'Ebre va disposar d'un abocador de residus propi fins l'any 1994 quan va entrar en funcionament un dipòsit controlat comarcal, també situat al terme municipal de Tivissa i que actualment no està en funcionament. L'abocador de residus de Móra d'Ebre es trobava situat a la zona de la Verdaguera – Riu Sec, tot just a tocar dels terrenys de l'empresa ADOVINBE, seguint la carretera T-324 direcció Benissanet a mà dreta. Actualment en una part d'aquests terrenys de l'antic abocador s'hi localitza la deixalleria.

Gràfic 3.6.- Generació de residus i recollida selectiva a Móra d'Ebre. 2004-2011 (en kg/hab/dia)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya.

3.5.2.- L'entorn del nucli urbà

Bona part del terme municipal de Móra d'Ebre està ocupat per conreus, això és degut a estar proper al riu (disponibilitat d'aigua) i formar part de la plana al·luvial que s'estén a costat i costat de l'Ebre en aquesta zona. Ara bé, aquesta plana es troba encaixada enmig de diferents sectors de la serralada Prelitoral, cosa que fa que des d'un punt de vista geomorfològic parlem de la Cubeta de Móra.

En el cas de Móra d'Ebre l'orografia es fa més complicada a mesura que ens desplacem cap al nord i l'oest del municipi. En aquest sector més occidental, ja enfilant cap a la comarca veïna de la Terra Alta, és on es troba el punt culminant: la Picossa (499 m). Els conreus de secà comparteixen l'espai amb vegetació arbustiva i herbàcia típica mediterrània així com també boscos secundaris de pi blanc.

Aquesta zona es troba travessada per un important nombre de camins que es troben majoritàriament en bon estat i faciliten l'accessibilitat a les finques o bé per poder fer senderisme. Hi trobem també un parc eòlic.

Uns altres espais amb presència vegetació natural són diferents sectors de la llera del riu Ebre. Destaquen les illes de l'Ebre, com la que comparteix amb Móra la Nova (Illa del Galatxo), la desembocadura del riu Sec o la riba del riu tot just abans que l'Ebre entri al terme municipal de Tivissa (Illa del Vado de Vapor).

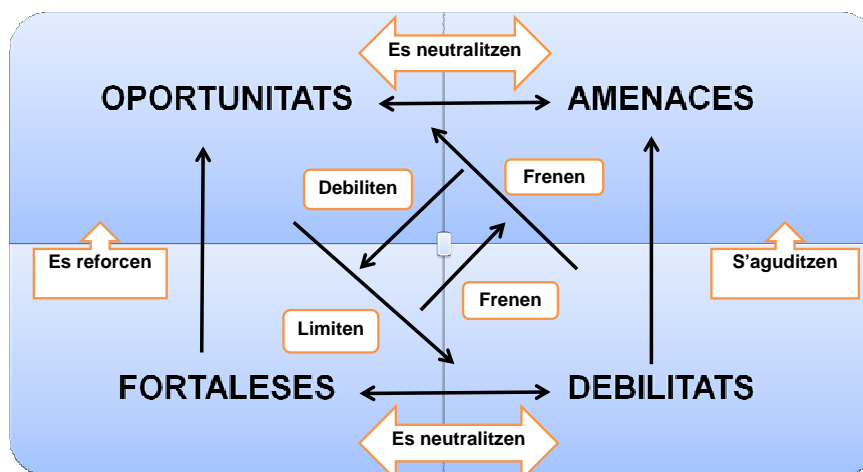
4.- DIAGNÒSTIC

A partir de la informació exposada i de la informació facilitada, s'ha elaborat una anàlisi DAFO. Es tracta d'una de les eines més utilitzades en processos de planificació estratègica i que pretén identificar els aspectes relacionats amb les Debilitats, les Amenaces, les Fortaleses i les Oportunitats que els diferents sectors econòmics i altres aspectes clau per al territori generen sobre el propi municipi. És a dir, aquells aspectes satisfactoris en l'actualitat i que cal impulsar i per contra, els aspectes a millorar, minimitzar o si s'escau, suprimir. Aquest llistat pretén ser una eina de suport que ajudi a centrar el debat entre la societat civil, organitzacions i administració de Móra d'Ebre. A través d'aquesta participació ciutadana, s'han de valorar aquests aspectes, definir idees claus i posteriorment, establir les estratègies, els objectius i les actuacions a realitzar en el sector serveis, per tal d'aconseguir millores en el futur.

S'ha decidit dividir la DAFO en els tres grans blocs de continguts de l'anàlisi prèvia. Això no vol dir, però, que els tres grans blocs estiguin desconnectats, al contrari. És clar que alguns dels punts que s'exposen poden ser molt semblants en un sector o en un altre, o bé influir en diversos aspectes territorials diferenciats. Tanmateix, per una simple qüestió d'ordre i de comoditat en l'exposició del diagnòstic s'ha optat per fer l'exposició del diagnòstic seguint l'esquema de l'anàlisi.

La divisió del diagnòstic en Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats ofereix una forma de presentació que al mateix temps es pot convertir en una eina per orientar les futures línies estratègiques d'actuació. Això es desprèn de les relacions entre els diferents components de la DAFO, que esquematitzem en la Figura 4.1 i que poden ser de reforç (entre fortaleses i oportunitats, d'una banda, i debilitats i amenaces, de l'altra), neutralització (entre fortaleses i debilitats, d'una banda, i entre amenaces i oportunitats, de l'altra), limitació (entre Amenaces i Fortaleses, d'una banda, i entre Oportunitats i Debilitats, de l'altra) o fre (entre Debilitats i Oportunitats, d'una banda, i entre Fortaleses i Amenaces, de l'altra).

Figura 4.1.- Relacions internes dins el diagnòstic DAFO

Font: elaboració pròpia.

En les Figures 4.2, 4.3 i 4.4 s'han exposat els enunciats de cadascun d'aquests elements constitutius del diagnòstic per al cadascun dels grans blocs de treball. En el redactat que els segueix cada punt està breument explicat.

Figura 4.2.- DAFO del sector de comerç i serveis

<p>OPORTUNITATS</p> <p>Augment de la mobilitat general per al consum. Canvis en els hàbits dels consumidors cap a l'especialització. Potencial de creixement dels serveis a les empreses. Demanda creixent de serveis d'atenció social a la gent gran. Potencial aprofitament del nus de comunicacions per carretera que és Mora d'Ebre.</p>	<p>AMENACES</p> <p>Canvis en els hàbits de consum i en l'evolució de la tipologia de consumidors. Davallada d'aportacions de les administracions públiques. La disminució dels ingressos públics. Increment del nombre de persones desocupades en el sector serveis. La caiguda de la demanda interna. El centre de decisió de noves inversions es troba fora del municipi. Increment del pes i atracció comercial de centres veïns</p>
<p>FORTALESES</p> <p>Concentració de comerços al detall en la zona comercial, el que confereix una zona de circulació de potencials clients. Realització d'accions de promoció pels comerços. Bona i variada oferta pública i privada de serveis. Atenció al client, tracte personal i qualitat. Paper de l'Hospital Comarcal de Mora d'Ebre. Oferta de serveis públics de qualitat. Elevat grau de terciarització. Els centres d'ensenyament actuen com un element d'atracció.</p>	<p>DEBILITATS</p> <p>Atomització comercial. En alguns comerços del municipi es detecta la falta d'adaptació les noves demandes i necessitats dels consumidors. Existència d'àrees urbanes amb poca oferta comercial. Manca de diversitat en l'ofert d'algun tipus d'establiments comercials i de productes. Existència de problemes en la circulació a les zones comercials. Manca un alt grau d'associacionisme comercial. Increment del nombre de persones desocupades. Poc desenvolupament d'activitats comercials destinades a l'oci.</p>

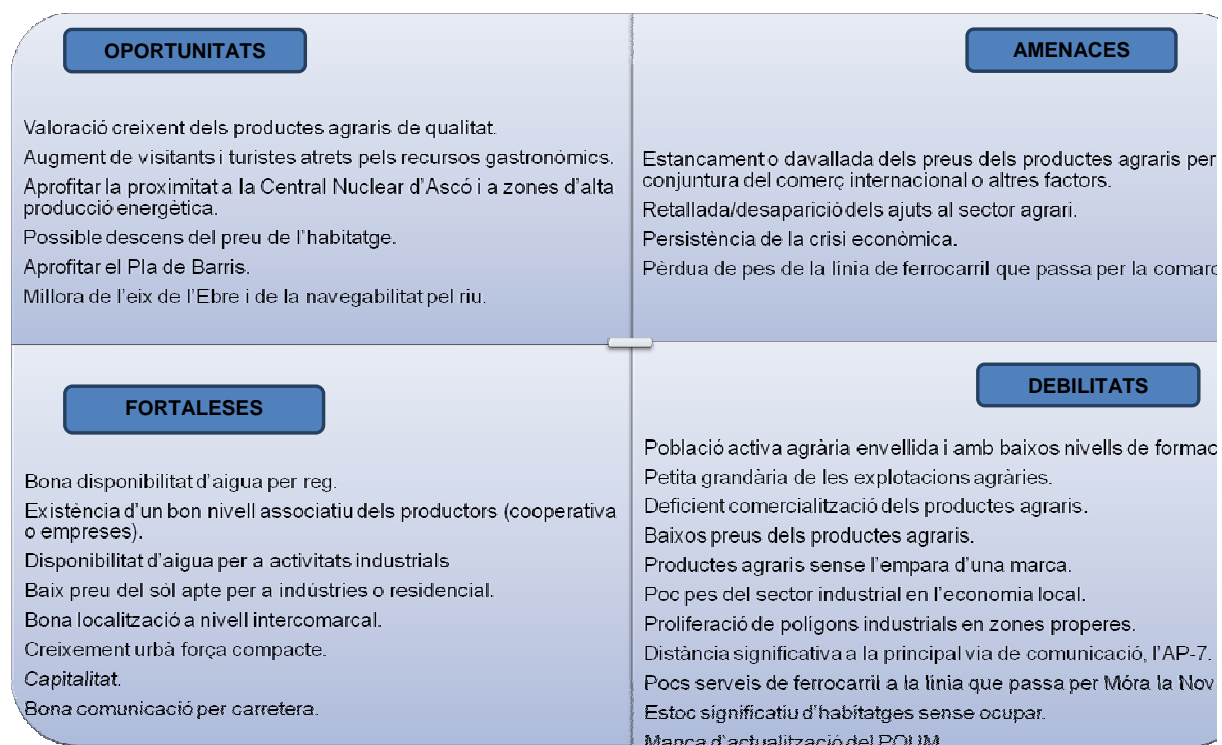
Font: elaboració pròpia.

Figura 4.3.- DAFO de l'activitat turística

<p>OPORTUNITATS</p> <p>Expansió de l'activitat turística a tots els territoris. Increment de la demanda per a productes turístics territorialment integrats. El turisme és una activitat que resisteix millor les dificultats de la crisi econòmica. Situació central de Mora en relació a la Ribera d'Ebre, el Priorat i la Terra Alta.</p>	<p>AMENACES</p> <p>No aprofitar les oportunitats turístiques. Deteriorament patrimonial i paisatgístic derivat de la manca de valorització. Aprofundiment de la crisi econòmica. Menor disponibilitat de recursos públics.</p>
<p>FORTALESES</p> <p>Vinculació del nom del municipi amb el riu Ebre. Localització en una cruïlla entre diverses comarques amb interès turístic. Entorn territorial amb recursos turístics d'alta jerarquia. Capitalitat comarcal. Embarcador del Riu Ebre i Club Nàutic</p>	<p>DEBILITATS</p> <p>Recursos turístics complementaris al recurs bàsic amb poc potencial. Baixa atractivitat del municipi. Baix aprofitament dels recursos turístics amb més potencial. Serveis d'allotjament i restauració poc orientats a l'activitat turística. Estacionalitat de les ofertes turístiques vinculades al riu Ebre.</p>

Font: elaboració pròpia.

Figura 4.4.- DAFO de la resta d'activitats, medi ambient i infraestructures

Font: elaboració pròpia.

4.1.- EL SECTOR DE COMERÇ I SERVEIS

4.1.1.- Debilitats

- 1. Atomització comercial**, amb establiments de superfícies reduïdes i un volum de negoci petit. Es tracta d'un comerç molt unipersonal, de caràcter familiar i amb un nivell baix d'especialització que dificulten la seva gestió empresarial. Es detecta la manca de conscienciació d'alguns comerços a l'hora de contractar serveis externs especialitzats. La petita dimensió d'una part dels comerços dificulta la seva capacitat de finançament per a nous projectes d'inversió.
- 2. En alguns comerços del municipi es detecta la falta d'adaptació a les noves demandes i necessitats dels consumidors.** Aquests comerços no tenen capacitat de renovació i d'adaptació al mercat. Es tracta d'activitats comercials sense una modernització adient i una insuficient orientació al client. Aquestes actituds provoquen l'estancament del petit comerç.

3. **Existència d'àrees urbanes amb poca oferta comercial.** Tot i la necessitat de disposar d'una zona cèntrica amb una oferta comercial, hi ha determinades zones del casc urbà que no disposen d'un parc comercial suficient.
4. **Manca de diversitat en l'ofert d'algun tipus d'establiments comercials i de productes,** la qual cosa afavoreix que el client es desplaci fora del municipi i en aquest desplaçament, també compri altres productes que sí es troben en l'oferta comercial de Móra d'Ebre.
5. **Existència de problemes en la circulació de vehicles i de persones a les zones comercials,** amb algunes dificultats de mobilitat i d'accessibilitat.
6. **Manca un alt grau d'associacionisme comercial.** Hi ha una incompleta xarxa de relació entre la majoria dels comerciants. S'hi troben actituds individualistes per part d'alguns comerciants, que no ajuden a la prosperitat general del sector. No tots els establiments comercials i empreses de serveis estan associats i/o participen activament en les activitats col·lectives, com per exemple, la programació formativa.
7. **Increment del nombre de persones desocupades** a causa de la recessió econòmica, amb un augment significatiu dels aturats en el sector serveis. Aquest escenari provoca manca d'interès per desenvolupar aquesta activitat econòmica i l'estancament progressiu.
8. **Poc desenvolupament d'activitats comercials destinades a l'oci.** La relació entre aquestes activitats estan estretament relacionades i es complementen clarament. En aquest cas, es detecta un dèficit dels serveis d'oci en el municipi.

4.1.2.- Amenaces

1. **Canvis en els hàbits de consum i en l'evolució de la tipologia dels consumidors.** Una part dels establiments ha mostrat rigidesa enfront a les noves necessitats dels clients, el que pot repercutir en l'adaptació a futurs canvis i en una imatge desfavorable del comerç de proximitat.
2. L'increment de la demanda de serveis socials, juntament amb la **davallada de les aportacions de les administracions públiques,** penalitzen el bon funcionament de les activitats, principalment, en l'àmbit sanitari, serveis socials i educatius.
3. **La disminució dels ingressos públics** poden afectar negativament al nivell de qualitat dels serveis públics. L'administració ha de fer front a aquesta amenaça amb responsabilitat i amb decisió.

4. L'empitjorament en la conjuntura econòmica actual provoca un **increment del nombre de persones desocupades en el sector serveis**. Les dificultats en la millora dels índexs d'inserció laboral, agreuja la situació de manera accelerada.
5. **La caiguda de la demanda interna** dificulta aplicar mesures correctives per millorar la modernització del sector comerç i serveis. Calen noves actuacions de dinamització comercial.
6. En ocasions, **el centre de decisió de noves inversions que poden generar l'increment de les activitats econòmiques es troba fora del municipi**. La situació econòmica actual limita el marge de maniobra en les negociacions.
7. **Increment del pes i atracció comercial de centres veïns, com ara Reus, Tarragona o Tortosa**. El creixement econòmic i demogràfic dels darrers anys s'ha traduït també en un creixement de l'oferta comercial d'aquests nuclis que, si segueix la progressió, anirà minvant el potencial de Móra d'Ebre.

4.1.3.- Fortaleses

1. **Concentració de comerços al detall en la zona comercial, el que confereix una zona de circulació de potencials clients**. Aquest fet potencia l'àrea comercial del municipi, dóna proximitat al client, ajuda a delimitar les zones d'atracció pels consumidors habituals i pels potencials compradors.
2. **Realització d'accions de promoció pels comerços**. L'organització de fires per a la dinamització comercial ajuden a reforçar la capitalitat comercial del municipi, com ara la Fira de les Rebaixes o la Campanya de Nadal, entre d'altres. Són fruit de la bona coordinació existent entre l'Ajuntament i la Unió de Botiguers per a potenciar les activitats del comerç.
3. **Bona i variada oferta pública i privada de serveis**, tant a les persones com a les empreses, amb bona accessibilitat i de qualitat. El sector serveis genera la major part de llocs de treball a Móra d'Ebre. Es detecta una tendència de millora en la prestació de serveis professionals i d'assessorament.
4. **Atenció al client, tracte personal i qualitat**. Les característiques del sector comercial i serveis privats de petites dimensions, faciliten un tracte personalitzat i de confiança, que és un valor afegit al producte o servei. El consumidor mostra confiança en el comerç tradicional, en el qual hi troba qualitat i bon servei.

5. **Paper de l'Hospital Comarcal de Móra d'Ebre.** Aquest equipament reforça el paper de capitalitat del municipi i ha de servir per fer front a les possibles deficiències que es detectin en el sector sanitari en el futur.
6. **Oferta de serveis públics de qualitat.** Tot i la conjuntura econòmica actual, l'administració local dóna suport a la creació de noves empreses i a la generació de llocs de treball. A més, es detecta una adequada oferta pública de serveis d'educació, salut, cultura i esports.
7. **Elevat grau de terciarització** que confereix als serveis un alt grau de presència en el municipi. Hi ha una oferta variada de serveis privats, tant a les empreses com a les persones, que es presten per petites i mitjanes empreses. Es detecta un bon grau en la qualitat dels serveis.
8. **Els centres d'ensenyament actuen com un element d'atracció d'alumnes** d'altres municipis de la comarca, fins i tot, de fora de la comarca. Es disposa d'una completa oferta d'ensenyament que el posiciona en el territori.

4.1.4.- Oportunitats

1. **Augment de la mobilitat general per al consum.** Això permetria convertir els subsectors del comerç i dels serveis com un pol d'atracció significatiu de Móra d'Ebre cara als municipis de les comarques que configuren les Terres de l'Ebre i Priorat.
2. **Canvis en els hàbits dels consumidors cap a l'especialització.** L'adaptació a aquests canvis representa noves expectatives de futur per al comerç, sempre que vagi lligada a la modernització dels negocis i a d'altres mesures de millora de l'activitat comercial. Aquests canvis són una oportunitat pel comerç local per donar-hi resposta i incrementar els volums de negoci.
3. **Potencial de creixement dels serveis a les empreses** per l'increment de l'externalització de costos de les organitzacions. Destaquen els sectors professionals relacionats amb l'assessorament fiscal, laboral i comptable. Cal incidir en nous serveis relacionats amb les noves tecnologies.
4. **Demanda creixent de serveis d'atenció social a la gent gran** que pot generar l'increment d'inversions privades per desenvolupar aquesta activitat. Cal establir ponts de diàleg amb els actors implicats.

- 5. Potencial aprofitament del nus de comunicacions per carretera que és Móra d'Ebre.** El manteniment o millora de la qualitat de les carreteres principals que passen per Móra o a la vora hauria de contribuir a l'atracció de clients potencials de la pròpia comarca, la Terra Alta i el Priorat.

4.2.- EL TURISME

4.2.1.- Debilitats

- 1. Recursos turístics complementaris al recurs bàsic amb poc potencial.** Els recursos complementaris per si sols tenen poca capacitat d'atracció i això fa dependre de l'Ebre com a recurs bàsic a l'hora de plantejar accions en el camp del turisme.
- 2. Baixa atractivitat del municipi.** Les entrades al municipi són poc acollidores i requereixen d'una millora estètica que s'hauria d'acompanyar d'una major facilitat per atendre als turistes facilitant-los l'estacionament.
- 3. Baix aprofitament dels recursos turístics amb més potencial.** Això no ha permès crear negocis associats al turisme, incrementant l'oferta d'allotjament i restauració.
- 4. Serveis d'allotjament i restauració poc orientats a l'activitat turística.** Hi ha serveis però tenen una orientació clara cap al suport al paper de capitalitat comarcal de comerç i serveis més que de cara als potencials visitants interessats pels recursos turístics.
- 5. Estacionalitat de les ofertes turístiques vinculades al riu Ebre.** Les activitats esportives i recreatives al riu són estacionals i no permeten tenir una activitat continuada al llarg de l'any.

4.2.2.- Amenaces

- 1. No aprofitar les oportunitats turístiques.** El turisme és un sector econòmic en creixement i que permet una redistribució de rendes entre amplis sectors de la població. No fomentar-lo es perdre oportunitats econòmiques.
- 2. Deteriorament patrimonial i paisatgístic derivat de la manca de valorització.** El turisme es basa en el valor dels recursos propis i per altra banda justifica el manteniment del patrimoni i del paisatge al qual aporta valor econòmic.
- 3. Aprofundiment de la crisi econòmica.** El turisme d'interior, al menys fins ara, té un component molt domèstic. Tot i que de moment encara no s'ha manifestat gaire, hi ha la possibilitat que l'aprofundiment de la crisi econòmica afecti significativament aquesta mena de turisme.

- 4. Menor disponibilitat de recursos públics.** Això pot repercutir en les dificultats per a la recuperació i manteniment de recursos així com per a la promoció de les destinacions d'interior.

4.2.3.- Fortaleses

- 1. Vinculació del nom del municipi amb el riu Ebre.** L'Ebre és un referent geogràfic que permet situar el municipi en el mapa, per altra banda associar el municipi a les activitats turístiques que es generen en aquest espai geogràfic és la fortalesa més important del municipi. Aquestes activitats tenen a veure tant amb el que fa referència als projectes de navegabilitat del riu i les activitats que s'hi poden realitzar com a altres propostes de turisme cultural com són els espais de la Batalla de l'Ebre o els referents històrics dels Templers i el passat morisc.
- 2. Localització en una cruïlla entre diverses comarques amb interès turístic.** Móra està molt ben comunicada en un espai geogràfic que permet accedir en molt poc temps a totes les ofertes turístiques de la Ribera d'Ebre, però també de les comarques veïnes del Priorat i la Terra Alta.
- 3. Entorn territorial amb recursos turístics d'alta jerarquia.** El potencial turístic de Móra d'Ebre es veu multiplicat per la presència de recursos turístics de gran interès que pertanyen a altres municipis dins i fora de la comarca.
- 4. Capitalitat comarcal.** La capitalitat ofereix a Móra una centralitat territorial i un major nombre d'equipaments i serveis que completen les activitats turístiques.
- 5. Embarcador del Riu Ebre i Club Nàutic.** Tots dos permeten oferir activitats directament vinculades a la navegabilitat del riu Ebre, amb propostes ben diverses.

4.2.4.- Oportunitats

- 1. Expansió de l'activitat turística a tots els territoris.** El desenvolupament del turisme no depèn tant de l'existència de recursos sinó de la capacitat que tenen les destinacions d'oferir experiències i això permet que el turisme s'expandeixi molt més enllà de les destinacions turístiques tradicionals.
- 2. Increment de la demanda per a productes turístics territorialment integrats.** Un dels valors que permet l'expansió de l'activitat turística és la recerca d'experiències que permetin entendre els territoris des de tots els

punts de vista, el cultural, el social i l'econòmic. Aquelles propostes que permeten entendre la història i la cultura dels territoris tenen molta acceptació entre importants segments de demanda.

- 3. El turisme és una activitat que resisteix millor les dificultats de la crisi econòmica.** L'oci ha deixat de ser una despesa sumptuosa per passar a ser una despesa necessària per a amplis sectors de població, alguna cosa que es desitja per sobre de moltes altres i per les que s'està disposat a fer sacrificis. Aquesta nova societat de l'oci està vinculada a un cert estil de vida o el temps lliure s'ha de gastar, consumir, d'una determinada manera que dóna prestigi social.

- 4. Situació central de Móra en relació a la Ribera d'Ebre, el Priorat i la Terra Alta.** Móra es pot convertir en un lloc ideal per la visita dels recursos, atractius i propostes d'aquestes tres comarques.

4.3.- LES ALTRES ACTIVITATS ECONÒMIQUES, INFRASTRUCTURES I MEDI AMBIENT

4.3.1.- Debilitats

- 1. Població activa agrària envellida i amb baixos nivells de formació.** La debilitat del sector primari, no només aquí sinó de fet a gairebé tot el món desenvolupat, ve donada pel continu envelliment d'aquesta població que no presenta recanvi. S'hi ha d'afegir el baix grau de formació, una formació necessària per fer competitiva aquesta activitat.
- 2. Petita grandària de les explotacions agràries.** Les explotacions són de grandària mitjana-petita, amb poc menys de la meitat de la SAU en regadiu. En la situació actual, les explotacions petites poden ser menys competitives, més encara si no disposen de regadiu.
- 3. Deficient comercialització dels productes agraris.** Disposar d'un bon producte no és garantia d'èxit si a la vegada no es disposa d'un bon canal de comercialització i distribució que faci competitiu el teu producte.
- 4. Baixos preus dels productes agraris.** Els preus dels productes del camp són similars o fins i tot més baixos que fa 10 anys. Aquest fet, juntament amb l'encariment d'adobs, productes fitosanitaris, maquinària i gasoil, fa que molts cops no sigui possible cobrir les despeses generades.
- 5. Productes agraris sense l'empara d'una marca.** L'oli produït a Móra no forma part d'una Denominació d'Origen. Amb l'objectiu de posicionar-se en el mercat, és necessari emmarcar aquest producte de qualitat sota el paraigua d'una Denominació d'Origen o d'un indicatiu de qualitat.
- 6. Poc pes del sector industrial en l'economia local.** Tradicionalment, el pes del sector industrial a Móra ha estat baix, més encara amb la potenciació del sector serveis i de l'administració en tant que capital comarcal.
- 7. Proliferaió de polígons industrials en zones properes.** Un fet general a tota Catalunya ha estat la creació de polígons industrials petits on gairebé cada municipi en té com a mínim un. A més de petits, també es caracteritzen per ser poc competitius i haver-se transformat en polígons comercials.
- 8. Distància significativa a la principal via de comunicació, l'AP-7.** Tot i estar a l'eix de l'Ebre (C-12) i disposar d'aigua, la distància relativament important respecte a l'accés a l'AP-7 resta competitivitat i dificulta, entre d'altres qüestions, la instal·lació d'indústria.

- 9. Pocs serveis de ferrocarril a la línia que passa per Móra la Nova.** Móra d'Ebre no disposa d'estació de ferrocarril, però l'estació es troba a la població veïna de Móra la Nova, a poca distància. Tanmateix, no es tracta d'una línia principal.
- 10. Estoc significatiu d'habitatges sense ocupar.** Fruit de la crisi econòmica, existeix un important estoc d'habitatges per vendre, algunes de les quals es troben inacabades. Molts d'aquests habitatges pertanyen a entitats bancàries.
- 11. Manca d'actualització del POUM.** Un dels projectes clau de qualsevol municipi és l'elaboració de l'instrument de planificació urbana (POUM), per a la qual cosa es necessita consens, i també voluntat de consens per tirar-lo endavant..

4.3.2.- Amenaces

- 1. Estancament o davallada dels preus dels productes agraris per la conjuntura del comerç internacional o altres factors.** Aquest fet pot fer inviables les explotacions degut al continuat encariment d'adobs, fitosanitaris, maquinàries, mà d'obra, etc.
- 2. Retallada/desaparició dels ajuts al sector agrari.** Els ajuts i subvencions al sector agrícola, procedents essencialment de la PAC, poden reduir-se sensiblement a causa del canvi de polítiques europees i de la situació econòmica al continent. Si aquests ajuts es redueixen, com tot sembla fer pensar, o desapareixen, moltes explotacions poden desaparèixer.
- 3. Persistència de la crisi econòmica.** Si la crisi econòmica actual persisteix, pot possibilitar el desmantellament del poc teixit industrial existent en cas de manca de competitivitat o incapacitat d'actuació coordinada, així com agreujar encara més la ja precària situació de la construcció. També pot incidir en la degradació de l'entramat urbà, especialment en les àrees més sensibles com ara el nucli antic.
- 4. Pèrdua de pes de la línia de ferrocarril que passa per la comarca.** La situació de debilitat de Móra d'Ebre en aquest sentit, en no disposar d'estació, es pot agreujar si continua la pèrdua de pes de la línia i de l'estació de Móra la Nova.

4.3.3.- Fortaleses

- 1. Bona disponibilitat d'aigua per reg.** La concessió d'aigua que disposa la comunitat de regants de Móra d'Ebre és superior a les necessitats existents actualment, raó per la qual podria augmentar la superfície regada. Això sempre i quan des de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre no retallin la concessió a causa de l'augment de demandes o de la disminució de cabals del riu.
- 2. Existència d'un bon nivell associatiu dels productors (cooperativa o empreses).** L'agrupació de productors agrícoles al voltant de cooperatives o empreses pot fer més viable la comercialització dels productes que no pas si no existeix aquest associacionisme.
- 3. Disponibilitat d'aigua per a activitats industrials.** L'aigua és un recurs bàsic per moltes de les activitats industrials i en el cas de Móra d'Ebre i el conjunt de la Ribera d'Ebre satisfer aquesta necessitat no és un problema.
- 4. Baix preu del sòl apte per a indústries o residencial.** El preu del sòl, incloent l'industrial, tant a Móra d'Ebre com al conjunt de la Ribera d'Ebre continua sent més barat que el de les zones properes al litoral o bé al d'importants nuclis de població propers.
- 5. Bona localització a nivell intercomarcal.** Malgrat la distància a l'autopista de la costa, Móra d'Ebre té una bona posició en el context de les comarques de l'Ebre, a la cruïlla entre l'Eix de l'Ebre (nord –sud) i la N-420 (est – oest).
- 6. Creixement urbà força compacte.** El creixement del nucli urbà de Móra d'Ebre s'ha fet d'una manera bastant ordenada que no ha donat lloc a la dispersió del sòl urbà, amb els avantatges econòmics, socials i ambientals que aquest creixement compacte suposa.
- 7. Capitalitat.** Móra d'Ebre és la capital de la comarca de la Ribera d'Ebre, on es troba la seu del Consell Comarcal, l'Hospital Comarcal, l'Institut d'Ensenyament Secundari (també a Flix), l'Arxiu Comarcal, una major activitat comercial, etc. Aquest fet pot actuar com a atractiu a l'hora d'ubicar determinades activitats industrials o d'afavorir el sector de la construcció.
- 8. Bona comunicació per carretera.** Malgrat la distància a l'AP-7, Móra d'Ebre disposa d'una bona comunicació per carretera tant amb les ciutats de referència que li són més immediates (Reus i Tortosa), com també amb aquelles poblacions que, en certs aspectes, Móra d'Ebre n'és la referència (Falset, Gandesa i Flix).

4.3.4.- Oportunitats

- 1. Valoració creixent dels productes agraris de qualitat.** Davant la gran oferta existent de productes, la qualitat ha de ser un element diferenciador i cada cop són més valorats per la població: productes del camp i productes gastronòmics.
- 2. Augment de visitants i turistes atrets pels recursos gastronòmics.** Els productes agrícoles de qualitat poden ser un factor d'atracció de potencials turistes que a la vegada es poden associar a altres recursos existents (o a crear) a Móra d'Ebre i a la comarca de la Ribera d'Ebre.
- 3. Aprofitar la proximitat a la Central Nuclear d'Ascó i a zones d'alta producció energètica.** Una energia a menor consum aconseguida amb la implicació de les empreses energètiques i la mancomunitat d'esforços amb altres municipis podria representar un factor d'atracció per a l'activitat industrial, complementant els baixos preus del sòl i la disponibilitat d'aigua.
- 4. Possible descens del preu de l'habitatge.** L'accés a l'habitatge pot ser més fàcil si finalment les entitats bancàries es desprenen dels habitatges que tenen en estoc a un preu més assequible. Això augmentaria l'atractivitat d'un nucli com Móra d'Ebre amb un nombre important d'habitatges no venuts.
- 5. Aprofitar el Pla de Barris.** L'aprofitament de l'ajut concedit per la Generalitat de Catalunya en el marc del Pla de Barris pot introduir millorares en el nucli antic, gràcies a les inversions destinades a rehabilitar i adequar edificis o les zones més degradades.
- 6. Millora de l'eix de l'Ebre i de la navegabilitat pel riu.** La millora de l'eix de l'Ebre i de la navegabilitat del riu Ebre pot ser una bona oportunitat de cara a dinamitzar l'economia de la zona.

5.- PROPOSTA DE LÍNIES ESTRATÈGIQUES I PRIMERA APROXIMACIÓ A LA DEFINICIÓ D'OBJECTIUS

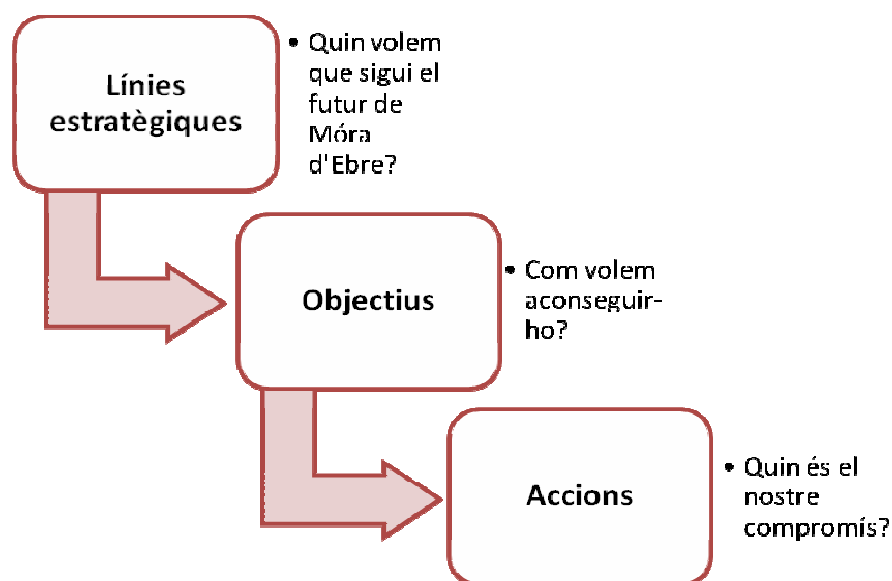
5.1.- INTRODUCCIÓ

Un cop finalitzats els treballs sobre el coneixement i diagnòstic de la realitat actual, el present capítol forma part, de fet, de la segona fase del Pla Estratègic de Móra d'Ebre. L'objectiu bàsic d'aquesta fase és la definició de línies estratègiques, que propiciïn el desenvolupament, a partir de la diagnosi disponible, i la seva concreció en objectius.

En primer terme es fa una breu exposició del procés de planificació, per presentar a continuació les línies estratègiques de cada un dels subsectors analitzats. Així mateix, fem una primera aproximació als objectius necessaris per tal de definir, en la segona fase pròpiament dita, les accions i les fites que es pretenen aconseguir per a la millora del municipi.

Podríem definir com a línia estratègica un tema principal a tenir present en la planificació estratègica del municipi, el desenvolupament de la qual pot contribuir a la potencialitat futura de Móra d'Ebre. Dins d'aquestes línies estratègiques cal definir diferents objectius que permetrien assolir fites temporalitzades. En cada una de les línies estratègiques es poden plantejar diversos objectius. A partir d'aquests objectius s'haurien de dissenyar actuacions, és a dir, accions més concretes per tal de poder assolir els objectius plantejats, tal i com podem veure en el Gràfic 5.1.

Gràfic 5.1.- Procés de Pla Estratègic

Font: elaboració pròpia

La definició de línies estratègiques, d'objectius i d'actuacions depassa, de fet, el paper atorgat a aquest estudi com a anàlisi-diagnòstic. Tanmateix, a partir dels treballs efectuats, tant amb l'anàlisi de dades com amb les entrevistes a persones enteses del municipi, creiem que podem avançar una sèrie de línies estratègiques que creiem essencials per al futur de Móra d'Ebre, tenint en compte que en els treballs futurs potser caldrà afegir-ne de noves o modificar-ne alguna.

Aquesta feina de redefinició de línies estratègiques i objectius s'haurà de completar amb la definició d'actuacions concretes. En les actuacions a definir hi han d'estar necessàriament implicats un ampli ventall d'actors; societat civil, empreses, sindicats, organitzacions, institucions, organismes, administració pública, etc. Aquesta amalgama d'interlocutors ha de ser coordinada per un ens o oficina de seguiment que garanteixi l'èxit del procés i que doni veu a la diversitat de posicionaments dels participants.

5.2.- EL COMERÇ

Hem constatat, en la primera fase, la importància del subsector del comerç i dels serveis a través de diferents aspectes: l'aportació al PIB del municipi, el nombre de persones ocupades, la dinàmica de l'activitat comercial, etc. També es fa palès el fort pes de les empreses petites i de caràcter familiar, que comporta una problemàtica específica amb certa lentitud en la presa de decisions.

L'estudi recull una anàlisi quantitativa i qualitativa de l'oferta comercial que actualment existeix al municipi, així com una anàlisi de la gestió col·lectiva del comerç, que actualment està agrupada en la Unió de Botiguers de Móra d'Ebre.

Un cop analitzada la situació comercial del municipi, és important preveure els reptes de futur i establir les estratègies comercials més adequades per assegurar el bon desenvolupament del sector comercial.

A l'actualitat, el petit comerç passa per moments difícils i calen mesures que ajudin a reactivar-lo. Per aquest motiu, la redacció d'aquest Pla té com un dels seus objectius principals afavorir el comerç local i tradicional, i alhora facilitar la implantació de nous establiments al municipi.

El petit comerç de proximitat del municipi persisteix, però resulta no tenir prou força per assolir ser un factor d'atracció externa suficient, i també es detecten incerteses a l'hora de fixar al client del propi municipi, el qual cada cop té més tendència a realitzar compres fora de Móra d'Ebre.

Davant d'aquesta situació, la primera línia estratègica fa referència a la voluntat de modernitat del comerç:

Línia Estratègica 1: procurar i incentivar la modernització del comerç

Hem observat com el comerç detallista necessita d'una millora de les actuals tècniques i mètodes comercials que han de permetre donar resposta a les necessitats reals dels consumidors. El sector s'ha d'enfrontar de manera decisiva als reptes de futur que impliquen la modernització dels negocis, adaptar-se als nous hàbitats dels consumidors i a promoure l'especialització. Tots aquests processos han d'estar encaminats a la millora contínua.

El creixement qualitatiu del sector comerç a través del foment de la promoció econòmica de Móra d'Ebre, la promoció d'actuacions formatives en l'àmbit de la formació de reciclatge de treballadors o formació contínua contribueixen a la millora de la capacitat professional del personal que desenvolupa la seva activitat professional en el sector comerç. Aquestes activitats han de tenir el suport indispensable de l'Ajuntament i la Unió de Botiguers del municipi.

Algunes d'aquestes actuacions es poden centrar en els següents objectius:

Objectius:

- 1. Potenciar la formació contínua del personal dedicat a aquesta activitat.** Cal promoure la formació de la població activa a tots els nivells, propietaris i treballadors i amb una oferta de formació continua interessant i que s'ajusti a les necessitats reals del sector. La millora de la formació amb activitats professionalitzadores poden traduir-se en l'atracció de compradors.
- 2. Millorar les instal·lacions i la professionalització del sector.** Perfeccionar els espais de venda: il·luminació, rètols, renovació d'establiments obsolets,... Cal donar una imatge de modernitat que posicioni el comerç local davant el consumidor.
- 3. Endegar accions encaminades a adaptar l'actual estructura comercial a les noves exigències de la demanda.** Sensibilitzar el sector en la necessària innovació per fer front a les noves tendències de consum. Cal que el comerç al detall millori les pràctiques comercials.
- 4. Adquirir habilitats de gestió empresarial de l'activitat comercial, orientant l'activitat cap a plantejaments empresarials.** Cal professionalitzar el sector per assolir nous reptes de futur. És imprescindible que el sector s'adapti a les noves tecnologies de vendes i a les noves formes de gestió del comerç.
- 5. Potenciar la promoció comercial col·lectiva per fer front a la competència i col·laborar en propostes de futur.** L'increment del grau d'associacionisme milloraria la imatge del sector comercial. Cal aprofitar les eines que posen a l'abast del sector, tant l'Ajuntament com la Unió de Botiguers.

La segona línia estratègica se centra en millorar la qualitat de l'activitat comercial i en promoure l'obertura de nous establiments que ampliïn l'actual oferta comercial:

Línia Estratègica 2: afavorir el creixement qualitatiu i la diversificació comercial

El sector comercial s'ha de potenciar donant suport a les zones comercials existents en el municipi. En aquesta línia, cal impulsar el teixit comercial perquè ajudi a dinamitzar el comerç local.

A Móra d'Ebre se li plantegen nous reptes a nivell comercial que ha de saber planificar i dirigir. En aquest sentit, la diagnosi proporciona diversa informació sobre com ha variat l'estructura comercial en els darrers temps i ens indica la realitat actual d'aquest comerç. Tanmateix, ens ofereix pistes de com pot ser en el futur i proposa adquirir nous compromisos. A la vegada, estableix pautes per desenvolupar un Pla de Dinamització comercial i posicionar-se com a Centre Comercial Urbà de referència orientat als residents del municipi i a d'altres localitats.

Cal potenciar un pol d'activitat comercial atractiu i qualificat dotant a la localitat d'infraestructures que facilitin l'activitat; zones d'aparcament, facilitat de mobilitat interna, accessibilitat, imatge,... Per tant, en el seu conjunt cal promoure el desenvolupament del comerç de proximitat potenciant l'associacionisme comercial.

Per tal d'assolir aquesta línia estratègica es proposen els objectius següents:

Objectius:

- 1. Fomentar la promoció econòmica de Móra d'Ebre.** Es tracta d'un objectiu transversal que donarà suport a la resta de sectors econòmics. Una acció planificada i coordinada, ajuda als sectors productius a complir els seus objectius. A tall d'exemple, una bona oferta d'oci, beneficia l'activitat comercial.
- 2. Facilitar l'accessibilitat interna i externa al nucli comercial.** La mobilitat esdevé un dels elements estratègics de futur. El bon estat de les comunicacions és bàsic pel comerç, ja que manté i augmenta l'atracció comercial i de serveis de Móra d'Ebre. Millorar la senyalització dels accessos i la ubicació dels pàrquings existents. Prendre mesures que garanteixin l'accessibilitat als establiments i comerços.
- 3. Afavorir la diversificació, l'especialització i la qualitat de l'oferta comercial.** En alguns productes, el consumidor local manifesta la seva insatisfacció, que ha de superar adquirint productes en altres municipis. El potencial client del municipi ha de veure com a primera opció l'oferta del comerç local. Per tant, es necessari fomentar una oferta comercial dinàmica i diversificada. Aquesta oferta ha de ser atractiva, moderna i competitiva que reforci el seu paper a tota la comarca de la Ribera d'Ebre.
- 4. Reforçar el paper d'atracció de les activitats comercials respecte als municipis de les comarques de les Terres de l'Ebre.** El sector comercial ha de jugar un paper determinant per ser un referent en el territori. És important impulsar iniciatives per a millorar el comerç que donin prestigi i bona imatge exterior. Hi ha nombroses activitats que s'han de consolidar i també s'han d'explorar altres possibilitats.
- 5. Fomentar lligams entre els agents econòmics i l'administració pública per facilitar les iniciatives econòmiques.** S'ha de fomentar la relació estreta entre l'Ajuntament i els sectors, a través d'un ens de promoció del comerç amb la participació de l'Ajuntament, Unió de Botiguers i la resta de persones vinculades al comerç.

5.3.- SERVEIS PÚBLICS I PRIVATS

S'ha constatat en la diagnosi com en els últims anys, el sector terciari a Móra d'Ebre ha crescut, guanyant pes sobre la resta de sectors econòmics. Davant d'aquest procés de terciarització de l'estructura econòmica, cal que el municipi es posi en relació a quines activitats cal potenciar, és a dir, quina tipologia de serveis es vol impulsar.

Hi ha una acceptable dotació d'equipaments i serveis en àmbits com la cultura, l'educació, serveis socials bàsics, serveis sanitaris, instal·lacions esportives, etc... Però en moments d'incertesa econòmica, s'ha de vetllar per a la millora i la consolidació dels mateixos.

En l'àmbit dels serveis públics, alguns són compartits per diferents institucions, per tant, part de la qualitat d'aquests serveis dependrà de la coordinació entre els organismes implicats.

D'altra banda, cal fer èmfasi en identificar els sectors emergents en el municipi per actuar-hi positivament i millorar el seu estat.

La primera línia estratègica dels Serveis se centra en donar respostes adients als usuaris:

Línia Estratègica 1: millorar els serveis públics i privats, ajustant-los a les necessitats reals dels usuaris

Podem observar en la fase de recollida d'informació com el nombre d'ocupats del sector serveis a Móra d'Ebre sobre el total, és del 72,46%. Un pes significatiu que dona rellevància al sector.

Per tal de millorar els serveis públics cal potenciar el paper de l'Ajuntament com l'eix vertebrador dels serveis públics. S'ha de fomentar la coordinació entre institucions que tenen competències en serveis públics i determinar les competències. Cal facilitar un servei de l'Ajuntament accessible, fàcil i comprensiu pel ciutadà, potenciant la informació clara.

Així mateix, és necessari apropar els serveis administratius al ciutadà i assegurar la màxima eficàcia, planificar globalment els serveis públics i coordinar la seva gestió. La modernització constant de l'organització municipal serà la garantia del bon servei que rebrà el ciutadà.

Els objectius proposats per assolir aquests reptes se centren en:

Objectius:

- 1. Potenciar Móra d'Ebre com un centre dinamitzador de serveis bàsics del territori comarcal i supracomarcal.** El paper de Móra d'Ebre en la Ribera d'Ebre i en les Terres de l'Ebre ha de jugar les seves potencialitats.

- 2. Potenciar l'Ajuntament com l'eix vertebrador dels serveis públics de Móra d'Ebre i optimitzar els recursos** dels diversos serveis públics. La coordinació dels diferents serveis aprofundirà en una millor eficiència. Planificar globalment els serveis públics i coordinar la gestió.
- 3. Apropar els serveis administratius al ciutadà i assegurar-ne la màxima eficàcia.** Cal establir instruments efectius de comunicació interna per a traslladar a la ciutadania una informació fàcil i entenedora. És necessari facilitar l'accés als serveis de l'administració i agilitzar-los. Facilitar un servei de l'Ajuntament que sigui accessible i de fàcil comprensió, potenciant la informació i comunicació dels serveis disponibles.
- 4. Disposar d'uns serveis sanitaris de qualitat i adequats a les necessitats existents.** Cal estar atents a la demanda creixent d'assistència a la tercera edat per donar una resposta eficaç. Es busca assolir consens per tal de determinar els objectius dels serveis de salut.
- 5. Consolidar i millorar l'oferta educativa.** L'oferta formativa ha de donar resposta a les necessitats actuals del mercat laboral. Estudiar l'evolució demogràfica i la demanda de places d'ensenyament per adaptar-la a l'oferta.
- 6. Potenciar les activitats esportives per incrementar la pràctica de l'esport saludable,** a través d'instal·lacions esportives adients i en funció de la seva demanda. Aquest fet pot incidir de manera positiva en fomentar les activitats de lleure pels joves.

La segona línia estratègica pretén sumar esforços entre els sectors públics i privat, buscant punts de col·laboració i de coordinació efectives:

Línia Estratègica 2: fomentar les sinèrgies entre el sector públic i el sector privat per garantir alts nivells d'eficiència

Es considera important el lideratge de l'administració local per desenvolupar els serveis. Es precisa d'una administració activa que sigui capaç d'identificar les noves oportunitats d'inversió en el municipi i innovar els serveis de promoció econòmica.

Així, cal fomentar sinèrgies entre el sector públic i privat (administració, empreses, centres educatius, sanitat,...) per tal de contribuir a millorar la competitivitat del municipi afavorint la cooperació i el treball conjunt entre els diferents sectors implicats en el desenvolupament econòmic i social de Móra d'Ebre.

Per tal d'adequar els serveis a les necessitats de les empreses, cal potenciar els canals de comunicació entre el sector públic i el sector privat, ja que a través d'aquests espais de diàleg i del treball conjunt es podran generar punts de trobada que permetin identificar necessitats i articular accions de millora que donin resposta a les mancances detectades.

Cooperació, ja n'hi ha, però aquesta cal ampliar-la i estendre-la al conjunt d'agents públics i privats que poden estar implicats en el desenvolupament econòmic i social del municipi.

Entre altres, alguns dels objectius que podran incloure's en aquesta línia estratègica són les següents:

Objectius:

- 1. Fomentar els espais de diàleg i de trobada entre els agents públics i privats per millorar els serveis.** Crear grups de treball on els participants poden crear ponts de comunicació que ajudin a detectar possibles deficiències. Analitzar les possibilitats de crear un òrgan aglutinador i representatiu de caràcter transversal. Aquesta cooperació entre Administració i empreses es pot canalitzar a través d'una oficina de serveis a l'empresa, per adequar els serveis a les necessitats de les empreses; oferta formativa, foment de la competitivitat, gestió dels espais,...
- 2. Buscar major cooperació pels objectius generals de Móra d'Ebre, entre l'àmbit empresarial i l'administració.** El procés de debat d'aquesta proposta pot ajudar a establir elements comuns i globals d'actuació del municipi per actuar estratègicament cara a l'exterior.
- 3. Fomentar una "administració activa" en la recerca d'inversors, en la realització de tràmits i gestions.** És necessari un suport enèrgic al procés de terciarització del municipi i a les activitats econòmiques emergents. Aquest ens ha d'establir la tipologia de serveis segons la seva prioritat: operatius o estratègics.
- 4. Foment de la coordinació entre les institucions que tenen competències en els serveis públics** per a potenciar els serveis municipals i comarcals. Promoure empreses de serveis mancomunats amb altres ajuntaments de l'àrea.

L'última línia estratègica observa la necessitat de crear més activitat econòmica en el municipi:

Línia Estratègica 3: fomentar la cultura de l'emprenedoria i el suport a les Micro i Pimes

S'ha cregut convenient dedicar una línia estratègica a l'emprenedoria per tal de fomentar les micro i les petites i mitjanes empreses de Móra d'Ebre. Aquesta tipologia d'empreses que contribueixen significativament en la creació de llocs de treball, presenten necessitats i demandes diferents a les grans organitzacions. Són una part important del teixit econòmic de Móra d'Ebre, i per tant cal prestar una atenció especial al col·lectiu de les persones autònomes, emprenedores i a les petites i mitjanes empreses en general.

Aquesta línia estratègica hauria de tractar temes com:

Objectius:

1. **Fomentar l'emprenedoria com a motor del desenvolupament econòmic de Móra d'Ebre mitjançant la implantació de sistemes locals d'innovació.** És important la difusió de la cultura de l'emprenedoria entre el conjunt de la societat, incidint en aspectes com la innovació, la creativitat, la cultura de l'esforç i la superació.
2. **Donar suport a la creació d'empreses amb ajuts municipals com la reducció de taxes.** Es proposa incentivar fiscalment a les noves empreses. Cal afavorir i incentivar la instal·lació i la creació de noves empreses de serveis, donant especial significació al coneixement de les noves tecnologies.
3. **Cal atendre les necessitat dels petits empresaris, de les persones autònomes, dels grups més vulnerables en les èpoques de recessió econòmica.** És interessant fer una recollida d'informació sobre aspectes interessants per aquests col·lectius, com la recerca d'ajuts o establir activitats informatives i formatives sobre el sector.
4. **Reforçar el potencial humà en el municipi, estimulant la formació i la creativitat de les persones.** Les èpoques de crisi econòmica són una oportunitat per a millorar la nostra creativitat i esforç per tal de superar-les.
5. **Desenvolupar polítiques de suport al creixement i a la consolidació empresarial.** Un exemple és el paper dels vivers d'empreses que donen suport d'instal·lacions i serveis a impulsors de nous projectes empresarials, sobretot, en la seva fase inicial.

5.4.- TURISME

Un cop analitzada la situació turística de Móra d'Ebre i el seu entorn reprenem els tres factors clau anomenats a la introducció per dibuixar els tres grans eixos de l'estratègia turística per al desenvolupament del turisme del municipi. Ja s'han comentat en la introducció a l'anàlisi turística, en el capítol 2, i per tant s'esmentaran directament els objectius.

Línia Estratègica 1: Especialització productiva

Objectius:

1. Diferenciar-se i singularitzar-se

Per tal que el turisme es converteixi en una activitat econòmica rellevant amb capacitat de generar rendes, llocs de treball tot conservant, mantenint i valoritzant el patrimoni, caldrà crear elements d'atracció singulars que actualment no hi són. Això

no vol dir que els recursos turístics no hi siguin, però cal activar-los per passar del recurs al producte i que aquest producte sigui comercialitzable. Es a dir, qui hi hagi mercat, es pugui vendre i sigui rendible.

La diversitat de recursos turístics de Móra d'Ebre permeten establir tot un seguit d'argumentacions que els classifiquen en funció de la seva naturalesa. D'aquests, se'n distingeixen varis amb una potencialitat turística notòria, els quals, s'han de tenir en compte a l'hora de crear productes turístics.

Aquests, doncs, són els recursos que han de possibilitar la diferenciació de l'oferta turística amb la creació de productes i equipaments prou atractius com per a captar visitants i permetre el seu posicionament turístic dins la marca Terres de l'Ebre.

La diferenciació de l'oferta turística s'ha de vincular necessàriament a nivell Territorial en l'àmbit de la comarca i de les Terres de l'Ebre.

Les agrupacions de recursos que presenten una potencialitat més elevada quan es volen incorporar en el mercat turístic més immediat, són aquells que es relacionen amb la vessant cultural, com la Batalla de l'Ebre i el passat medieval, sobretot, aquell relacionat amb el món morisc, però també els dels Ibers i Templers. Tampoc hem d'oblidar els productes naturals de la vila, derivats principalment del recurs base Ebre, el qual en fonamenta tant itineraris terrestres com fluvials, aquests últims amb una gran acceptació i demanda.

2. Facilitar l'ús recreatiu dels recursos turístics

La capacitat turística d'un territori no es mesura únicament en funció del nombre d'atractius sinó especialment en funció de l'adequació a les tendències del mercat i a la capacitat d'usar-los sense generar desajustaments.

L'aprofitament turístic dels recursos dels quals es disposa es basa en la implantació d'instruments complementaris als de l'ordenació física de l'espai encaminats a la creació i comercialització de productes turístics.

Per facilitar l'ús recreatiu dels recursos convé:

- Identificar segments de demanda adequats
- Millorar la infraestructura turística per la recepció de visitants, especialment el que fa referència a la restauració i l'allotjament.
- Tenir capacitat de crear i comercialitzar paquets turístics o recreatius
- Capacitar als agents locals per inserir els productes turístics a la imatge de la destinació.

3. Crear productes turístics

Actualment les experiències turístiques de Móra d'Ebre són molt limitades, essent els productes derivats de la navegabilitat els que tenen més interès, però per altra banda tenen també una marcada estacionalitat. L'experiència turística a la vila és baixa, hi ha pocs productes desenvolupats i en la major part dels casos la infraestructura turística ja instal·lada és orientada al sector comercial.

En aquest sentit, cal una aposta decidida pel desenvolupament del turisme al municipi, on hi interactuïn tots els agents implicats, tan públics com privats en la

creació d'una oferta de lleure, diferenciada i amb suficient poder d'atracció en un món cada cop més competitiu.

En definitiva, es tracta de situar a Móra d'Ebre en l'imaginari turístic, tant dels agents turístics de l'entorn com del públic en general. Móra es pot convertir en un punt de visita obligada, per aquells segments que cerquen satisfer les seves motivacions culturals i d'activitat per al seu temps d'oci.

Ara bé, la manca d'altres recursos turístics diferenciats de les ofertes de lleure al riu es poden suplantar per la variada oferta turística de l'entorn més immediat. Móra està situada estratègicament per ser centre per la visita de les ofertes turístiques de la Ribera d'Ebre, de la Terra Alta i del Priorat.

Línia Estratègica 2: Segmentació de la demanda

Objectius:

1. Adaptar els productes turístics als canvis de mercat

La generalització de l'activitat turística desperta noves oportunitats ja que hi ha un interès creixent en la recerca de noves destinacions més enllà de les activitats tradicionalment turístiques. Aquesta recerca de noves destinacions se sustenta en el valor de l'autenticitat, l'interès per la natura i també per aquelles activitats que es relacionen amb la salut i el benestar. Per tant aquelles propostes que es fonamenten en els trets particulars del territori, que tenen cura per les qüestions ambientals i que permeten una pràctica recreativa que es relaciona amb l'activitat física i la salut són molt apreciades per importants segments de demanda.

Quan relacionem aquests conceptes, la salut i el benestar, l'autenticitat i la naturalesa, de seguida endevinem com la gastronomia pot jugar un paper importantíssim en la generació d'experiències de descoberta territorial i es converteix en un element clau de les destinacions turístiques.

Per altra banda el desenvolupament del turisme en les zones d'interior s'ha de fonamentar en les oportunitats que genera la recerca de noves experiències. Aquestes noves experiències es relacionen amb el valor creixent de l'aventura i la descoberta, el desenvolupament de productes que permetin aprendre al mateix temps que es gaudeix de la pràctica turística, però també en aquells productes que permeten una aproximació íntima amb el territori, és a dir productes molt adaptats a petits grups de persones que visiten un lloc on hi ha un tema, un argument que relliga tota l'oferta turística.

En el cas de Móra el tema és molt clar, el referent turístic que la situa en el mapa és el riu Ebre i les ofertes turístiques i culturals han de girar al voltant d'aquest gran recurs. El Riu explica la història i permet entendre el present de Móra. El riu com a gran via de comunicació i com a frontera natural relliga conceptualment els recursos que trobem a Móra, explica els elements patrimonials, l'estructura social i és un factor imprescindible en totes les propostes recreatives.

En tot cas cal tenir present que els mercats són canviants però convé tenir molt present les oportunitats que els nous escenaris presenten vinculades al creixement de la demanda en l'ús dels espais oberts per les pràctiques recreatives, la voluntat de flexibilitat entre les propostes, la cada cop més fràgil frontera entre el turisme i altres activitat o formes de consum i la independència en l'organització dels viatges pels turistes d'interior o l'increment de la consciència ambiental. Ara bé això comporta tenir cura d'altres aspectes: el turista cada cop és més experimentat i té major capacitat per a comparar destinacions. Això comporta una major exigència en la qualitat, comoditat, higiene tant dels productes com dels establiments, és a dir la qualitat ja no és un factor diferenciador sinó que s'ha convertit en una condició. Sense qualitat no hi ha oferta possible.

2. Formar els agents turístics públics i privats

La incorporació de noves activitats ha d'anar acompanyada de l'adopció de capacitats. En aquest sentit la formació esdevé un instrument bàsic en els processos de desenvolupament turístic dels territoris.

Evidentment la formació convé adequar-la als diferents agents i a les diferents funcions de l'activitat turística. Així convé distingir entre les funcions dels agents públics de les dels agents privats.

Entre els agents públics les funcions s'han d'orientar més cap a la gestió i comunicació. Val a dir que en els darrers anys les possibilitats formatives en matèria turística han millorat molt i com a conseqüència la preparació tècnica dels responsables turístics també ha millorat. De totes maneres cal insistir en la millora de les capacitats lingüístiques i en l'ús de les tecnologies de la comunicació i de les xarxes socials que s'han incorporat com a eines clau de promoció, comunicació i fidelització dels clients.

Un darrers aspecte que té a veure amb la formació és el grau de coneixement dels recursos propis, on a més convé implicar al conjunt de la població. Aquest coneixement de l'entorn ha d'anar més enllà de l'àmbit municipal i ha d'incorporar l'espai turístic, que com farem notar més endavant, contempla un territori molt més ampli.

3. Innovar en productes, serveis i organització turística

El concepte d'innovació no es restringeix a la creació de nous productes i/o serveis inexistents en el mercat. Més aviat en l'entorn de Mora d'Ebre hem d'entendre la innovació com la capacitat d'oferir nous productes i serveis inexistents en aquest entorn i l'adaptació dels existents als nous canvis de la demanda. La innovació ha d'anar dirigida a generar interès per Mora dins d'un entorn molt similar. Què és el que fa justifiqui la visita de Mora? Quines experiències particulars es poden oferir?

Però la innovació és també una nova forma d'organització i de gestió, per tant innovar també és tenir la capacitat d'exercir la capitalitat comarcal liderant l'oferta turística de tota la comarca amb la intenció de rendibilitzar els esforços comunicacionals individuals per ser més eficients en l'ús dels recursos per la promoció turística i per la generació d'experiències de Mora d'Ebre però, insistim, especialment en l'entorn territorial del qual en forma part.

A tall de resum, el turista actual tendeix a ser cada cop més actiu, a valorar cada cop més l'autenticitat cultural i la sostenibilitat ambiental i a voler organitzar-se el viatges de forma independent. És, a més, una persona que resideix a la ciutat, que té bons coneixements de diferents destinacions, molt exigent i malgrat estar molt preocupats per la relació qualitat preu, està disposada a fer despesa si l'experiència s'ho val. Tots aquests són elements favorables per al desenvolupament de les activitats turístiques. Com atraure visitants, on allotjar-los i donar-los menjar i quines activitats han de fer són les respostes que s'han de plantejar des de Móra d'Ebre.

Actualment existeixen propostes recreatives prou atractives, però el repte està en com millorar l'atractivitat del lloc, com millorar-ne la comunicació entre els clients potencials i com oferir serveis adequats a aquestes demandes.

Línia Estratègica 3: Coordinació entre agents

En les activitats turístiques molts són els agents que intervenen en la generació de les experiències de visita, per tant convé que, en les formes de planificació turística intervinguin els diversos agents públics i privats de manera coordinada.

Objectius:

1. Generar un entorn favorable per al desenvolupament d'activitats turístiques

La funció principal dels agents públics és la de generar un entorn favorable per tal que els agents privats trobin un medi i unes formes adequades per al desenvolupament de la seva activitat. Al mateix temps han de procurar que el desenvolupament de l'activitat es faci d'acord amb els principis de desenvolupament social i econòmic que prèviament han estat ben definits. Tot i això s'entén que el desenvolupament del turisme va encaminat a la generació de llocs de treball, la diversificació econòmica i la promoció d'altres activitats com l'allotjament, la restauració o altres serveis turístics. També s'orienta a objectius de caràcter social i ambiental dirigits a protegir tant els recursos naturals com a la protecció del patrimoni històric, patrimonial i etnològic.

Per altra banda els agents privats han de trobar els mitjans financers suficients per al desenvolupament de la seva activitat dins del marc que dibuixen i permeten els distints organismes públics

En aquests moments de menor disponibilitat de recursos econòmics per part de les administracions públiques convé no abandonar el paper d'acompanyament i suport al sector privat. Per tant el suport institucional ha difondre les oportunitat que es puguin generar per part de les distintes polítiques de foment de les activitats turístiques en distints àmbits: local, de les Terres de l'Ebre, la Generalitat de Catalunya o també dins del marc Europeu.

2. Fomentar la cooperació interna i externa

Malgrat que alguns dels establiments competeixen entre ells la cooperació és imprescindible per generar una imatge conjunta homogènia i ajuntar esforços per ser més efectius en les estratègies de comunicació i de màrqueting.

Si el que es vol és convertir el turisme en una activitat econòmica rellevant amb capacitat de generar rendes, llocs de treball tot conservant, mantenint i valoritzant el patrimoni, caldrà crear elements d'atracció singulars que actualment no hi són. Això no vol dir que els recursos turístics no hi siguin, però cal activar-los per passar del recurs al producte i que aquest producte sigui comercialitzable. Es a dir, que hi hagi mercat, es pugui vendre i sigui rendible.

La diversitat de recursos turístics identificats al voltant de Móra d'Ebre han permès establir tot un seguit d'argumentacions que els classifiquen en funció de la seva naturalesa. D'aquests se'n distingeixen varis amb una potencialitat turística notòria, els quals, s'han de tenir en compte a l'hora de crear productes turístics.

Les agrupacions de recursos que presenten una potencialitat més elevada quan es volen incorporar en el mercat turístic més immediat, són aquells que es relacionen amb la vessant cultural, com la Batalla de l'Ebre i el passat medieval, sobretot, aquell relacionat amb el món morisc. Però no hem d'oblidar els productes naturals de la vila, derivats principalment del recurs base Ebre, el qual en fonamenta tant itineraris terrestres com fluvials, aquests últims amb una gran acceptació i demanda.

Per tant la cooperació entre els agents turístics i no turístics i entre territoris és imprescindible per al desenvolupament del turisme en aquest entorn.

3. Liderar el procés de desenvolupament turístic

La potencialitat turística de Móra d'Ebre depèn de la seva capacitat d'integrar l'oferta turística a nivell supramunicipal integrant-la en un territori turístic que traspasa molt les fronteres municipals i fins i tot les comarcals. Els turistes visiten territoris i per tant es tracta de generar propostes territorialitzades a través de la connexió de diversos recursos que expliquen la història, les costums i les característiques d'aquest entorn.

La territorialització dels productes turístics suposa una bona oportunitat com a punt de partida per a la creació d'una xarxa de cooperació i gestió més enllà de l'àmbit local, però que requereix d'un cert lideratge, tant pel que fa a la gestió com a la coordinació de les propostes.

En aquest marc i donada la capacitat de gestió del municipi, es planteja la necessitat estratègica de liderar els processos de gestió turística a nivell comarcal. Això implica esperonar i impulsar iniciatives que integrin l'oferta turística del conjunt de la Ribera d'Ebre, però també de les comarques veïnes Priorat i Terra Alta.

5.5.- ALTRES SECTORS D'ACTIVITAT

Incloem aquí una línia estratègica per a cadascun dels altres sectors d'activitat, urbanisme i medi ambient, aspectes que hem tractat en el tercer capítol del treball.

Com en la majoria de regions dels països més desenvolupats econòmicament, l'agricultura a Móra d'Ebre aporta una petita part de la riquesa total generada (PIB) i representa un percentatge petit de la població ocupada. També s'ha constatat un important envelliment d'aquesta població i una baixa formació.

Tanmateix, la configuració del relleu (cubeta de Móra) confereix a aquesta zona un clima característic que unit a la disponibilitat d'aigua de l'Ebre possibilita el desenvolupament d'una gran varietat de conreus de fruita dolça: presseguers, cirerers, nectarines, etc. Una producció que en el cas de Móra es comercialitza majoritàriament a través d'empreses situades a la veïna població de Benissanet.

Però a més de la fruita dolça, Móra d'Ebre disposa d'una important superfície agrícola amb presència de l'olivera, que forma un mosaic agroforestal a la zona nordoccidental del terme municipal amb una important presència de camins i senders.

L'oli de qualitat és un producte molt valorat i des de la Cooperativa Agrícola Sant Antoni Abad s'està duent a terme una important tasca de promoció de l'oli produït a Móra d'Ebre.

Prenent com a punt de partida la informació anterior, la línia estratègia plantejada fa referència a la voluntat de posicionar aquest producte al mercat i lligar-ho amb el territori on es troben les oliveres que produeixen l'anomenat or verd.

Línia Estratègica 1: aconseguir que l'oli d'oliva produït Móra d'Ebre sigui considerat un producte de qualitat

Objectius:

1. Aconseguir una indicació de qualitat per a l'oli d'oliva

Integrar l'oli d'oliva de Móra d'Ebre en una denominació d'origen o bé crear-ne una de nova en la qual participin la resta de poblacions de la comarca que no en formen part de cap.

2. Millorar la comercialització de l'oli d'oliva

L'objectiu és aconseguir que l'oli d'oliva de Móra d'Ebre també sigui reconegut per la seva qualitat com ho és el de poblacions veïnes que pertanyen a la D.O. Siurana. S'ha de posicionar aquest producte en el mercat.

3. Vincular l'oli d'oliva de qualitat amb experiències turístiques

Això passaria per associar aquest producte de qualitat amb un espai físic on hi ha uns arbres (oliveres) de gran bellesa i que produeixen uns fruits petits que són transformats localment mitjançant uns processos característics fins donar com a resultat l'oli. Caldrà avaluar quines opcions es poden presentar per dissenyar un producte per als visitants.

El creixement urbà de Móra d'Ebre ha estat bastant compacte, un fet molt positiu tant des del punt de vista econòmic com ambiental. Ara bé, el nucli antic de la població havia experimentat un important procés de degradació a la vegada que es trobava d'esquena al riu.

Per altra banda, la crisi econòmica actual ha fet reduir i en molts casos aturar l'activitat urbanística i el sector de la construcció, donant com a resultat un important contingent de vivendes buides i algunes d'inacabades.

D'acord amb aquests elements exposats es proposa una línia estratègica que, tot pensant en una millora de la situació a mitjà termini, no suposi tornar a la febre constructora anterior a l'any 2008 i a la vegada que faci possible la millora del nucli antic.

Línia Estratègica 2: assolir un desenvolupament urbà mesurat i compacte, potenciant el nucli antic

Objectius:

1. Elaborar el nou POUM amb criteris de sostenibilitat

Elaborar un POUM que es fixi uns objectius de creixement realistes i possibilistes, que augmenti el grau de compactació del nucli urbà i que afavoreixi d'aquesta manera la seva sostenibilitat. L'èxit d'aquest objectiu dependrà del grau de consens entre els diferents agents del municipi: polítics, empresarials i població en general.

2. Millorar les condicions i augmentar l'atractiu del nucli antic de Móra d'Ebre

Fer que el nucli antic de Móra d'Ebre sigui considerat com un espai atractiu tant per la pròpia població de Móra d'Ebre com pels potencials visitants d'altres zones. El riu Ebre ha de ser, definitivament, el paisatge que s'obri a la vista dels que visiten el nucli antic. En aquest sentit, les accions dutes a terme o que es duguin a terme gràcies als ajuts concedits en el marc del Pla de Barris de la Generalitat de Catalunya en són clau.

L'activitat industrial a la Ribera d'Ebre ha estat tradicionalment més localitzada al sector septentrional de la comarca on es troben, entre altres, les poblacions de Flix (indústria química) i Ascó (central nuclear). En el cas de Móra d'Ebre, la pèrdua de pes d'aquest sector ha anat en paral·lel al guany del sector serveis impulsat en bona part pel seu paper en tant que capital comarcal. No obstant, existeixen algunes empreses importants pel que fa a número de treballadors, ja siguin de Móra d'Ebre o vinguts dels pobles veïns.

Línia Estratègica 3: consolidar el grau d'activitat industrial actual i buscar sinergies amb els municipis veïns

Objectius:

1. Mantenir i incrementar l'activitat industrial

Cal aconseguir mantenir l'activitat industrial existent als diferents polígons de Móra d'Ebre i atreure'n de nova, preferentment relacionada amb les activitats actuals.

2. Treballar conjuntament amb els municipis veïns

Cal dur a terme una política industrial que vagi més enllà del nivell municipal. És a dir, que impliqui a diferents municipis (supramunicipal) o bé al conjunt de la comarca, i pot revestir diferents formes. Això és necessari en indrets on la inversió en equipaments és costosa a nivell local, com ara la Ribera d'Ebre.

La qualitat ambiental de qualsevol territori és un dels elements clau per tal de poder atreure activitats econòmiques, visitants i turistes, a més de ser un component clau de la qualitat de vida dels propis habitants. Això es fa encara més evident pel que fa a un nucli urbà: qualitat de l'aire i de l'aigua, contaminació acústica i lumínica, males olors, consum d'energia i d'aigua, recollida de residus i neteja dels carrers.

Línia Estratègica 4: potenciar la qualitat ambiental del municipi

Objectius:

1. Reducció del consum d'aigua, energia i la generació de residus

Reduir el consum d'aigua i d'energia, així com també la generació de residus municipals aconseguint que la major part possible d'aquest residus siguin recollits de manera selectiva i no vagin a disposició final a un dipòsit controlat.

2. Minimitzar els episodis puntuals d'alteració de la qualitat ambiental

Minimitzar els episodis puntuals d'alteració de la qualitat ambiental que es puguin preveure, fruit de les diferents activitats econòmiques i del veïnatge.

3. Conservar la qualitat ambiental de l'entorn natural del terme

Conservar la qualitat ambiental de l'entorn natural de Móra d'Ebre, tant pel que fa al tram del riu Ebre com a la zona agrícola-forestal muntanyosa del sector septentrional.